

T.C.
ATILIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ VE SİYASET BİLİMİ ANA BİLİM DALI
KAMU YÖNETİMİ VE SİYASET BİLİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**AFET YÖNETİMİNDE ALGI VE SENDAİ ÇERÇEVESİ ÜZERİNE BİR
İNCELEME**

Yüksek Lisans Tezi

Selin ÖZÇAKMAK

Ankara - 2022

T.C.
ATILIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ VE SİYASET BİLİMİ ANA BİLİM DALI
KAMU YÖNETİMİ VE SİYASET BİLİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

AFET YÖNETİMİNDE ALGI VE SENDAİ ÇERÇEVESİ
ÜZERİNE BİR İNCELEME

Yüksek Lisans Tezi

Selin ÖZÇAKMAK

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Tuğba GÜRÇEL AKDEMİR

Ankara - 2022

KABUL VE ONAY

Selin ÖZÇAKMAK tarafından hazırlanan “Afet Yönetiminde Algı ve Sendai Çerçevesi Üzerine Bir İnceleme” başlıklı bu çalışma, 27/12/2022 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Ana Bilim Dalı, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Programında Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliği/oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Ali İbrahim AKKUTAY (Başkan)

Dr. Öğr. Üyesi Tuğba GÜRÇEL AKDEMİR (Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi Korhan MÜHÜRÇÜOĞLU (Üye)

Doç. Dr. Şule TUZLUKAYA

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasını;

- Akademik ve etik kurallar çerçevesinde hazırladığımı,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir,

Aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Tarih ve İmza

Selin ÖZÇAKMAK

ÖZ

ÖZÇAKMAK, Selin, Afet Yönetiminde Algı ve Sendai Çerçevesi Üzerine Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2022.

Afetler toplumun tamamını veya bir kısmını etkileyen ve doğa, insan veya teknoloji kaynaklı olarak oluşabilen olaylardır. Yaşanan afetler dünyamızı ve ülkeleri etkilemeye devam etmektedir. Sağlık, ekonomi, sosyal yaşam, eğitim sekteye uğramakta, ölümler yaşanabilmektedir. Bu yüzden daha güvenli bir yaşam için afet risklerini en aza indirecek ya da önleyecek planlar yapılmaktadır. Yapılan planların başarılı olabilmesi için de toplum tarafından benimsenmesi gerekmektedir. Algı yönetimi afetler konusunda olumlu bir yönlendirme yapılmasını sağlayacak, böylelikle insanların zihinlerinde meydana gelen afet algısı ile daha bilinçli bir toplum oluşacaktır.

Bu çalışmada afet yönetiminde algı yönetimi kapsamında Sendai Çerçevesi incelenmiştir. Tez, esas itibari ile algı yönetiminin, afet yönetimi ve afet risklerinin azaltılması amacıyla oluşturulan Sendai Çerçevesi üzerine olumlu etkilerinin olacağını savunmaktadır. Teze göre Hyogo Çerçevesi, Sendai Çerçevesi, Sendai Çerçevesi'ne benzer nitelikte oluşturulmuş Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP) ve İl Afet Risk Azaltma Planı (İRAP) gibi afet risklerini azaltmak amacıyla oluşturulan belgelerin ve afet yönetiminin başarılı olabilmesi için afet algısı gerçekleştirilmelidir. Afet yönetiminin başarısı için algı yönetimi önemli bir unsurdur çünkü bir bilgiyi almak ve öğrenmek için öncelikle "istemek" gerekmektedir. İnsanların bilgiyi almalarına ikna olmaları ve sonrasında istemeleri için algı yönetimi teknikleri uygulanmalıdır. Bunun için yapılması gerekenler tezin sonuç bölümünde önerilmiştir. Tezin sonucuna göre algı yönetiminin, afet yönetimi ve Sendai Çerçevesi uygulamalarında önemli olduğu sonucuna varılmıştır. Teze göre, algı yönetimi ile afet algısının yaratılması ve yayılım göstermesi güvenli yarınlar için elzemdir.

Anahtar Sözcükler: Afet Yönetimi, Algı Yönetimi, Sendai Çerçevesi, Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP).

ABSTRACT

ÖZÇAKMAK Selin, A Review on Perception in Disaster Management and Sendai Framework, Master's Thesis, Ankara, 2022.

Disasters can be due to nature, humans, or technology and they influence all or part of society. Disasters continue to influence countries and the world. Disasters interrupt social life, health, the economy, and education and can cause death. For this reason, planning is very important for reducing the risks to a minimum or preventing them in the first place for safer living conditions. For these plans to be successful, they should be adopted by society. This can be achieved by perception management. Through perception management, positive guidance can be provided to society that will make them more conscious of disasters.

In addition to disaster and perception management, this study also investigates the Sendai Framework. The objective of the thesis is to present the positive effects of perception management on disaster management and the Sendai Framework, a document that aims to reduce the risks of disasters. According to the thesis, for disaster management and the documents like the Sendai Framework, and, similar to that, the National Disaster Risk Reduction Plan (TARAP) and Provincial Disaster Risk Reduction Plan (İRAP) of Türkiye to be successful, perception management should be carried out. Perception management is an important element of disaster management because, to get and adopt the information, one should want to do so. For that reason, perception management techniques are applied to society to make them eager to learn about this topic and to ask for information. In the conclusion part of this thesis the steps to be taken to achieve this, are presented. The thesis concludes that perception management, risk management, and Sendai Framework should act in unison. In this way, an accomplished disaster perception can be reached. Creating a conscious society on disasters is keeping a light on the future.

Keywords: Disaster Management, Perception Management, Sendai Framework, Turkey Disaster Risk Reduction Plan (TARAP).

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın hazırlanmasında bilgilerini ve tecrübelerini aktararak bana her fırsatta yardımcı olan değerli tez danıőmanım Dr. Öğr. Üyesi Tuğba GÜRÇEL AKDEMİR'e sonsuz teőekkürlerimi sunarım.

Bu süreçte bana her daim destek olan çok kıymetli aileme, biricik niőanlıma ve varlığını bir ömür yanımda hissedeyeğim anneannem Yıldız ALDAN'a teőekkürü ve minneti bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZ	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLOLAR DİZİNİ	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	viii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: ALGI YÖNETİMİ	11
1.1 Algı Kavramı	11
1.2 Algılama Kavramı	12
1.2.1 Algılamaya etki eden faktörler	14
1.2.2 Algılama süreci	16
1.3 Algıda Seçicilik	17
1.4 Algı, Tutum ve Davranış İlişkisi	19
1.5 Algı Yönetimi	19
1.5.1 Algı yönetimi tarihçesi	21
1.5.2 Algı yönetiminin özellikleri	23
1.5.3 Algı yönetiminin adımları	25
1.5.4 Algı yönetiminin amacı.....	26
1.5.5 Algı yönetiminin önemi	27
1.5.6 Algı yönetimi unsurları	28
1.6 Algı Yönetimi Sürecinde Kullanılan Araçlar	29
1.7 Algı Yönetimine Karşı Alınabilecek Önlemler	30
1.8 Algı Yönetimi ve Propaganda	31
1.9 Algı Yönetimi ve Siyasi Lider	33

BÖLÜM 2: AFET YÖNETİMİ	35
2.1 Afet Tanımı	35
2.2 Afetlerin Özellikleri.....	37
2.3 Afete Neden Olan Faktörler	39
2.4 Afet Türleri	39
2.4.1 Doğal afetler.....	40
2.4.2 İnsan ve teknoloji kaynaklı afetler	41
2.5 Afet Farkındalığı ve Afet Bilinci	41
2.6 Afet Yönetimi.....	43
2.7 Afet yönetiminde Afet Öncesi, Sırası ve Sonrasında Yapılması Gerekenler	44
2.8 Afet Yönetimi Aşamaları	45
2.8.1 Zarar azaltma aşaması	46
2.8.2 Hazırlık aşaması	47
2.8.3 Acil müdahale aşaması.....	48
2.8.4 İyileştirme aşaması.....	49
2.8.5 Yeniden inşa aşaması	50
2.9 Afet Eğitimi	51
2.9.1 Afet eğitiminin faydaları	55
2.10 Afete Dirençli Toplum.....	55
2.11 Afet Risk Algısı	57
2.11.1 Risk kavramı	57
2.11.2 Risk algısı.....	59
2.11.3 Afet risk algısı	61
2.11.4 Afete hazırlıkta afet risk algısının önemi	63
BÖLÜM 3: DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE AFET YÖNETİMİ	64

3.1 Türkiye’de Afet Dirençliliği	66
3.2 Uluslararası Kuruluşların Faaliyetleri ve Çerçeve Stratejileri.....	67
3.2.1 Hyogo çerçevesi	69
3.2.2 Sendai çerçevesi	72
3.3 Ulusal Kuruluşlar	83
3.3.1 Türkiye afet risk azaltma planı (TARAP).....	84
3.3.2 İl afet risk azaltma planı (İRAP)	91
SONUÇ.....	96
KAYNAKÇA	102
TURNİTİN RAPORU.....	112
ÖZGEÇMİŞ.....	119

TABLULAR DİZİNİ

Tablo 1: Sendai Çerçevesi'nin Hedefleri.....	79
Tablo 2: TARAP ve Sendai Çerçevesi İncelemesi.....	90
Tablo 3: Sendai Çerçevesi ve İRAP Karşılaştırılması	93

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AFEM	Avrupa Doğal Afetler Eğitim Merkezi
AKOM	Afet Koordinasyon Merkezi
AKUT	Arama Kurtarma Teşkilatı
DRR	Disaster Risk Reduction
EUROPA	Avrupa ve Akdeniz Büyük Afetler Anlaşması
FEMA	Federal Emergency Management Agency
GDP	Gross Domestic Product
GONAF	Kuzey Anadolu Fayında Jeofizik Gözlemler Projesi
HFA	Hyogo Çerçeve Eylem Planı
IDNDR	Doğal Afet Zararlarını Azaltma On Yılı
İKAS	Bütünleşik Uyarı ve Alarm Sistemleri Projesi
İRAP	İl Afet Risk Azaltma Planı
JICA	Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı
SFDRR	Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
TADYUS	Afete Duyarlı Yerleşim Türkiye Kolaylık Haritaları Projesi
TAMP	Türkiye Afet Müdahale Planı
TARAP	Türkiye Risk Azaltma Planı
TAYSB	Türkiye Afet Yönetimi Stratejisi Belgesi
TDK	Türk Dil Kurumu
UNISDR	Birleşmiş Milletler Uluslararası Afet Risk Azaltma Merkezi
Vb.	ve Benzeri
YÖK	Yükseköğretim Kurulu

GİRİŞ

Dünya üzerinde hayatın olağan akışını etkileyen ve büyük kayıplara sebep olabilen birçok afet yaşanmaktadır. Afetler meydana geldikleri coğrafyaya göre değişiklik gösterebilse de verdikleri zararlar ve alınan yaralar ne yazık ki aynıdır. Yıllarca unutulması zor psikolojik ve bedensel hasarlar vermeleri dışında afetler, hayati riskler de taşımaktadır. Ancak bu riskler azaltılabilmekte hatta mümkün olduğu durumlarda ortadan kaldırılabilir. Bu müdahalelerin doğru gerçekleştirilebilmesi için de afet bilincine sahip bir topluma ihtiyaç vardır. Çünkü afetler konusunda en etkili savunma aracı, bilinçli ve tek bir güç olarak hareket eden insan zekasıdır.

Bireylerin bilgileri alarak uygulamaya geçmeleri için öncelikle dikkatlerinin o konuya çekilmesi ve öğrendikleri şeyler hakkında ikna olmaları gerekmektedir. İkna olmayan kişiler aldıkları bilgileri uygulama konusunda çekimser davranabilir. Bu noktada kişilerin zihinlerini etkilemek yoluyla, düşüncelerini yönlendirmeye yarayan algı yönetimi kavramına başvurmanın etkili olacağı düşünülmektedir

Algı yönetimi televizyon, radyo, internet, eğitim, afişler, billboardlar, konferanslar, söyleşiler gibi farklı şekillerde uygulanabilmektedir. Aslında algı yönetimi hayatımızın her alanında mevcuttur. Ancak hayatın birçok alanında karşımıza çıkan algı yönetimi toplumsal bir fayda getirecek ise savunulan konu ile ilgili çoğunluk tarafından kabul görmüş bir algı yaratmak gerekir. İnsanlar algılama hassasiyeti ya da karşı koyma ile verilmek istenen bilgiyi reddetmek ya da inanmamak yoluna gidebilirler. İşte bu noktada toplumsal fayda sağlayacak bir konu üzerinde duruyor olmak ve ulusal/uluslararası kabul görmüş afet risk azaltma planları ile birlikte hareket etmek ikna ediciliği arttıracaktır. Toplumun güvenini ve sevgisini kazanmış kişiler de afet algısını desteklemek için önemli bir yere sahiptir. Burada afetler konusunda algı yönetimi teknikleri ve araçları ile hareket edilerek, başarılı bir afet algısı oluşumu hedeflenmektedir. Algı yönetimi sayesinde afetler konusunda merak uyandırmak, dikkatleri çekmek ve önemli noktalara değinmek toplumsal bir uyanış yaratacaktır.

Liderler, hükümetler, STK'lar, vakıflar, dernekler, üniversiteler, eğitim kuruluşları ve toplumun çoğunluğunun bir araya gelmesi ile afet yönetimi ve algı yönetimi birlikte ele alınabilecek, böylelikle toplumsal bir bilinç yaratılarak, afetlere

karşı güçlü bir savunma geliştirilebilecektir. Tüm bunlar gerçekleştirilirken Sendai Çerçevesi ve ulusal nitelikte oluşturulmuş Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP) gibi belgelerin amaçlarına da hizmet edilebilecektir.

Araştırmanın amacı, algı yönetiminin afet yönetimi ve Sendai Çerçevesi kapsamında önemini gözler önüne sermektir. Toplumun afetler konusunda bilinçlendirilmesi için başarılı ve etkili bir algı yönetimi ortaya koyulmalıdır. Ayrıca tez içerisinde ülkemizde 8 Temmuz 2022 tarihinde onaylanmış olan TARAP ile Sendai Çerçevesi karşılaştırılmıştır. TARAP'ın, Sendai Çerçevesi ana hatları ile oluşturulmuş bir belge niteliği taşıdığı belirtilmiştir. TARAP'ın yürürlüğe girmesinin bizlere Türkiye'nin afet tehlikesi konusunda hassasiyetini ve Sendai Çerçevesi algısını ne denli önemsendiğini göstermektedir. Araştırmanın sonucuna göre, algı yönetimi, Sendai Çerçevesi ve afet yönetimi için önemli bir yere sahiptir. Algı yönetiminin afet yönetimi açısından doğru kullanımı ve uluslararası bir öneme sahip olan Sendai Çerçevesi'nin hedeflerine uygun politikaların izlenmesi ile afetlerle mücadele etmek ve kayıpları azaltmak mümkün olacaktır. Etkili bir afet yönetimi ile afetlere karşı güçlü bir toplum elde edilebilecektir.

Tezin birinci bölümünde algı yönetimine; ikinci bölümünde afet yönetimine ve üçüncü bölümünde ise Dünyada ve Türkiye'de afet yönetimine yer verilmiştir. Üçüncü bölüm içerisinde uluslararası ve ulusal nitelikte oluşturulmuş, afetlerle mücadeleyi destekleyen belgelere yer verilmiştir.

Bu araştırmanın önemi, dünyada ve ülkemizde artan risklerle devam eden ve yıkıcı etkileri son derece tehlikeli olabilen afetlere karşı algı yönetiminin gücünü kullanabilme imkanının olduğu ve Sendai Çerçevesi gibi uluslararası nitelikte bir çerçevesinin ülkemizde uygulanan ve uygulanması beklenen özellikleri ile afet bilincinin bir adım öteye gidebileceğinin gösterilmesi ile araştırma hem ülkemiz hem dünya genelinde önemli bir konuya yer vermektedir. Araştırmanın amacını temsil eden afet algısının oluşturulması ile afetlere karşı daha güçlü bir toplum inşası gerçekleştirilebilecektir.

Araştırma üç ana bölümden meydana gelmektedir. Tezin giriş kısmında araştırmanın amacı, önemi, planı, problemi, varsayımları, sınırlılıkları, tanımları ve metodolojisi yer almaktadır. Tezin birinci bölümünde algı, algılama, algıda seçicilik, algı, tutum ve davranış, algı yönetimi, algı yönetimi sürecinde kullanılan araçlar, algı

yönetimine karşı alınabilecek önlemler, algı yönetimi ve propaganda, algı yönetimi ve siyasi lider başlıklarının açıklamaları yer almaktadır. İkinci bölümde ise, afet tanımı, türleri, özellikleri, afete neden olan faktörler, afet farkındalığı ve afet bilinci, afet yönetimi ve aşamaları, afet eğitimi, afetle dirençli toplum, afet risk algısı başlıklarına yer verilmiştir. Tezin üçüncü bölümünde Türkiye’de afet dirençliliği, uluslararası kuruluşların faaliyetleri ve çerçeve stratejileri, Hyogo Çerçevesi, Sendai Çerçevesi, ulusal kuruluşların faaliyetleri, Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP), İl Afet Risk Azaltma Planı (İRAP) başlıkları incelenmiştir. Üçüncü bölümden sonra ise araştırmanın sonuç kısmı yer almaktadır.

Afetler, hayatı ve yapıları tahrip etme gücüne sahip olaylardır. Afetler sebebi ile günlük hayat sekteye uğrar ve düzeltilmesi zor olaylar meydana gelebilir. Afetlerin etkilerini önlemek ve azaltmak için neler yapılabileceği, afet algısının nasıl arttırılabileceği ve afet algısının ne kadar önemli olduğunu anlamak gerekmektedir. Araştırmanın temel problemi bunun üzerine kurulmuştur. Böylelikle afet bilinci arttırılabilecektir. Çünkü afetler yalnızca ülkemiz için değil tüm dünya için ciddi bir sorundur. Ülke genelinde psikolojik, maddi, hayati birçok tahribata neden olabilir. Afetlerin bazı durumlarda önlenmesi mümkün olmasa dahi etkileri en aza indirilebilmektedir. Araştırma, afet yönetiminde ve Sendai Çerçevesinin işleyişinde algı yönetimine başvurulmamasını bir problem olarak görmektedir.

Afetler konusunda toplumsal bilinci arttırmak için afetler konusunda başarılı bir algı yönetimi örneği ortaya koymak gerekmektedir. Algı yönetimi, toplumsal fayda için kullanıldığında bilinçli bir toplum elde etmek için önemli bir adım atılmış olacaktır. Aynı şekilde uluslararası bir çerçeve niteliğine sahip olan Sendai Çerçevesi maddelerine tüm dünya genelinde riayet edilmesi ile afetler konusunda tek bir güç olmak da mümkün hale gelebilecektir. Tüm bu sebepler Sendai Çerçevesi, afet yönetimi ve algı yönetiminin ortak incelendiği bir çalışmanın ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Araştırmanın sorusunu “algı yönetiminin afet yönetimi ve Sendai Çerçevesi’ne etkileri nelerdir?” oluşturmaktadır. Bahsi geçen problem kapsamında ise araştırma soruları belirlenmiştir. Araştırma soruları ise şunlardır;

- Afet yönetiminde algının önemi nedir?
- Algı yönetimine etki eden faktörler nelerdir?

- Sendai Çerçevesi ve algı yönetimi ilişkisi nedir?
- Afet yönetiminde algı yönetiminin önemi nedir?

Araştırma esnasında erişim izni bulunmayan ya da yazar tarafından erişimine izin verilmeyen çalışmalar araştırmaya dahil edilmemiş, araştırma tam metinlerine erişim sağlanan tez ve makaleler ile sınırlı tutulmuştur. Afet yönetimi, algı yönetimi ve Sendai Çerçevesi ana konuları etrafında literatür taraması yapılmış, araştırma ilgili konuların incelenmesi ile sınırlandırılmıştır. Literatür taraması yapılırken anahtar kelimeler temel alınmıştır. Araştırmada yüksek lisans ve doktora tezleri, makaleler, internet siteleri gibi ikincil kaynaklar ile bahsi geçen Sendai Çerçevesi ve TARAP gibi kaynaklarda birincil kaynak kullanımına gidilmiştir. Tez araştırmasında nitel araştırma tekniklerinden biri olan içerik analizine başvurulmuştur. Belirlenen araştırma planı ve amaçlar, içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir.

Araştırmanın temelini oluşturan algı, algılama, algı yönetimi, afet, afet yönetimi gibi kavramlar ile Sendai Çerçevesi hakkında ilgili kısa bilgilendirme aşağıda verilmiştir:

Algı: algı, kişilerin etraflarında olup bitenleri anlamlandırmasıdır. Algı kelimesi *perception* kelimesinin bir karşılığı olarak batı dillerinden dilimize geçmiştir (Gönenç, 2018, s. 9). İnsanın belli bir seçimi veya tarafı olması için mutlaka o konu ile ilgili önceden bir birikimi olmalıdır. Algı, kişilerin deneyimlerine göre şekil alarak bir sonuca bağlanmaktadır. Yani aslında algı, kişilerin karakter tepkileridir de diyebiliriz (Akkaş, 2019, s. 7).

Algılama: Algılayıcının, algılama hedefinin ve durumun bir araya gelmesiyle algılama oluşur. Algılayıcı, gözlemi ya da bir girdiyi yorumlamaya çalışır. Algılama hedefi, algılayıcının algılamak istediği konudur. Hedef ise bir olay, durum, topluluk ya da algılayanın algılamak istediği herhangi bir şey olabilir. Algılamanın gerçekleştiği bağlam ise durumu ifade etmektedir (George ve Jones, 2011, s. 97).

Algılamayı, bireylerin duyuşal izlenimleri aracılığı ile edindikleri, organize ettikleri ve yorumladıkları bir süreç olarak da tanımlamak mümkündür. (Kazu, 2018, s. 10). Algılama kavramı duyuşal açıdan insanların bilgi edinme sürecinde beş duyu organı aracılığı ile gerçekleşir (İnceoğlu, 2011, s. 86).

Algı yönetimi: Anlamanın meydana getirdiği algı yönetimi ise kişi veya grubun gerçekleri nasıl algılanması isteniyorsa o şekilde anlamasını sağlayan adeta ‘‘şekillendirilmiş’’ bir bilgi aktarımıdır (Özdağ, 2015, s. 20).

ABD Savunma Bakanlığı’na göre algı yönetimi, kitlelerin duygularını, düşüncelerini, amaçlarını, mantığını, istihbarat sistemlerini ve liderlerini etkilemek suretiyle seçilmiş olan bilgilerin yayılması veya durdurulmasını sağlamakta; sonucunda da düşünceleri yönlendirmektedir (Türk, 2017, s. 16)

Afet: Afetler genel itibari ile normal hayatı, yapay olarak oluşmuş yapıları ve doğal olan yapıları tahrip etme potansiyeli olan olayları kapsamaktadır (Mızrak, 2018, s. 57). Daha geniş olarak AFAD’ın resmi sitesinde yaptığı tanıma göre afet ‘‘toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olay. Afet bir olayın kendisi değil, doğurduğu sonuçtur.’’ (afad.gov.tr, 2022).

Afet yönetimi: AFAD’ın Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğünde ‘‘Afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması, afet sonucunu doğuran olaylara zamanında, hızlı ve etkili olarak müdahale edilmesi ve afetten etkilenen topluluklar için daha güvenli ve gelişmiş yeni bir yaşam çevresi oluşturulabilmesi için toplumca yapılması gereken topyekûn bir mücadele süreci. Afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması amacıyla, afet öncesi, sırası ve sonrasında alınması gereken önlemler ve yapılması gereken çalışmaların planlanması, yönlendirilmesi, koordine edilmesi, desteklenmesi ve etkin olarak uygulanabilmesi için toplumun tüm kurum ve kuruluşlarıyla, imkân ve kaynaklarının belirlenen stratejik hedefler ve öncelikler doğrultusunda kullanılmasını gerektiren, çok yönlü, çok disiplinli ve çok aktörlü, dinamik ve karmaşık bir yönetim sürecidir’’ şeklinde tanımlanmaktadır (www.afad.gov.tr/, 2022). Bir başka tanıma göre afet yönetimi, afet öncesinde, sırasında ve sonrasında hızlı, etkili ve koordine şekilde afetin etkilerini azaltıp hayatı normale döndürme politika ve kararlarının tamamıdır (Köseoğlu, 2015, s. 15-18).

Sendai Çerçevesi: 14-18 Mart 2015 tarihinde Japonya’nın Miyagi Eyaleti Sendai Kenti’nde düzenlenen Afet Risklerinin Azaltılması 3. Dünya Konferansında kabul edilen küresel bir belgedir.

Sendai Çerçevesi, doğal ve insan kaynaklı olan afetlerin çevresel, teknolojik ve biyolojik tehlike ve risklerinin neden olduğu küçük ve büyük ölçekli, sık ya da seyrek, ani ya da yavaş meydana gelen afet risklerine karşı uygulanacaktır. Böylelikle çoklu olarak kalkınma hedeflenmektedir.

Çerçevenin kapsamı; doğa ya da insan kaynaklı ve teknolojik, biyolojik tüm tehlikelerin neden olabileceği afet riskleridir. Afetlerden zarar görmeyi bütünüyle önlemek ve azaltmak; müdahale ve iyileştirme aşamalarının hazırlıklarını arttırarak afet riskini azaltmanın yanında, yeni oluşabilecek afet risklerinin oluşumunu önleyecek ekonomik, yasal, yapısal, sosyal, kültürel, teknolojik, çevresel, eğitimsel önlemler ile toplum direncinin arttırılması amaçlanmıştır.

Araştırma, tanımlayıcı ve açıklayıcı bir araştırmadır. Araştırmadaki tanımlayıcı ve açıklayıcı amaçları ise; Algı Yönetimini geniş bir yelpazede incelemek Sendai Çerçevesi ve afet yönetimi ile arasındaki ilişkilerini açıklamak olarak kısaca tarif edebiliriz. Bu araştırmada nitel ve tepkisiz bir araştırma yapılarak Sendai Çerçevesi, algı yönetimi ve afet yönetimi arasındaki ilişkiyi gözler önüne sermek amaçlanmıştır. Nitel araştırma, kişilerin mevcut sınırları çözdüğü ve bireysel olarak sarf ettiği çabasıyla şekillendirdiği toplumu keşfedebilmek amacıyla geliştirdiği bir bilgi edinme yoludur (Özdemir, 2010). Araştırılan konularda da ayrıntılı bilgilere ulaşılmak istenir. Keşfedilmeyi bekleyen gerçeklerin peşine düşen araştırmacılar ise nitel araştırma yöntemini kullanırlar (Karataş, 2015).

Nitel araştırmalar, bilgileri toplama yöntemlerinin kullanıldığı araştırmalardır. Aynı zamanda araştırma yapılırken algıların ve vakaların realist şekilde açıklanmasına dayalı nitel bir akış mevcuttur. Nitel veri toplama yöntemleri ise gözlem, görüşme ve doküman analizidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizine yer verilmektedir.

İçerik analizi, detaylı okumalara dayalı bir analiz yöntemidir. Ancak herkes tarafından kabul edilmiş net bir tanımı bulunmamaktadır. Farklı birçok tanımı vardır (Öğülmüş, 1991, s. 215).

Büyüköztürk vd. (2013, s. 240)'e göre "İçerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yenilenebilir bir teknik olarak tanımlanmaktadır. Bir mesajın

belli özelliklerinin objektif ve sistematik bir şekilde tanınmasına yönelik çıkarımların yapıldığı bir tekniktir.”

Diğer bir tanımlamaya göre, “İçerik analizi gözlem değil bir çözümleme yöntemidir. Böylece bireyler sorgulama ve gözlem yapma yerine dokümanları incelemeyi tercih eder (Kunt, 2012, s. 69).”

İçerik analizi, metin içeriklerinin toplandığı ve analiz edildiği bir tekniktir. Tarihi eski zamanlara uzanan içerik analizi, siyaset bilimi, psikoloji ve tarih gibi pek çok alanda kullanılabilir. 1910 yılında Alman Sosyoloji Topluluğu’nda ilk kez gerçekleştirilen toplantıda Max Weber, gazeteleri incelemek amacı ile içerik analizini önermiştir (Neuman, 2017, s. 119).

İçerik analizi, nitel verilerdeki kelimeleri, tema ya da kavramları araştırmak amacıyla kullanılan araştırma aracıdır. İçerik analizi ile açık ve tanımlayıcı ifadelerin yanında gizli ve yoruma dayalı içeriklerde analiz edilebilmektedir (Mozoğlu, 2022, s. 21).

İçerik analizi, işaretlerin sınıflandırılması, bu işaretlerin hangi yapıları barındırdığını anlamak için formüle edilmiş kurallar ışığında araştırmacının bulduğu yargıların bilimsel rapor olarak değerlendirilmesine yarar (Koçak ve Arun, 2006, s. 22).

İçerik analizi 3 problemi çözmeye yarar (Neuman, 2017, s. 121):

1. Büyük hacme sahip metinlerde faydalıdır. Örneğin, yıllardır yayımlanmakta olan gazetelerde (büyük ölçekli metinler) metin örnekleme ve kodlayıcılar ile ölçülebilir.
2. Konu belirli olan bir mesafeden ölçülmesi gerektiği zaman içerik analizi yararlıdır. Örneğin, tarihsel metinler ya da bültenler incelenirken içerik analizi kullanılabilir.
3. Metnin içeriğinde fark edilmesi zor olan mesajları açığa çıkarmada kullanılır. Örneğin, erkekler ve kadınlar arasında geçen sohbet ortamında kadınların ve erkeklerin farklı konular hakkında daha çok konuştuğu tespit edilebilir. Ancak bu ilk bakışta kolayca fark edilmeyebilir.

İçerik analizi, saha çalışmalarından daha tasarruflu, araştırmaların değerlendirilmesinin ve analizlerinin yeniden yapılabilmesine olanak sağlayacak

şekilde uzun zaman kesitine yayılmış yazılı ve yazısız olayları inceleyebilme olanağı sağlayan sosyal bilimlerde tercih edilen bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır (Kaptangil, 2009, s. 48).

İçerik analizinin özellikleri şunlardır (Öğülmüş, 1991, s. 216):

- Nesnellik mevcuttur. Böylelikle farklı araştırmacılar aynı dokümanda aynı sonuçları gözleyebilmektedir.
- Sistemli olmalıdır. Yalnızca araştırmacının amacına uygun verilerin analizini engeller şekilde olmalıdır.
- Geneli temsil etmelidir. Yani mesaj ile ilgili bir bilgi, mesaj alıcısı ya da vericisinin özellikleri ile karşılaştırılmaz ise bilimsellik mevcut olmayabilir.

İçerik analizinde önce problem ve amaç belirlenir. Sonrasında örneklem, kategori belirlenir. Daha sonra çözümlemenin belirlenmesi ile sonuçlar çıkarılır (Kunt, 2012, s. 70).

Bilim, çok yönlü ve karmaşık olayları temsil etmektedir. Bilim, bilim insanlarını, onların tutumlarını, kullandıkları yöntemleri ve içerisinde buldukları toplumu kapsayan insan faaliyetidir. Bilimsel yöntemler ise bilimlerin ortak kullandığı betimleme ve açıklamaları kapsayan eylemsel ve düşünsel süreçlerdir. Bilimsel olarak gerçekleştirilen araştırmalar ise nicel ve nitel olarak sınıflandırılmaktadır. Bilimsel araştırma türlerinden olan nitel araştırmalarda, gözlem, görüşme ve doküman analizi ile veriler toplanmaya çalışılmaktadır. Algılar ve olaylar ise gerçekçi bir şekilde ortaya koyulabilmektedir. Bu çalışmada da nitel araştırma türlerinden biri olan doküman analizi ile çalışılmıştır. Doküman analizi ise bilgi içeren dokümanlardaki analizleri kapsamaktadır (Kasımoğlu, 2021, s. 29). Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan içerik analizi, metinlerdeki değişkenleri ölçmek için sistematik olarak yapılan analizdir (Wimmer ve Dominick, 2000, s. 135-136).

Afet algısının değerlendirilmesi ve içerik analizinin yapılmasını amaçlayan bu çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, gerçekleşmiş ya da gerçekleşmekte olan durumları açıklamaya yarayan bir yaklaşımdır. Araştırma konusu, olayı, ilgili birey ya da nesnelere, olduğu gibi tanımlamaya çalışır. Genel tarama modellerinde çok sayıda elemandan meydana gelen evrende yine evrenle

alakalı olarak genel bir yargıya varmak amacıyla yapılan tarama düzenlemeleridir (Yıldırım, 2007, s. 36).

Araştırmada, algı yönetimi, afet yönetimi, Sendai Çerçevesi ve İçerik Analizi gibi teorik bölümlere ait olan bilgilere ulaşabilmek için alan yazın taramasına başvurulmuştur.

Araştırma kapsamındaki algı, algılama, algı yönetimi, afet, afet yönetimi, Sendai Çerçevesi araştırma konuları ile ilgili yer alan metinlere içerik analizi yöntemi uygulanarak araştırma verileri elde edilmiştir.

Afet yönetimi konusunda yönelim sağlanması açısından algı yönetiminin önemini belirtmek amacıyla algı yönetimine yer verilmiş, dünya genelinde afetler konusunda önemli bir yere sahip olan Sendai Çerçevesi ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

Araştırmada öncelikle afet yönetimi, algı yönetimi ve Sendai çerçevesi ile ilgili olan kitaplar tespit edilecektir. Bu kitaplara kütüphane ve kitapevleri aracılığı ile ulaşılabilecektir. Daha sonra afet yönetimi, algı yönetimi ve Sendai çerçevesini kapsayacak şekilde web arşivleri taranmıştır. Aynı şekilde algı yönetimi, Sendai Çerçevesi ve afet yönetimine ait demeçler, arşivlerden yardım alınarak toplanmıştır. Daha sonra ise makaleler, doktora ve yüksek lisans tezleri, anahtar kelimelerine ve Türkçe oluşlarına öncelik verilerek araştırılacaktır. Bunlara akademik araştırma veri tabanı ve YÖK web aracılığıyla ulaşılmaktadır.

Araştırma kapsamında elde edilen veriler nesnel olarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Elde edilen verilerin bir kısmı tablolar, diğer kısmı ise yazılı olarak yorumlanmıştır.

Araştırmada algı yönetiminin, afet yönetimi ve Sendai Çerçevesi uygulamalarındaki yerinin literatürde eksik bir nokta olduğu fark edilmiş, eksikliğin giderilmesi amaçlanmıştır. Sonuç kısmında önerilerde bulunulmuştur.

Teze göre zihinlere nüfuz ederek fikirleri yönlendirmeye ve insanları tek bir amaç etrafında bir araya getirmeye yarayan algı yönetimi toplumsal bir faydaya hizmet etmektedir. Algı yönetimi ile afet yönetimi ve Sendai Çerçevesi uygulamaları güçlendirilecek, oluşturulması hedeflenen afet algısı ile dirençli toplum inşası gerçekleştirilecektir. Tezin özgün katkısı, afet yönetiminin ve Sendai Çerçevesi ile

gerçekleştirilmesi istenilen afet direncinin güçlendirilmesi için algı yönetimi tekniklerinin gerekliliğini gözler önüne sermesidir.

BÖLÜM 1: ALGI YÖNETİMİ

1.1 Algı Kavramı

Tezin asıl amacı afetlere karşı oluşturulan belgelerden Sendai Çerçevesi ve TARAP karşılaştırması yaparak afetler konusunda algı yönetiminin önemini gözler önüne sermektir. Sendai Çerçevesi ile paralel yapıda olan TARAP'ın afet algısını güçlendirir nitelikte meydana gelip gelmediği konusu üzerinde durulmaktadır. Bahsi geçen TARAP 8 Temmuz 2022 tarihinde kabul edilmiş bir belgedir. Ülkemiz genelinde kabul görmüş olan TARAP'nın Sendai Çerçevesi ile benzer özellikler taşıması Türkiye'de afet yönetimine verilen önemi gözler önüne sermektedir. Ayrıca afet risklerinin azaltılması amacı taşıyan TARAP ile afet algısının pozitif yönde şekillendirilmesi mümkün kılınabilecektir. Ancak her ne olursa olsun bu süreçte yanlış afet algısı çalışmaları olumlu yönde ilerleyen gidişatı tehlikeye sokabileceğinden, afetler konusunda başarılı algı yönetimi gerçekleştirmek son derece önemlidir. Böylelikle Türkiye'de afet risklerine karşı güçlü bir direnç ortamı sağlanabilecektir.

Bu noktada afet yönetiminin başarılı devamlılığı için elzem olarak görülen algı yönetiminin unsurlarını, özelliklerini, amacını, önemini ve adımlarını öğrenmek gerekmektedir. Unutulmamalıdır ki algı yönetiminin başarısı onu anlamak ve doğru şekilde uygulamak ile yakından ilgilidir. Bu doğrultuda ilk olarak algı ve algılama kavramlarını açıklamakta fayda olacaktır.

Yaşantımız içerisinde birçok uyarana karşılaşıp, onları değerlendirip anlam yükler ve yorum ya da tepki geliştiririz. Bu durum neticesinde de sık sık algı kavramı ile karşı karşıya geliriz (Boztepe Taşkiran, 2015, s. 16). Yorum ve tepkileri tek bir paydada toplayarak ortak bir algı oluşumu meydana gelebilmektedir. Böylelikle de algı sayesinde farklı ilgi alanlarına sahip kişileri yönetebilmek mümkün hale gelir. Bununla birlikte değişen dünya ve teknoloji sayesinde algı yönetimi de kontrol edilebilmektedir (Özarıslan, 2014, s. 31). Afetler konusunda da toplumsal fayda sağlamak amacıyla ortak bir algı yaratılması gerekmektedir. Afetler konusunda meydana gelecek algı için ise Sendai ve TARAP gibi kaynakları referans almak ikna edilebilirlik açısından önemlidir.

Türk Dil Kurumu algıyı ‘‘ Bir şeye dikkati yöneltmek o şeyin bilincine varma, idrak’’ olarak tanımlamaktadır (TDK, 2021). Türk Dil Kurumu'nun bu tanımı neticesinde diyebiliriz ki algı, dikkati çekerek bir şeye karşı bilinç oluşturmaktır. Yani

afet yönetimi ile ilgili bilinç düzeyi arttırılmak istenildiğinde, afet algısı da arttırılmalıdır. Böylelikle bilinç de doğru orantılı şekilde artış gösterecektir. Afet bilinci artan toplumlar, felaketlere karşı daha güçlü şekilde mücadele verebilecektir.

Başka bir tanıma göre algı, kişilerin etraflarında olup bitenleri anlamlandırmasıdır. Algı kelimesi '*perception*' kelimesinin bir karşılığı olarak batı dillerinden dilimize geçmiştir (Gönenç, 2018, s. 9). İnsanın belli bir seçimi veya tarafı olması için mutlaka o konu ile ilgili önceden bir birikimi olmalıdır. Algı, kişilerin deneyimlerine göre şekil alarak bir sonuca bağlanmaktadır. Yani aslında algı, kişilerin karakter tepkileridir de diyebiliriz (Akkaş, 2019, s. 7). Örneğin, bir kişi ile tanıştığımızda nasıl biri olduğu ile ilgili yargıya varırken yalnızca kişinin o an ki davranış ve tutumlarından değil geçmiş deneyimlerimizden de etkilenerek bir sonuca varırız. Yani aslında geçmişte edindiğimiz ve şimdide edinmeye devam ettiğimiz tecrübelerimiz algılarımızı şekillendirmektedir. Bir başka örneğe göre; afetlere maruz kalan kişiler ile kalmamış kişilerin algıları farklılık gösterebilir. Çünkü afetler konusunda önceden karşılaşmış olan biri daha hassas yaklaşacak ve deneyimlerinden yola çıkarak farklı şekillerde yorumlar yapacaktır. Bu noktada afetler ile karşı karşıya kalmış kişilerin hassasiyet düzeylerinin genele entegre edilmesiyle daha bilinçli toplum inşası mümkün kılınabilecektir. Algının doğru yönlendirilmesi bu noktada kilit rol oynamaktadır.

Tutumlar, inanç tarzı ve düşünceler sonucunda oluşan davranış şekilleri algılamanın da şeklini oluşturur (Tutar, 2008, s. 94). Bireylerin bakış açıları da algı sürecine doğrudan etki etmektedir (Hügül, 2011, s. 6). Örnek verecek olursak; 6 ve 9 sayılarına iki zıt taraftan bakan iki kişiden biri 6 sayısını görürken diğeri 9 sayısını görecektir. Bakış açısı burada algıladıkları sayıların değişkenlik göstermesine neden olacaktır. Bir başka örnek ile açıklayacak olursak; yarısına kadar su koyulmuş bir bardağı düşünebiliriz. Bazı insanlar bardağın yarısının dolu olduğunu düşünürken bazıları ise yarısının boş olduğunu düşünebilir. Bu da tamamen bakış açısının kişilerin algısında meydana getirdiği farklılığın bir örneğidir. Asıl önemli olan insanları, algıları yönetmek suretiyle, bardağın boş olduğuna ya da dolu olduğuna inandırabilmektir.

1.2 Algılama Kavramı

Herhangi bir konuyu anlamamız sonucunda meydana gelen algı kavramından sonra açıklanması gereken bir diğerk kavram ise algılamadır. Algılayıcının, algılama

hedefinin ve durumun bir araya gelmesiyle algılama oluşur. Algılayıcı, gözlemi ya da bir girdiyi yorumlamaya çalışır. Algılama hedefi, algılayıcının algılamak istediği konudur. Hedef ise bir olay, durum, topluluk ya da algılayanın algılamak istediği herhangi bir şey olabilir. Algılamanın gerçekleştiği bağlam ise durumu ifade etmektedir (George ve Jones, 2011, s. 97).

Bir insanın davranışına etki edebilmek için herhangi bir şeyin o insan tarafından algılanması gerekmektedir. Algılama burada kişinin beş duyu organı aracılığı ile dış dünyayı tanınması ya da kendine yakın bir nesnenin varlığını hissetmesi olarak tanımlanmaktadır. Algılama; beklenti, güdü ve tutumu etkilerken aynı şekilde beklenti, güdü ve tutumda algılamayı etkileyebilmektedir. Bu nedenle algılama bilişsel bir süreç olarak kabul edilmektedir (Baysal ve Tekarslan, 2004, s. 48). Eğer afetlere karşı algılama konusunda bir yönlendirme yapılmak isteniyorsa kişilerin beklentilerini, güdülerini, tutumlarını ve uyarılarını aynı zamanlı olarak etkilemek doğru olacaktır.

Algılamayı, bireylerin duyuşsal izlenimleri aracılığı ile edindikleri, organize ettikleri ve yorumladıkları bir süreç olarak da tanımlamak mümkündür (Kazu, 2018, s. 10). Algılama kavramı duyuşsal açıdan insanların bilgi edinme sürecinde beş duyu organı aracılığı ile gerçekleşir (İnceoğlu, 2011, s. 86). Kişiler olayları, durumları ya da nesnelere algılamak için duyu organlarından yararlanırlar. Algı yönetiminin gerçekleşmesi için öncelikle algılama durumunun gerçekleşmesi gerekir. Daha sonra ise düşünceleri istenildiği gibi şekillendirilmek için üzere algı yönetimine başvurulacaktır.

Kişilerin duyu ve hisleri ile algıladıkları olgular, o kişilerin gerçekliklerini oluşturur. Kısacası bilgiler ve deneyimler neticesinde oluşan her şey “gerçek doğru” olarak kabul edilmektedir. Bununla beraber, zaman içinde kazandığımız tecrübeler de olaylar, durumlar ya da kişilere karşı algıların farklılaşmasına neden olmaktadır (Atalay, 2016, s. 3-4). Algılamada meydana gelecek farklılıklara karşı yalın bir ifade ile farkındalık oluşturmak da algı yönetiminin temel hedefidir (Karabulut, 2017, s. 18). ABD’li bir siyasetçi olan Kissinger (2014) algılamanın bizim için önemini şu sözleri ile gözler önüne sermiştir: “Bir şeyin gerçek olması pek o kadar önemli değildir; ancak gerçek olarak algılanması çok önemlidir.” (Payam, 2018, s. 21).

1.2.1 Algılamaya etki eden faktörler

Algı ve algılama kavramlarını tanımladıktan sonra algılama eyleminin gerçekleşmesinde etkili olan faktörlerin neler olduğu üzerinde durmakta konunun derinlerine inmemiz açısından faydalı olacaktır. Algılamanın doğru gerçekleşmesi adına nelerin etkili olacağını bilmek gerekmektedir. Bu etkenleri bilmek afet algısını şekillendirirken nelere dikkat etmemiz gerektiği konusunda bizlere yol gösterici olacaktır.

Algıyı etkileyen faktörlerin başında dikkat gelmektedir. Çünkü dikkat uyararı, uyararı algıyı ve algı ise algılamayı meydana getirmektedir. Buradan hareketle dikkat ve algılamanın birbirlerini etkileyebildiklerini söylemek mümkündür. Dış dünyayı algılayabilmek adına dikkat ettiğimiz şeyleri ise tecrübeler, ihtiyaçlar, eğitim durumu ve yaşam tarzı gibi kişisel özellikler belirlemektedir (Terzioğlu, 2017, s. 8). Kısaca söyleyebiliriz ki duyularımız aracılığı ile algıladığımız her uyarıcıya aynı tepkiyi vermediğimiz gibi hiç tepki de vermeyebiliriz. Çünkü tepki vermemiz ile dikkatimizin varlığı aslında doğru orantılıdır. İstenilen şeyin algılanmasını sağlamak adına o şeye dikkat çekmek gerekmektedir. Örneğin, reklam panolarındaki yazılar ve renk seçimleri vatandaşların dikkatini çekmeye yöneliktir. Böylelikle dikkat reklam panolarına çekilerek algılamayı etkilemek adına ilk adım atılmış olacaktır. Aynı durum siyasi partilerin seçim kampanyaları içinde geçerlidir. Partiler seçim kampanyaları esnasında dikkat çekici ve akılda kalıcı şarkılar, sloganlar ve renkler seçmeye özen gösterirler. Çünkü partiler seçmenlerin dikkatlerini çekemezlerse olumlu ya da olumsuz bir algı oluşturamamış olacaklardır. Herhangi bir konuda algı oluşturmak için o konunun dikkat çekici bir hale getirilmesi son derece önemlidir. Buradan hareketle afetler konusunda başarılı bir algı yönetimi ortaya koymak için konuya dikkat çekmenin gerekliliği sonucuna varılacaktır. Afetler ile ilgili dikkat çekici yöntemleri kullanmak başarılı bir algı yönetimi için ilk adım olacaktır.

Dikkat unsurunun yanı sıra algılamayı etkileyen altı faktör bulunmaktadır. Bu faktörler hazırlayıcı kurulum, öğrenme, duyusal yoksunluk, önyargı, basmakalıpcılık ve hale etkisidir. Aşağıda bahsi geçen faktörler açıklanmaktadır (Aytaç, 2000, s. 17):

1. Hazırlayıcı Kurulum: Çevredeki etkenler haricinde kişinin dikkatini farklı yöne çeken etkenlerden biride hazırlayıcı kurulumdur. Farklı uyarıcılar arasında bireyin tek bir uyarıcıya tepkide bulunmasıdır (Morgan, 1981, s. 276). Yani kişinin

uyaranlar arasında kendine uygun uyarı algılaması durumudur. Buna kalabalık bir ortamda farklı meslek gruplarına sahip insanların, kalabalıktan yükselen sesler içerisinde dikkatini kendi mesleği ile ilgili konuların çekmesini örnek olarak gösterebiliriz. Örneğin, afetler konusunda algıları yönetmek isteyen bir kişi ya da grup, ortak bir uyarı bulamazsa etkilenmesi istenen kişiler ya da gruplar kendilerine uygun uyarıları algılayacak, genel bir algı ortaya çıkamayacaktır.

2. Öğrenme: Öğrenmeyi Mutlu (1994, s. 268), ‘‘deneyim ve çevreden gelen uyarıların yol açtığı görece sürekli, bilişsel ve davranışsal değişiklik, pratik ve deneyimle tepkiler edinme süreci’’ olarak tanımlamaktadır. Önceki deneyimlerimiz ile değerlendirmeler yaparak bir algıya sahip oluruz. Öğrenmemizdeki artış mevcut algılamamıza da etki ederek artışına neden olacaktır. Öğrendikçe herhangi bir şeyi algılayabilme ihtimalimizde artış gösterecektir. Örneğin; başarılı ya da başarısız olduğumuz önceki tecrübelerimiz daha çekingen davranmamıza sebep olurken, başarılı tecrübelerimiz rahat bir tavır sergilememize sebep olur. Önceden edindiğimiz bir deneyim sonucunda tepkilerimiz şekillenecektir.

3. Duyusal Yoksunluk: Duyulara ulaşan uyarıların engellenmesi ve insanların normal yaşamlarından uzak tutulması duyusal yoksunluktur (Uğurlu, 2004, s. 38). Görme, işitme, dokunma gibi duyuların bloklanması da diyebiliriz. Bu nedenle algı da değişiklikler meydana gelir. Böyle bir durumun yaşanmasına izin vermeyecek güvenilir bir algı yönetimi ortaya koymak doğru olacaktır.

4. Önyargı: İnsanlar bazen yalnızca görmek istediklerini görür, duymak istediklerini duyarlar. Hislerimiz ve algılarımız bir araya geldiğinde çoğu zaman önyargılı davranışlarda bulunuruz (Terzioğlu, 2017, s. 10). Örneğin; kişi sevdiği siyasetçinin söylemlerini doğru bulurken, sevmediği siyasetçinin söylemleri doğru bile olsa yanlış olduğunu düşünebilir. İnsanlar sevmediği kimselerin doğrularına bile önyargılı davranabilirler. Bu da algılamalarına etki eder. Toplumsal konularda farkındalık oluşturmak adına bir algı oluşturulmak istenildiğinde, beyanda bulunan kişiler her kim olursa olsun önemli olan faydalı işler yapılıp yapılmadığı olmalı, önyargılar olabildiğince arka planda tutulmalıdır.

5. Basmakalıplılık: Kısıtlı deneyimlerle genelleştirilen inançlar, basmakalıp yargılardır (İnceoğlu, 2010, s. 156). Yani bilgi ve tecrübeye bir eksik varken yargıları

genelleyerek kabul etmektir. “Siyah kedi görmek uğursuzluk getirir.” cümlesinde de olduğu gibi yeterli bilgi olmadan genel bir yargının kabul edilmesi durumudur.

6. Hale Etkisi: Kişinin belirli özelliğini veya başarısını genellemek söz konusudur (Tutar, 2013, s. 208). Oysaki bir insanın belirli bir konuda başarılı olması onun hayatının her alanında başarılı bir insan olduğu anlamına gelmez. Fanatik seçmenlerin destekledikleri siyasetçinin belli başlı başarılarını genelleyerek oy kullanmaları hale etkisine bir örnektir. Ya da çoğunlukla başarısız girişimleri olmuş olan herhangi bir projenin, başarılı olduğu kısımları göz ardı ederek projeyi başarısız olarak genellemek de hale etkisine verilebilecek örneklerden yalnızca bir tanesidir.

Örneğin, “Afetler önlenemez.” cümlesi basmakalıpcı bir cümledir. “Afetler çoğu zaman önlenemez olsa da etkileri, tehlikeleri ve zararları azaltılabilir” cümlesi ise basmakalıpcılıktan uzaklaşmış, aynı zamanda önyargıları ve hatta hale etkisini de devre dışı bırakan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşıma uygun yönlendirme yaparak başarılı bir algı yönetimi ortaya koyabilecektir.

1.2.2 Algılama süreci

Önceden de bahsettiğimiz gibi bireylerin çevresindeki ve dünyadaki duyuşal deneyimine algılama denilmektedir. Bireylerin dış dünyadaki olguları algılaması ve soyut ya da somut nesnelere ilişki kurması bir süreçtir (Atılğan ve Tunç, 2017, s. 231). Duyguların, düşüncelerin ve davranışların temelinde algılama süreçleri vardır. Fakat algı sürecinin öncesinde aslında duyuşal süreçler gelir. Duyu organlarımız temas halinde oldukları olay ve nesnelere özelliklerine göre duyuşal veri üretir. Bu veriler nörofizyolojik sinyallere dönüştükten hemen sonra algı süreci başlar. Bununla birlikte duyu organları tarafından beyne iletilen duyular sade iken algılamada geçmişteki tecrübelerde olduğu için karmaşık bir süreçtir (Kazu, 2018, s. 14-15).

Algılama beş aşamadan oluşan bir süreçtir (Karabulut, 2017, s. 18):

- a) Uyarıcı: basınç, ses, ısı gibi fiziksel bir gücü temsil eder.
- b) Duyu: algı kavramına yakın bir kavramdır.
- c) İzlenim: çevreden kişiye gelen uyarıların, anlamaya yetecek güce sahip olmadığında kişide bıraktığı etkidir.

- d) Dönüt: izlenim aşamasında kişinin önyargı, belirsizlik, yanılığ ve ikirciklikten uzak kalmak için edindiği duyuyu yorumlayıp değerlendirdiği aşamadır.
- e) Anlama: bu aşama ile algılama süreci tamamlanır.

Algılama süreci bilgilerin işlendiği bir süreçtir. Bu bilgilerin işlenme süreçleri ise şu şekildedir (Yüksel, 2006, s. 132-133):

- 1) Süzgeçten Geçirme: Kişilerin duyularına aktarılan verilerin ayıklanarak içinden istenilen bilgilerin seçilmesidir. Böylelikle kendileri için gereksiz gördükleri bilgileri dışarıda bırakmış olurlar. Asıl mesele olabildiğince fazla kişinin süzgecinden geçecek bilgi aktarımında bulunmaktır.
- 2) Uyumlaştırma: Karşılaşılan durumda ya da bilgede önceki kaynaklardan yararlanarak inceleme yapma durumudur. Uyumlaştırma sürecinde önceki ya da sonraki ile karşılaştırma yapma söz konusudur.
- 3) Ekleme, Çıkarma: Veriler, olaylar veya nesnelere ilgili ekleme ya da çıkarma yapmaktır. Farklı düşüncelerdeki insanların algılamalarının kontrolü adına ekleme ve çıkarma denge sağlayacaktır.

Algı sürecini, algılayan bireyin kişisel özellikleri, algılanan nesnenin özellikleri ve algılama ortamı gibi etkenlerde etkilemektedir (Karabulut, 2017, s. 19). Algı sürecini etkileyen etkenler ve algı sürecinde bilgilerin işlenme süreçlerini doğru yönlendirmek ve dikkat etmek gerekmektedir. Kişilerde meydana gelebilecek istenmeyen bir algı oluşumu, amacın yerine getirilmesine engel olacaktır.

1.3 Algıda Seçicilik

İnsanların aynı şeyleri farklı şekilde algılamalarının sebebini daha iyi anlayabilmek adına algıda seçicilik konusu üzerinde durmak faydalı olacaktır. Algı da seçicilik yaparak bireyler kendilerine uygun buldukları konuları algılamak adına ayıklayacaklardır. Aslında burada daha önce bahsettiğimiz algılamaya etki eden faktörlerden “dikkat” unsurunun etkileri görmekteyiz. Çünkü kişilerin kendilerine uygun olduğunu düşündükleri şeyleri algılamaları için öncelikle o şeyin dikkatlerini çekmiş olması gerekmektedir.

Lewis, Goodman ve Fand (1995, s. 467) ‘e göre, “İnsanlar gündelik yaşamlarında sayılamayacak kadar çok uyarıcıyla karşı karşıya kalır. Ancak bunlardan

sadece algılamak istediklerini algılar. Buna seçici algılama denir." Yani insan gündelik hayatta karşılaştığı her uyarıcıyı algılayamayabilir. Maruz kaldığı çok sayıda uyarıcıdan yalnızca algılamak istediklerini seçer. Örneğin, bir kitabevine gittiğimizde binlerce kitap arasından yalnızca bize hitap eden kitaplar dikkatimizi çeker. Böylece binlerce kitabı incelemek yerine seçici algımız sayesinde ilgimizi çeken kitapları ayıklayarak onları inceleriz. Ya da bir sohbet ortamında konuşulanları dinlerken, algılamak istediğimiz konular konu dikkatimizi çekecektir. Bu da algıda yapılan seçiciliğin bir sonucudur.

Kişinin hangi uyarıcıyı seçeceği iki faktöre bağlıdır. Bunlar kişisel faktörler ve uyarıcının yapısıdır. Kişisel faktörlerde, beklentileri etkileyen geçmiş deneyimler ve güdüler söz konusudur. Kişiler beklentilerine göre algırlar. Gdülenen şey ise kişide ihtiyaç giderme dürtüsü yaratır. Uyarıcının konumu, sıklığı ve zamanı da seçici algılamayı etkilemektedir (Odabaşı ve Barış, 2007, s. 131). Örneğin, afet algısı şekillendirilmek istendiğinde doğru görsel destekler alarak, yeterli zamanda, konumda ve sıklıkta konunun üzerinde durarak başarılı bir algı operasyonu ortaya koyulabilecektir. Ancak sürekli aynı konular üzerinde durmak, zamanı yanlış yönetmek ve doğru konumu kullanmamak kişilerde alışlagelmiş bir durum yaratacak, afet konusu ile ilgili ilk etki zamanla kaybolacaktır.

Bununla birlikte her bireyin algısı da birbirinden farklıdır. Aynı görüp, işitip, kokladıkları şeyler konusunda bambaşka algılara sahip bireyler olabilir. Bu farklılaşmanın ise iç ve dış faktörler olmak üzere iki temel sebebi vardır. İç faktörler açısından algıda seçicilik, kişinin isteği, ihtiyacı, değerleri ve önemsedikleri ne ise onu algılamasıdır. Dış faktörlerde ise algılama sürecinde algılanan şeyin içinde bulunduğu haldir (Okumuş, 2015, s. 22).

Kısaca, çevresindeki her şeyi algılayamayan insan için algıda seçicilik büyük kolaylık sağlamaktadır. Algıda seçicilik sayesinde insanlar çoklu seçenekleri ayıklayarak seçer ve seçtiği kadarını algılar. Hangi uyarıcının neye göre seçildiğini bilmek algıyı yönetebilmek açısından da önemlidir. Algıyı yönetebilmek için verilmeye çalışılan mesaj insanların dikkatlerini çekerek, seçecekleri ve algılayacakları şekilde oluşturulmalıdır. Her bireyin farklı şekillerde algılama özelliği gösterdiği de düşünülecek olursa algı yönetiminin zor bir süreci de içinde barındırdığını söylemek doğru olacaktır.

1.4 Algı, Tutum ve Davranış İlişkisi

Algı, kişinin temel beş duyusu aracılığı ile dış dünyadan bilgi edinme ve hissetme sürecidir (Yerlikaya, 2019, s. 11). Algılar, davranış ve tutumları etkileyerek yeniden biçimlendirir. Öyle ki insanlar sosyal hayatlarında isteyerek ya da istem dışı, bilinçli ya da bilinçsiz çok sayıda durumun etkisinde kalarak tutum ve davranışlarını değiştirebilirler. Aynı zamanda kişiler algılamayı etkileyen farklı bir durum ile karşılaşmadıkça, algılama esnasında fazladan zaman harcayarak düşünmeyi tercih etmezler. Tutum ve davranışlar kişilerin sosyal hayatlarındaki ilişkilerini de etkiler. Algılar neticesinde oluşan tutumlar, aslında davranışları meydana getirmektedir. Davranışlar, uyarıcı olan şeye karşı verilen bilinçli tepkidir. Bahsi geçen tutumlar kısa süreli ve anlık değil, uzun süreli durumlardan oluşurlar. Bireyin yaşadığı toplum ile oluşan tutumlar, doğrudan ilişkili olmakla beraber aynı zamanda içerisinde tutarlılıklar da barındırmaktadır (Er, 2019, s. 15).

Tutum, olumlu yahut olumsuz tepkilerin ortaya çıktığı, davranışları etki altında bırakan ve deneyimle meydana gelen bir eğilimdir (Güney, 2012, s. 119-123). Kısaca, kişiler birçok durumun etkisinde kalarak tutum ve davranışlarını değiştirebilir. Bu da algının tutum ve davranışları etkilediğini göstermektedir. Algılarımız tutumlarımızı şekillendirirken, tutumlarımız ise davranışlarımıza yön vermektedir. İstenilen şekilde yönetilen algılar ile dolaylı yönden davranışlara da yön verilmiş olacaktır.

1.5 Algı Yönetimi

Günümüzde dünya görselliğe bürünmüş ve bize gösterildiği şekilde algılamamızın istendiği bir hale gelmiştir. Bu dünyada kişilerin harekete geçmesi içinde alternatiflerin algılanması gereklidir. Yakın tarihe gelindiğinde algıların etkinliğinin fazla olması algıların yönetilmesini de önemli hale getirmiştir. Böylelikle algı yönetimi toplumsal, siyasal, ekonomik ve kültürel alanlarda kıymetli bir konuma gelmiştir (Pustu, 2017, s. 309). Toplumlara etkilemek, istenilen düşünce çerçevesinde şekillendirmek ya da bir amaç için bir araya getirmek amacıyla sık sık algı yönetimine başvurulmaktadır. Algı yönetimi doğru amaçlar için kullanıldığında, toplumsal olarak faydalı olabilmektedir. Örneğin, afetlere karşı bilinçli bir toplum inşası gibi ortak bir amacın gerçekleştirilebilmesi için önemli bir yere sahiptir.

İnsanoğlunun varlığından bu yana algı kavramının var olduğu düşünülecek olursa, algı yönetimini de çok eskilere dayandırmak mümkün olacaktır. Bugünkü

enformasyon savaşlarından, geçmişteki Ariston'un Retorik'ine kadar algılar daima istenilen yönde şekillendirilmeye çalışılmıştır (Ceng, 2016, s. 26). Çünkü algı yönetimi esas itibariyle ikna ve inandırma temeline dayanmaktadır. İkna ve inandırma faaliyetleri ile tarihte birçok kişi ve gruplar etki altına alınmaya çalışılmıştır (Okumuş, 2015, s. 37). Ancak bilinmelidir ki kimilerine göre bir ürün, hizmet ya da fikir konusunda ikna etme tekniği olarak görülen algı yönetimi; kimilerine göre ise bir "kandırma" eylemi olarak görülebilmektedir. Burada kişileri kandırarak onları kendi menfaatleri doğrultusunda yönlendirme söz konusudur (Saydam, 2012, s. 99). Doğru algı yönetimi toplumları faydalı işler için yönlendirmekle mümkün olacaktır.

Bireyle yahut olayla ilgili mevcut bilgilerin tutarlı olduğu varsayımı ile gerçekleşen anlama, algı yönetiminin temelini oluşturmaktadır (Özdemir, 2017, s. 30). Anlamanın meydana getirdiği algı yönetimi ise kişi veya grubun gerçekleri nasıl algılanması isteniyorsa o şekilde anlamasını sağlayan adeta "şekillendirilmiş" bir bilgi aktarımıdır (Özdağ, 2015, s. 20). Grupların, bireylerin ve toplumların mevcut durumu ne şekilde anlamasına neden olursak, aynı şekilde algılamasını da sağlamış oluruz. Afet risklerinin verebileceği maddi ve manevi zararların doğru anlatılması ve anlanmış olması sonucunda, algılanması da gerçekleşmiş olacaktır.

ABD Savunma Bakanlığı algı yönetimini (Türk, 2017, s. 16): "Kitlelerin duygu, düşünce, amaç, mantık, istihbarat sistemleri ve liderlerini etkileyerek seçili bilgilerin yayılması ve/veya durdurulması; bunun sonucunda hedef davranış ve düşüncelerinin hedefleyenin istekleri doğrultusunda yönlendirilmesi" olarak tanımlamaktadır. Önceden de belirttiğimiz gibi algılarımız tutumlarımızı, tutumlarımız ise davranışlarımızı şekillendirmektedir. Yani algılar hem tutumları hem de davranışları etkileyebilmektedir. Kişilerin davranışları günlük hayata yön vermektedir. Bu yüzden algılar neticesinde yönlendirilen davranışlar ile yaşantılar da şekillendirilebilir.

İnsanların algısını yönetebilmek için başarılı bir psikolojik savaş, propaganda, örtülü operasyon, kamu diplomasisi ve enformasyon gerçekleştirmek gerekmektedir. Bunlar tarih içerisinde algı yönetiminin gelişimi sonucunda oluşmuşlardır. Kısacası algı yönetimi burada amaç iken, psikolojik savaş, propaganda, örtülü operasyon, kamu diplomasisi ve enformasyon araç konumunda olmuştur (Ceng, 2016, s. 27).

Tarihsel süreç içerisinde savaş ve askeri güç gibi sert güç kullanımları karşımıza çıkmaktadır. Ancak günümüze gelindiğinde savaşlar algılar ile yürütülmeye ve kazanılmaya başlamıştır. Anlaşmazlık yaşayan ülkeler arasında karşı tarafın halkını algısal karmaşa ile karşı karşıya bırakarak iç kargaşa yaşatmak buna örnek verilebilir. Savaşlar zihinsel yollar ile devam etmekte çoğu zaman algıları doğru yönetmek başarıyı beraberinde getirebilmektedir. Bu özelliği sayesinde algı yönetimi uluslararası ilişkilerde en önemli unsurlardan biri olmuştur. Çünkü uluslararası alanda devletlerin nihai hedefi artık toplumların ya da hedef kitlelerin algılarını istedikleri şekilde yönlendirmektir. Yani savaşlar artık ulusların zihinlerinde kazanılmaya çalışılmaktadır (Pustu, 2017, s. 310). Örneğin, ABD'nin 11 Eylül sonrasında benimsediği güvenlik politikası terörizmle mücadele ekseninde İran'ı tehdit olarak nitelendirmiştir. Bu nedenle İran tüm dünyada merakla ve korku ile izlenen ülkelerden biri haline gelmiştir (Çelikkanat, 2007, s. 145). ABD'nin gerçekleştirdiği algı örneği İran'ı farklı bir konuma getirmiş, terör ile bağdaştırılan ülke halini almasına neden olmuştur.

Ancak devletler algı yönetimini kullanarak yalnızca birbirleri ile değil aynı zamanda doğal ve insan kaynaklı olmak üzere karşımıza çıkan afetler ile de savaşmaktadırlar. Toplumlara uluslararası nitelikte güçlü bir afet algısı empoze ederek yalnızca bireysel değil aynı zamanda evrensel bir algı yönetimi örneği ortaya koymak gerekmektedir. Bu doğrultuda dünya genelinde ve ülkemizde yapılan ve yapılmakta olan girişimler mevcuttur.

1.5.1 Algı yönetimi tarihçesi

Algının ve dolayısıyla algı yönetiminin insanlığın çok eski tarihlerine kadar uzandığından bahsetmiştik. Zira insanlar ilk zamanlardan bu yana istek ve amaçları doğrultusunda hareket etmişler, amaçlarına ulaşmak için de zamanla daha etkin yollar aramışlardır. Bu yolları kullanarak algı yönetimini uygulayan kişiler diğerlerini etkilemişler ve kendi taraflarına çekmişlerdir (Özarlan, 2014, s. 32). Liderlerin başarılarından sanat dünyasına kadar birçok alanda insanlar algı yönetimine başvurmuşlardır. Ancak burada önemli olan yalnızca algı yönetimi konusunda başarılı olmak değil aynı zamanda doğru amaçlara hizmet etmek adına algı yönetimi gerçekleştirebilmektir. Zira algı yönetimi yanlış amaçlarda kullanıldığında bir silah

halini alacaktır. Ancak afetler konusunda toplumsal bilince katkı sağlayacak bir algı yönetimi faydalı bir amaca hizmet edecektir.

Algı yönetimini ilk tanımlayan ABD Savunma Bakanlığı olmuştur. Tanıma göre algı yönetimi,

Yabancıların her seviyedeki istihbarat birimleri ve liderleri de dâhil olmak üzere, bu ülkelerdeki geniş kitlelerin kendi hedefleri doğrultusunda tavır almaları ve resmi adımlar atmalarını sağlamak amacıyla, seçilmiş bilgi akışını ve somut belgeleri yönlendirerek ya da reddedilmesini sağlayarak, kitlelerin hislerini, güdülerini, düşünce sistemlerini etki altına almaya çalışmak için yürütülen eylemlerin tamamını kapsar. Algı yönetimi, çeşitli yolları kullanarak gerçekleri yansıtma, operasyon güvenliği, gizleme ve çarpıtma, psikolojik operasyonları yönetme gibi unsurları birleştirir (Payam, 2018, s. 20).

Bir başka tanıma göre ise algı yönetimi ile kişilerin dış dünyayı istenilen şekilde algılamasını sağlamak esastır (Özdağ, 2015, s. 15). Yani algı yönetimi ile kişilerin zihinlerine nüfuz edilerek düşünceleri üzerinde yönlendirme yapılmaktadır. Yönlendirme faydalı oldukça algı yönetimi doğru şekilde uygulanmış demektir. Ancak günümüzde ne yazık ki algı yönetimi kişisel menfaatler için kullanılmaya başlanmış bu da algı yönetiminin bir “kandırma” olarak da anılmasına sebep olmuştur. Ancak esas olarak tüm bu önyargılardan arındırarak toplumun hislerini, güdülerini ve düşüncelerini faydalı bir konuda şekillendirmek için algı yönetimi kullanılmaktadır.

Algı yönetimi terim olarak yakın zamanda karşımıza çıksa da aslından ilk insanlara kadar uzanan bir tarihi vardır. İlk çağlardan bu yana kişilerin kendilerini diğerlerinden daha üstün gösterme çabası ya da barışçıl bir ortamın yaratılması için gösterilen davranışlarda algı yönetimi karşımıza çıkmaktadır (Özcan, 2020, s. 28). M.Ö. 500’lü yıllara gerilediğimizde Çin komutanı Sun Tzu tarafından yazılmış *Harp Sanatı* adlı eserde algıyı yönetimi ile ilgili önerilere yer verildiğini görmek mümkündür. Önerilerden bazıları şunlardır (Tarhan, 2012, s. 33):

- Düşmanın geleneklerini komik hale getirin
- Birbiriyle tartışma halinde olan halkın tartışmalarını yayın
- Düşman ülkelerin liderlerinin başarılarına gölge düşürerek ön plana çıkmasına engel olun
- Düşman ülkelerde rağbet gören şeylerin sevilmemesini sağlayın

Yukarıda Çinli komutan Sun Tzu’nun *Harp Sanat* eserinde sıralanan öneriler ekseninde algı yönetimini etkin kılmak adına her türlü yolun denendiği görülmektedir.

Ayrıca MÖ 500'lü yıllarda algı yönetiminin stratejik bir hal aldığını da söylemek mümkündür. Düşmanı komik düşürerek, halkın tartışmalarını yayararak, düşman liderlerin başarılarını arka plana atarak ve düşmanlarca rağbet gören şeylerin sevilmesini engelleyerek karşı tarafı ekarte etmek hedeflenmektedir. Böylelikle karşı çıkacak gücü ortadan kaldırarak bir algı yönetimi gerçekleştirilecektir. Bu noktada algı yönetimi psikolojik bir savaş olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca uluslar için de ne kadar güçlü bir silah olduğu anlaşılmaktadır.

Daha yakın bir tarihi temsil eden 1. Dünya Savaşı dönemine gelindiğinde propaganda açısından iletişim çalışmalarının hız kazanmasında etkili olduğu söylemek mümkündür. Özellikle radyo Birinci Dünya Savaşı sonrası çok önemli bir iletişim aracı olarak kullanılmıştır (Öztürk, 2017, s. 160-166). 1. Dünya Savaşı'ndaki algı yönetimini 2. Dünya Savaşı'nda Hitler tarafından yapılan algı yönetimi izlemiştir. Hitler'in kullandığı afişler de algı yönetimi örneklerinden biridir. Halka iletilen afişler ve empoze edilen korku kültürü ile toplum üzerinde ciddi bir etki bırakılmıştır. Algı yönetimine ait stratejilerin ve taktiklerin kullanımı ile başarılı bir algı yönetimi gerçekleştirilmiştir (Özcan, 2020, s. 29).

Literatürde son yıllarda sıkça karşımıza çıkan algı yönetimi aslında çok eskilere dayanan ve tarihi çok sayıda olayda da karşımıza çıkan bir terimdir. Algı yönetiminin özellikle siyasetteki kullanımı olumlu yahut olumsuz sonuçları ile tarih sayfasındaki yerini almıştır. Asıl önemli olan algı yönetimi gibi güçlü bir silahı, toplumsal fayda gözeterek kullanmaktır. Afetleri önlemek amacıyla kullanılan algı yönetimi toplum refahı adına kullanılacak, böylelikle afetlere karşı güçlü bir toplum profili oluşacaktır.

1.5.2 Algı yönetiminin özellikleri

Algıyı etkili bir biçimde yönetebilmek için özelliklerini doğru anlamak ve uygulamaya geçerken göz önünde bulundurmakta fayda vardır. Algı yönetiminin en temel özelliği yönetilmesi istenilen kitlenin amaçlarının ve hedeflerinin bilinmesidir. Bu sayede alıcının neyi öğrenmesinin kolay veya erken gerçekleşeceği tespit edilir. Algı yönetiminin bir diğer özelliği ise kişilerin kafasındaki kaygı, belirsizlik, güvensizlik gibi duyguları ortadan kaldırabiliyor olmasıdır. Bir diğer özellik, kişinin, grubun ya da kitlenin eğitim durumunu bilmektir. Algı yönetiminin bir sonraki özelliği ise hazır olma ve algının sağlanması ve sürdürülmesi için tekrarların yapılmasıdır.

Tekrarlar sayesinde öğrenme kolaylaşır. Ancak bu tekrarlar monotonluk yaratmaz. Yoksa istenilen etki ortaya koyulamayacaktır (Pustu, 2017, s. 324). Bu bağlamda, afetler konusunda bir algı yaratılmak istenildiğinde amacın ve hedefin topluma uyumlu şekilde ifade edilmesi, kaygıların, belirsizliklerin ve güvensizliğin ortadan kaldırılması, toplumun hazır oluşunun sağlanması ve tekrarların yapılması gerekmektedir. Algı yönetiminin bu özellikleri dikkate alınırsa başarı oranında artış yaşanacaktır.

Günümüzde birçok alanda algı yönetimi ile karşı karşıya gelmekteyiz. Şirket reklamlarında, yönetim uygulamalarında ve siyasi propagandalarda olmak üzere farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Buradan hareketle algı yönetiminin tüm toplum nezdinde etkili olduğunu söylemek doğru olacaktır. Örneğin, liderler için organizasyon, vizyon, iletişim becerileri ve teknik beceriler kadar algıda başarılı olabilmeye becerisi de son derece önemlidir. Etkin bir liderlik için doğru algıya sahip olmak gerekmektedir. Lider, önderlik ettiği kişilere karşı eğer duyarlı ise algıyı güçlendirmek ya da değiştirmek için iletişimi bir araç olarak kullanacaktır (Doğan, 2019, s. 33-34). Toplumlara ortak bir paydada buluşturmak adına yapılacak girişimlerde de algı yönetimi konusunda başarılı olmak son derece önemlidir. Toplumsal amacın farkında olmak, kaygıları, belirsizlikleri ve güvensizlikleri ortadan kaldırmak ve belirli aralıklarla tekrarlar yapmak, algı yönetiminin özellikleri olmakla birlikte bu özellikler ile toplumlar bir araya getirilebilmektedir.

Başarılı bir algı yönetimi için; hedef kitlenin kültürüne önem verilmeli, beklentilere yönelik hareket etmeli, net olunmalı, sonuç odaklı olmalı, gerçeklere dayanılmalı, mesajlar sık tekrarlanmalı, görselliğe dikkat edilmeli ve duygulara düşüncelerden daha çok hitap edilmelidir (Pustu, 2017, s. 325). Tüm bunları yerine getiren lider etkin bir algı yönetimi gerçekleştirecek, bu da halkı kendi istekleri doğrultusunda yönlendirebilmesine olanak sağlayacaktır. Ancak elbette lider olarak değil, toplumları tek bir amaca uygun olarak bir araya getirmek isteyen topluluklar, bireyler ve gönüllü kişiler içinde aynı durum söz konusudur. Her ülkenin kültürüne önem verilerek hareket edilmesi, hareketli, net, sonuç odaklı, gerçekçi, sık tekrarlarla ilerleyen ve görsel olarak doyurucu bir algı yönetiminin başarılı olması muhtemel olacaktır. Tüm dünya için çözümlü elzem olan afetler konusunda, toplumları bir araya getirmek adına da algı yönetimi özelliklerinden faydalanmak gerekmektedir.

1.5.3 Algı yönetiminin adımları

Algı yönetiminin adımları algı yönetiminde başarıya giden yolda önem arz etmektedir. Doğru bir algı yönetimi için adımları doğru kavramak gerekmektedir. Algı yönetiminin adımlarını Türk şu şekilde ifade etmiştir (2017, s. 19):

1. Ele alınan konunun sonucunun ve hedeflerinin, etki altında bırakabilecek ihtimallerin ana hatları ile belirlenmesi
2. Sosyal paydaşların üzerinde etki bırakabilecek mesajların belirlenmesi
3. Sosyal paydaşların zihinlerine ve duygularına etki edecek iletişim tekniklerinin belirlenmesi
4. Mevcuttaki algının tespit edilmesi
5. Dikkat çekici ve odak noktası olabilecek mesajların yaratılması
6. Davranışlar ile ölçülebilir sonuçlar elde edilmesi
7. Mesajların nasıl algılanacağına dikkat edilmesi
8. Karşı tarafın algılama engellerinin tanımlanması
9. Mesajların algılanmasında iletişim bölgesindeki akımların etkisinin belirlenmesi
10. Karşı tarafın aktif olarak dinlenmesi ve diyalog içinde olunması
11. Karşı taraf ile çift yönlü bir iletişimin sağlanması
12. Hedefler ile birlikte ortak fikirde bulunup, geri bildirimler alınması
13. Mesaj oluştururken üsluba önem vererek, hedefteki kitlenin değer, tutum ve kültürünün göz ardı edilmemesi

Aslında tüm bu adımlar etkili bir algı yönetiminin yaratılması adına önemlidir. Örneğin, afetler konusunda elde edilmesi gereken sonuçların, hedeflerin, mesajların ve zihinlerde yer edebilecek iletişim tekniklerinin belirlenmesi ile toplumları harekete geçirmek için neler yapılması gerektiği ile ilgili bir çerçeve oluşacaktır. Daha sonrasında şu anda hakim olan algının tespiti, dikkatleri çekebilecek mesajların verilmesi, algılamanın önündeki engellerin tespit edilmesi ile algı yönetimi esnasında izlenecek yol net bir şekilde belirlenebilecektir. Ayrıca doğru iletişim kurarak ve toplumsal değerlere uygun şekilde uygulanan algı yönetimi, toplumların afetlerdeki

bilinç düzeyini arttırmaya ve uluslararası nitelikte bir afet mücadelesi verebilmeye yönelik başarılı bir algı yönetimi gerçekleştirilebilecektir.

1.5.4 Algı yönetiminin amacı

Algı yönetimi ile toplulukların düşünceleri ve duyguları üzerinde etki bırakmaya çalışılmaktadır. Algı, psikolojik bir operasyondur. Gerçekleri çarpıtmak ve gizlemek amacına sahiptir. Böylelikle topluluklar manipüle edilmek yolu ile yönlendirilebilmektedir (Akbaş, 2019, s. 11). Ancak algı yönetimini yalnızca bir “kandırma” olarak görmek yanlış olacaktır. Çoğu noktada eğer toplumların yararına bir algı yönetimi çalışması yapılıyor ise bu noktada yapılan algı yönetimi bir kandırmaca değil bir “farkına varış” eylemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Olayların henüz farkında olmayan kesim için algı yönetimi bir uyanışı temsil edebilir. Afetler konusunda bilinçlenmek de bu uyanışlardan biridir. Yıllardır afet bilincinden bir haber yaşayan kişiler için afetlerin önemini, sonuçlarını ve gerçekleşmeden önce alınabilecek önlemleri algı yönetimi yolu ile empoze ederek toplumsal bir uyanış yaşanabilecektir.

Algı yönetiminin amacı, kişilerin zihinlerine tesir ederek dış dünyayı onların istenilen şekilde algılamasını sağlamaktadır. Böylelikle insanların düşünceleri arzu edilen şekilde yönlendirilebilmektedir (Özdağ, 2016, s. 14-16). Algı yönetiminin amaçları Siegel (2005, s. 118-119) ‘e göre 3 madde de sıralanmıştır. Bunlar:

1. Meşru olmak ve bu meşruluğun devamını sağlamak için yurt dışı ve yurt içinde kamuoyu oluşturmak. Örneğin, afetler ile ilgili ulusal ve/veya uluslararası kamuoyu oluşturmak
2. Kişilerin davranışı ve tutumlarına etki ederek istenilen şekilde yönlendirmek
3. Düşman ya da üçüncü şahsın güvenilirliğini kazanarak niyet, hedef ve hareketlerini tahmin edebilmek. Burada düşman ya da üçüncü şahıslar haricinde afetler konusunda pozitif düşünceye ve bilinçlenme arzusuna sahip olmayan kişiler örnek verilebilir. Onların güvenini kazanıp algılarını şekillendirmeye yönelik çalışmalar yapmak algı yönetiminin amaçlarına uygun olacaktır.

Devletler, siyasi partiler, işletmeler gibi kurumlar ve bireyler algı yönetimini uygulamaktadır. Bahsi geçen kurum ve kişiler tarafından hedef belirlenir, ulaşılması istenilen hedef ve amaç ortaya konulur. Amaç belirlendikten sonra hedefe yönelik araştırmalar yapılarak o hedefe yönelik karar verme ve uygulama süreçleri belirlenir. Algı yönetimi yapılacağı zaman karşı karşıya kalınabilecek riskler saptanır ve uygun ortam sağlanarak etkili olabilecek en iyi yöntem karar verilir. Sonrasında ise geri dönüş alındıkça uygulamaya devam edilir. Uygulama esnasında geri dönüşümün seyrine göre algı yönetiminde taktik değişikliği yapılabilmektedir. Ayrıca bazı durumlarda da uygulama sonlandırılabilir. Yani hedefler için farklı stratejiler ve süreçler geliştirilebilmektedir (Atılğan ve Tunç, 2014, s. 233-234).

Algı yönetimi genellikle uzun süreli bir uygulamadır. Belirli bir amaç uğruna yapılan algı yönetimi uygulamasının başarılı olup olmadığı ise amacına ulaşip ulaşamadığı tespit edilerek anlaşılmaktadır (Özarlan, 2014, s. 39). Afetler konusunda bilinç düzeyini arttırmaya yönelik yapılan uygulamalarda da algı yönetimi teknikleri gelişen durumlara yönelik olarak gerekli durumlarda değiştirilmeli ve amaca uygun hareket edilip edilmediği sık sık kontrol edilmelidir. Titizlikle yapılan algı yönetimi çalışmalarında böylelikle başarısızlık ihtimali azalmaktadır.

1.5.5 Algı yönetiminin önemi

Perception Management olarak adlandırılan algı yönetimi kavramı Türkiye’de son yıllara kadar çoğu kişinin haberdar olmadığı bir kavramdı. Son yıllarda iç ve dış politikada yaşanan gelişmeler, algı yönetimini önemli bir konuma getirmiştir. Toplum ve insanların yönlendirilmesi ile aniden ortaya çıktığı düşünülen siyasi olayların şekil almasına kadar geniş bir yelpazede algı yönetiminin kullanıldığı fark edilmiştir (Karabulut, 2017, s. 7).

Rekabetle dolu dünyada başarılı olmak isteyen insanlar ve liderler için algının yönetilmesi önem taşımaktadır. Algının yönetilebileceğini reklam kampanyalarında da görebilmek mümkündür. Ayrıca bilinmelidir ki bazı toplumlar algı yönetimi ile yönlendirilmeye manipülasyon araçlarından daha açıktır. Çünkü algı yönetimi çok daha stratejik bir manipülasyon faaliyetidir (Kazu, 2018, s. 33).

Dünya genelinde insan ve doğa kaynaklı olarak karşımıza çıkan, yıkıcı etkileri yüzünden insanlarda ve ülkelerde kalıcı etkiler bırakan afetler konusunda algı yönetimi önemli bir yere sahiptir. Afetlerin önemini ortaya koymak ve insanlarda

afetler konusunda güçlü bir savunma yaratmak adına algı yönetimine başvurmak doğru bir tercihtir. Çünkü algı yönetimi toplumları istenilen şekilde yönlendirebilmektedir.

Algı yönetimi, ülkeleri, düşmanları ve insanları istenilen hedef ve çıkar doğrultusunda yönlendirme hususunda önemli bir yere sahiptir. Algı yönetimini kendi menfaati doğrultusunda gerçekleştiren liderler ve partiler bu yönlendirme yetileri sayesinde başarılı olabilmektedir. Mesele kişileri etkilemek olduğu zaman algı yönetimi hedefe giden yolda iyi bir araç olacaktır.

1.5.6 Algı yönetimi unsurları

Algı yönetimi ile gerek siyasi partiler ve liderler tarafından gerekse herhangi bir sebeple toplumsal yönlendirme yapılması istenildiğinde sıkça karşılaşırız. Algı yönetimi yapılırken sıklıkla kişileri istenilen şekilde yönlendirmek amacıyla farklı teknikler kullanılmaktadır. Bu teknikler ise algı yönetiminin unsurlarını meydana getirmektedir.

Algı yönetimi için güvenilirlik ve meşruluk önemli unsurlardır (Kazu, 2018, s. 35). Meşruiyet yapılacak olan algı yönetimi operasyonunda destekleme ve sürdürme faaliyetleri için son derece önemli olsa da güvenilirlik de algı yönetimi için önemli bir yere sahiptir. Etki altına alınması istenilen toplulukların ya da kişilerin hem hareket etme hem de irade özelliğine sahip olduğuna inanmaları algı yönetiminin tesisi için son derece elzemdir (Zaman, 2007, s. 20).

Algı yönetimi yapılacağı zaman başarılı olabilmesi için algı yönetimi unsurları, hedefteki kitlelerin beklenti ve ihtiyaçlarına uygun şekilde yönetilmesi için önem taşımaktadır. Algı yönetiminin başarılı olması için gereken unsurlar şunlardır (Boztepe Taşkırın, 2015, s. 158):

- Duygulara hitap etmek
- Görselliği doğru kullanmak ve önem vermek
- Gerçeklik temeline dayanmak, tekrar içinde ve farklı olmak
- Sade ve sonuç odaklı olmak, ölçümlemek
- Beklentilerin üzerine çıkmak
- Hedefteki kitlenin kültürü ile uyum içinde olmak

- Hedefteki kitlenin değerleri ile uyum içinde olmak

Kısacası algı yönetimi unsurlarını doğru kullanarak etkili bir algı yönetimi gerçekleştirmek mümkündür. Duygulara yönelik hareket ederek kişileri duygusal anlamda etkilemek, doğru ve özenle seçilmiş görseller ile dikkat çekmek, gerçeklik ile daha güvenilir etki bırakmak, çözüm odaklı ve sade ifadelerde bulunmak, beklentilerin üzerine çıkarak kişileri şaşırtmak, hedefteki kitlenin kültürü ve değerlerini temel alarak güven tazelemek algı yönetimi için önem arz etmektedir. Bunları gerçekleştiren bir lider yahut algıyı yönetmek isteyen kişi ya da kişiler başarılı olma ihtimalini arttıracaktır.

1.6 Algı Yönetimi Sürecinde Kullanılan Araçlar

Algı yönetimi her birey tarafından bilinçli yahut bilinçsiz olarak kullanılmaktadır. Kişilerin istek ve arzuları doğrultusunda kullanılan algı yönetimi başarılı olabilmek için hedef kitle tarafından net anlaşılmalıdır. Algı yönetiminde kendini net ifade etmek için birçok araç kullanılmaktadır (Atılğan ve Tunç, 2017, s. 235). Bu araçlar algı yönetiminin başarı kapısını aralayabilmesi için birer anahtar niteliği taşımaktadır.

Bilgi operasyonu olarak değerlendirilen algı yönetiminde bilgi yolu ile yorum ve kararları etkilemek söz konusudur. Ayrıca algı yönetimi yalnızca devlet veya egemen güç tarafından değil, toplumun her kesiminde kullanılmaktadır. Bu geniş yelpaze içerisinde başarılı ve başarısız algı yönetimleri de mevcuttur. Bu başarı ve başarısızlıklar da ise kitle iletişim araçları önemli bir yere sahiptir. Kitle iletişim araçlarından bahsedildiğinde gazete, radyo, televizyon, internet medyası gibi birçok seçenek mevcuttur. Hedef kitle, medya ile ilişkisini kendi belirleyerek yine kendi katılım sağlamaktadır. Medya ile siyasi görüşler, alışkanlık ve inançlar şekillendirilebilmektedir. Algı yönetimi gerçekleştirmek isteyenler de medyanın bu gücünden sıklıkla faydalanmaktadır. Algı yönetimi uygulayıcısı olan kişi veya kişiler hedef kitle ile ilgili analizleri iyi yaparak, uygun medya araçları kullanarak başarılı olmaya çalışırlar (Sönmez Yaman, 2020, s. 26-27). Medya ile aynı zamanda önyargılarda değiştirilebilmektedir. Örneğin, afetlere karşı koyulmanın zor olduğu ile ilgili önyargılara sahip kişilerin düşüncelerine karşı algı yönetimi araçlarından faydalanılabilir. Bu araçlar sayesinde düşünceler değişir ve algı istenilen şekilde yönlendirilir.

Algı yönetimi açısından hedef kitlenin karşısına bazı dezavantajlar da çıkmaktadır. Sürekli haber döngüleri, anlık haberler, gerçek zamanlı bilgi, haber hazırlamaya kolaylığı gibi etkenler hedef kitlede hassasiyet oluşumuna neden olmaktadır. Zamanla süreklilik bir süre sonra sıradanlığı da beraberinde getirebilmektedir. Bu yüzden algı yönetiminin hassas bir yöntem olduğunu söylemek doğru olacaktır. Ayrıca algı yönetimi gerçekleştirme hedefleyenler de işitsel, yüz yüze, görsel ve görsel-işitsel araçlarla hedef kitleyi yönlendirmeyi başarabilmektedir (Atılğan ve Tunç, 2017, s. 235).

Örneğin, afet tehlikeleri konusunda yapılan haberler ve çeşitli iletişim araçları ile verilen haberler algıyı yönetirken sınırları aşarsa bu toplum üzerinde psikolojik sıkıntılar meydana getirebilir. Olması gerektiği kadar bir hassasiyet yaratmak doğrudur. Ancak fazlası toplumun baskı da hissetmesine neden olacaktır. Bu dengeyi ise algı yönetiminin başarılı şekilde uygulanması ile sağlamak mümkündür.

1.7 Algı Yönetimine Karşı Alınabilecek Önlemler

Elbette ki toplumsal birlik sağlamak için başvurulduğunda fayda sağlayan algı yönetimi her zaman bu tür amaçlarla kullanılmamaktadır. Doğru bir amaca hizmet ettiğinden emin olunamadığında ve yanlış kullanımı fark edildiğinde de bazı önlemler almak gerekmektedir. Algı yönetimi önceden de belirttiğimiz gibi yalnızca toplumsal faydalar için kullanılmamaktadır. Algı yönetimi kimi zaman da kendisinden korunmayı gerektiren bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. İşte tam da bu nokta da algı yönetimine karşı ne tür önlemler alınabileceğini bilmek gerekmektedir. Algı yönetimine karşı direnmek isteyen bir bireyde eleştirel bir düşünme yönelimi ve becerisi olması gerekmektedir. Bu yetilerin olmaması kişi ya da grupları her türlü manipülasyona açık hale getirmektedir. Eleştirmeyen bir birey kolayca etki altına alınabilmekte ve kandırılabilir. Eleştirmeyi başarabilen bir birey kendine iletilen her türlü bilgiyi sorgulayacaktır. Tek bir kaynağı yeterli görmeden farklı kaynakları da incelemek isteyecektir. Eleştirel düşünme yeteneğine sahip kişiler algıları yönetmeye ve bireyleri etkilemeye yönelik karşılımlarına çıkan bilgilerle yetinmez, diğer bilgilere karşı da merak içerisinde olurlar. Mevcut bilgileri algısal bir süzgeçten geçirebilen kişi ya da gruplar ise algıları doğru yönetebilme yetisine sahiptirler. Karşımıza çıkan bu algı yönetimine karşı alınması gereken önlemler ise şunlardır (Gönenç, 2018, s. 210):

- Etki altında kalmadan bağımsız düşünebilmek
- Algılanılması istenilen şeyin dışında kalabilmek
- Sorgulayıcı olmak
- Gücün büyüleyen etkisinden korunmak
- Topluluk psikolojisinin dışında kalabilmek
- Bilgi süzgecinin güçlü tutulması

Yukarıda belirtilen maddeler konusunda başarılı olan bir kişinin algı yönetimine karşı direnmesi mümkün olabilecektir.

Uluslararası alanda algı yönetimini doğru gerçekleştirmek ya da uygulamak önemlidir. Çünkü algı yönetimi çağımızda güç kaynaklarından biri olarak görülmektedir. Türkiye de eğer uluslararası alanda algı yönetiminde başarılı elde ederek topluluklara hitap etmek istiyorsa, algı yönetimi politikasını olumlu anlamda yönlendirmelidir (Gönenç, 2018, s. 213).

1.8 Algı Yönetimi ve Propaganda

Algıyı yönetmek çoğu açıdan kolay değildir. Üzerinde algı yönetimi gerçekleştirilmek istenilen kişi ya da gruplar için algı yönetimi yöntemlerinin uygulanması gerekmektedir. Etkilenmek istenilen kişi ya da grupları ikna etmek, beklentilerini karşılamak, tepkilerini ölçmek için stratejiler geliştirilmelidir. Tüm bunları başarmak için de propagandaları doğru gerçekleştirmek gerekir. Çünkü algı yönetimi bir amaç olarak karşımıza çıkarken; propaganda, psikolojik savaş, kamu diplomasisi ve enformasyon savaşı gibi etkenler ise bir araçtır (Özdağ, 2016, s. 13).

Çeşitli araçlar kullanarak bir fikrin hedef kitleye ulaştırılması propaganda olarak adlandırılmaktadır. Fiziki güç gerektirmeden konuşarak insanların ikna edilmesi siyasetçiler tarafından kabullenilmiştir. Propaganda, karşı tarafın kanı, fikir ya da davranışlarını iletişim araçları aracılığı ile propaganda gerçekleştirmek isteyenlerin istekleri ve arzuları doğrultusunda kontrol altına almaya yönelik girişimlerdir. Propagandanın varlığından söz edilebilmesi için bilinçli ve kasıtlı davranış söz konusu olmalıdır (Özsoy, 2002, s. 185). Bununla birlikte yalancılığın ve sahteciliğin olduğu yerlerde propagandanın var olduğu kanısı siyasette sıkça karşımıza çıksa da bunlar yeni şeyler değildir (Kazu, 2018, s. 46).

Algı yönetimi ve propaganda çoğunlukla birbiri ile karıştırılan iki kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Latince olarak “bir filizin toprağa dikilerek yeni bitkiler elde edilmesi” anlamına gelen *propagare* kelimesinden türeyen propaganda tarihi eskilere dayanmaktadır (Aydın, 2009, s. 129). 17. ve 18. yüzyıllarda propagandanın kiliselerde kullanıldığına dair veriler mevcuttur. Propaganda kavramı Fransız Devrimi ile kullanılmaya başlanmıştır. Fransız Devrimi akabinde günlük yaşamda kullanılmaya başlayan propaganda kavramının kiliselerde hala kullanılmaya devam ettiği bilinenler arasında yerini almıştır (Gençarslan, 2020, s. 31).

Günümüze gelindiğinde demokratik toplumlarda kişileri ya da kamuoyunu yönlendirmek için şiddete değil ikna etme yöntemlerine başvurulmaktadır. İkna sürecinde kişinin tutum ve davranışları manipüle edilmeye çalışılır. Örneğin, siyasette yapılan ikna etme eyleminin temel amacı ise seçmenlerin oylarını etkilemek ve istenilen şekilde oy kullanmalarını sağlamaktır. Bu esnada ikna sürecini iyi değerlendiren siyasi parti, iktidara gelmek için büyük bir güç elde etmektedir. Ayrıca yalnızca demokratik ülkelerde değil totaliter ülkelerde de oldukça fazla tercih edilmektedir. Burada demokratik yönetimden farklı olarak propaganda kaba yöntemleri ile karşımıza çıkmaktadır (Kazu, 2018, s. 46-47). Ancak bu örnekte toplumsal bir faydanın değil siyasi bir çıkarın izleri görülmektedir.

Propaganda da boşluk olmamalıdır. Sürekli ve kalıcı olmalıdır. Vatandaşların her anını doldurmalıdır. Öyle ki uzun süre boyunca işlev görmeye devam etmelidir. Yani afişler, radyo, televizyon, filmler vb. şekillerde sürekli kendini hatırlatmalıdır. Kısacası kişinin kendisine gelmesine izin vermemelidir. Çünkü propaganda, başarısızlık ve kesinti olmadan sürekli devam etmesi gereken bir eylemdir. Başarılı bir propaganda da etki azaldığı anda yeni bir şok ile etki yenilenir (Ellul, 1965, s. 17-18). Başarılı bir propagandanın püf noktası ise kimsenin karşı gelemeyeceği bir slogan meydana getirmektir. Slogan ile amaçlanan şey insanların dikkatlerini başka noktalardan çekerek istenilen yöne çevirmektir (Kazu, 2018, s. 49). Yani propaganda sert yönlendirmelerde bulunan keskin hatları olan bir yöntemdir. Ancak algı yönetimi daha yumuşak hatları olan kişilerle değil çoğunlukla doğru olduğunu ispat edebileceği düşüncelerle savaşıır. Bu yönleri ile propaganda ve algı yönetimini birbirine karıştırmamak gerekmektedir. Afetler gibi dünyada ve ülkemizde derin yaralar bırakabilen ve yediden yetmiş her bir insanı yakından ilgilendiren konularda propaganda değil yalnızca gerçekleri gözler önüne sererek toplumsal bir uyanışa katkı

sağlayacak olan algı yönetimi karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada belirtmek gerekir ki afet algısını yönlendirirken propagandadan ziyade ağırlıklı olarak algı yönetiminden yararlanıldığını ifade etmek doğru olacaktır.

1.9 Algı Yönetimi ve Siyasi Lider

Liderler ve algı yönetimi konusu özellikle 2. Dünya Savaşı sonrasında bilimsel araştırmalara konu olmaya başlamıştır. 18. yüzyıldan itibaren ABD siyasal partileri hayatımıza kazandırmıştı. Fransız İhtilali ile yayılım gösteren milliyetçilik akımı, 1. Dünya Savaşı'ndan sonra monarşilerin yıkılması, teknolojik gelişmeler ve 2. Dünya Savaşı sonrası ABD ve SSCB arasındaki iki kutup şeklinde ayrılmış dünya düzeninde stratejik üstünlük sağlama mücadelesi gibi olaylar yaşandıkça son derece önemli bir hale gelmiştir. Bu üstünlüğü sağlamanın anahtarının ise algı yönetiminden geçtiğine inanılmıştır (Şeyhanlıoğlu, 2017, s. 332). Tüm bunlardan sonra siyasiler gerçeği değiştirmeye çalışmayı bir kenara bırakıp algı yönetimine yoğunlaşmışlardır (Saydam, 2012, s. 96).

Büyük liderleri diğer liderlerden ayıran en önemli şey algıları yönetme becerisidir. Algılar yönetilemezse söylenti halini alırlar ve dedikoduya dönüşürler. Dedikodudan sonra iftira atmaya kadar ilerler ve bu da yıkım sebep olabilir. Liderlik insanlar arasında ilgi uyandıran bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira zafer kazandıran ordulardan tutun, gösterişli imparatorluklara kadar ulusların geleceğini belirleyen güçlü bir imajı ifade etmektedir. Bazı liderlerin kahramanlıkları mitlerde yer almıştır. Liderliğe karşı bu denli hayranlık oluşmasının asıl sebebi, gizemli bir yapıya sahip olması ve herkesin hayatına dokunmasıdır (Kazu, 2018, s. 58).

Günümüze gelindiğinde siyasi partilerin başarılı olabilmesinin ilk yolu algı oluşturmadaki başarılarından gelmektedir. Liderin etkinliğini arttırarak hedefteki uluslararası algıyı meydana getirmek son derece önemlidir. Profesyonel düzeyde algı yönetimi gerçekleştiren liderler uluslararası alanda son derece başarılı olabilmektedir (Şayhanlıoğlu, 2017, s. 352-353).

Yasal, geleneksel ve karizmatik olmak üzere meşru otoritenin üç türü vardır. Emir verme temeline dayanan ve rasyonel temeller üzerine kurulu olan otorite yasal otoritedir. Eskiden gelen geleneklerin önemli görüldüğü ve bu gelenekler çerçevesinde hareket edenlerin meşru görüldüğü geleneksel otorite geleneksel temellere dayanmaktadır. Bireyin kahramanlığı, örnek özellikleri veya onun tarafından

emredilenlerin kutsallığına bağlı kalınmaya yönelik olan otorite ise karizmatik otoritedir (Weber, 2005, s. 40). Algı yönetimi açısında liderlerden en önemlilerini temsil eden karizmatik liderlerdir. Karizmatik bir lider kendini takip edenlerin beklentilerini, ihtiyaçlarını, tercihlerini, geleneklerini iyi bildiği için kendine itaat edilme noktasına kadar halkı etkileyebilme gücüne sahiptir. Öyle ki kendine itaat edenleri gayrimeşru işler yapmaya sürükleyebilir. Bu tehlikeli ve yanlış bir algı yönetiminin sonucudur. Çünkü karizmatik liderler kitlelerin yalnızca davranışlarını değil aynı zamanda tutumlarını ve inançlarını da etkileyebilme gücüne sahiptirler (Kağıtçıbaşı, 2002, s. 301). Burada liderin her zaman doğruyu bildiği ve asla yanılmadığı düşüncesi yaygındır. Karizmatik liderler arkalarında milyonları sürükleyebilir, uluslararası bir güç elde edebilir. Bu açıdan kimi durumlarda faydasını görülen bu özellik kötü ellerde dünya tarihini karanlık geleceğe götürebilecek bir silah halini alabilir.

Ancak liderlik yalnızca siyasi anlamda düşünülmemelidir. Bir konu ile ilgili olarak liderlik edebilecek insanların tamamı bu liderlik grubuna dahil olabilir. Öyle ki toplumsal algı yönetimlerine başvurulmak istendiğinde ülke liderlerinin yanında konu ile ilgili yetkili kişiler de son derece önemli bir göreve sahiptir. Toplumun tamamına hitap edebilecek, dinlenebilecek ve algı yönetimi uygulamasında en fazla başarı ihtimaline sahip olan kişiler devlet liderleri ve ilgili konularla ilgili yetkili kişilerdir. Örneğin; afetler konusunda yetkili olan birimlerdeki bireyler ve devlet liderleri bir araya gelerek başarılı bir algı yönetimi gerçekleştirebildikleri takdirde afetler konusunda yaygın bir algı yönetimi oluşabilecektir. Afet algısının yaygınlaştırılması için liderler önemli bir rol oynamaktadır.

BÖLÜM 2: AFET YÖNETİMİ

2.1 Afet Tanımı

Ülkemizde ve dünyada yaşanan afetler neticesinde her yıl binlerce kişi hayatını kaybetmekte, yaralanmakta ve maddi hasarlar meydana gelmektedir. Böylesine bir yıkıma sebep olabilen afetler konusunda bilinçlenmek, önlemler almak ve mücadele etmek hayati önem taşımaktadır. Afetler yalnızca insan hayatına değil aynı zamanda psikolojisine de büyük hasarlar vermektedir. Yaşanan felaketler neticesinde insanlar afetlere karşı mücadele de umutsuzluğa kapılmaktadır. Ancak toplumların afetlere karşı direnirken umutsuzluğu bir kenara bırakmaları gerekmektedir. İşte bu noktada ulusal ve uluslararası düzeyde algı yönetimi tekniklerine başvurmak etkili olacaktır. Bununla birlikte afetler konusunda yeterli bilgi birikimine sahip olmamakta afetlere karşı mücadele edilirken bir dezavantaj olarak kaşımıza çıkmaktadır. Afetlerin türleri, özellikleri, aşamaları ve alınabilecek önlemler gibi bilgiler konusunda haberdar olmak nasıl bir yol izlenmesi gerektiği ile ilgili fikir sahibi olunmasına yardımcı olacaktır. Bu nedenle tezin bu bölümünde afetler konusunda genel bilgiler aktarılmıştır.

Afetler genel itibari ile normal hayatı, yapay olarak oluşmuş yapıları ve doğal olan yapıları tahrip etme potansiyeli olan olayları kapsamaktadır (Mızrak, 2018, s. 57). Daha geniş olarak AFAD'ın resmi sitesinde yaptığı tanıma göre afet "toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olay. Afet bir olayın kendisi değil, doğurduğu sonuçtur." (afad.gov.tr, 2022).

Afetlerde gelişmişlik düzeyine göre farklı oranlarda kayıplar görülebilmektedir. Gelişmişlik düzeyi yüksek ülkelerde daha az, gelişmişlik düzeyi düşük ya da gelişmekte olan ülkelerde daha fazla can kaybı meydana gelmektedir (Leblebici, 2014, s. 465). Aynı şekilde toplumsal afet algısının gelişimi de can kayıplarının önüne geçilmesi için önemlidir. Toplumda afetlere karşı sahip olunan afet algısı istenilen şekilde yönlendirildiği ve şekillendirildiği takdirde, afetler konusunda daha dayanıklı bir toplumun oluşumuna destek olacaktır.

Deprem, sel, heyelan, kasırga, kuraklık, tsunami ve volkanik olayları doğal olan afetlere örnek verebilmek mümkündür. Savaş, göç, terör, ulaşım kazaları,

yangınlar ve şiddet ise insan kaynaklı afetler olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca salgınlar, depremler ve fırtınalar kısa sürede meydana gelen afetler iken; doğal kaynakların tükenmesi, kuraklık, kontrolsüz kentleşme, iklim değişikliği, ekonomik çöküş ve politika ile ilgili sorunlar ise uzun sürede meydana gelen afetlere örnek verilebilir (Mızrak, 2018, s. 57). Kısa sürede ansızın meydana gelebilecek afetlere karşı hazır bulunmak son derece önemlidir. Böylece oluşabilecek ciddi kayıpların önüne geçilebilecektir. Aynı şekilde uzun vadede meydana gelebilecek afetler içinde önceden önlemler alınması ile afetlerin verebileceği hasarlar azaltılabilmekte ya da ortadan kaldırılabilir.

Doğa ve insan kaynaklı afetler artış göstermeye devam etmektedir. Her yıl on binlerce kişi afetler nedeniyle yaşamını yitirmeye devam etmektedir. 2005 yılında Dünya Sağlık Örgütü üyelerine afet risklerini azaltmanın gerekliliğini bildirmiştir. Yani afetlere karşı reaktif değil proaktif hareket edilmesi istenmiştir (Özer, 2017, s. 3-4). Afetlerle ilgili sorunları ortaya çıktıktan sonra değil ortaya çıkmadan önce düzenlemeye karar vermişlerdir. Böylelikle afetler meydana gelmeden önce önlemler alınarak riskler azaltılabilecektir. Önemli olan öncesinde önlemler alarak riskleri en aza indirmek ya da mümkünse ortadan kaldırabilmektir.

Afetlerin oluşumundan birçok alanda etkilenilmektedir. Afetler toplumsal ve ekonomik gelişimi de olumsuz yönde etkilemektedir. Afetlerin toplumu afet yaşandıktan sonra uzun süre boyunca yıpratılma potansiyeli vardır. Örneğin, yaşanan afet sonrası okullara zarar gördüğünde, eğitimde kullanılan materyallere de zarar verdiği için eğitim bir süreliğine sekteye uğrayabilir. Yaşanmış bir örnek de 23 Ekim 2011 ve 9 Kasım 2011 tarihlerinde yaşanan Van depremidir. Meydana gelen afet sonucunda 644 kişi hayatını kaybetmiş, 1966 kişi yaralanmış, birçok bina yıkılmış ya da ağır hasar görmüştür. 14471 öğrenci misafir öğrenci olarak farklı illerde eğitime devam etmek zorunda kalmışlardır. 1999 Marmara Depreminde ise meydana gelen afet sonucunda tüm ülkede hissedilen bir ekonomik zarar meydana gelmiştir (Mızrak, 2018, s. 58). Ancak maddi kayıplar bir kenarda dursun en önemli kayıp elbette yaşamını yitirenler ya da sevdiklerini kaybedenlere aittir. Maddi kayıplar uzun vade de bile olsa giderilir ancak sağlıkta meydana gelen hasarların çoğu için geri dönüş yoktur.

Afetler örneklerden de anlaşılacağı gibi yalnızca meydana geldiği bölgede değil tüm ülke genelinde olumsuz etkiler bırakabilmektedir. Afetler ansızın karşımıza

çıkırsa da öncesinde önlemler alarak ve toplumun afet algısını güçlendirerek afet yönetim sürecini yönlendirmek mümkün olacaktır. Bu doğrultuda da gerekli donanıma sahip bir toplum yaratmak gerekmektedir. Tezin bu bölümünde afetler ile ilgili bilgiler geniş bir yelpazede paylaşılacak böylelikle hangi konuda algı yönetiminin yapılmasının istenildiği net bir şekilde ifade edilebilecektir.

2.2 Afetlerin Özellikleri

Her ne kaynaklı olursa olsun bir afetin büyüklüğü ve özelliği, neden olduğu ölümlere, yaralanmalara, hasarlara, yol açtığı sosyal, ekonomik ve çevresel kayıplara göre değerlendirilir. Kamuoyunda ise afetin büyüklüğü ekonomik kayıplardan ziyade neden olduğu can kaybı ve yaralanma sayıları ile orantılı olarak yorumlanır (Ergunay, 2009, s. 4). İnsanlar ölüm ve yaralanma sayısında artış oldukça afetler konusunda endişelenmeye başlarlar. Bu da yönetilmesi gereken bir kriz ortamının oluşumuna sebep olabilir. Krizleri yönetmek adına ise algı yönetimi bir araç olarak kullanılmaktadır.

Afetler ani gelişen ve yavaş gelişen olmak üzere meydana gelişlerine göre iki grupta incelenmektedir. Depremler, seller ve çamur akıntıları, çığ ve kaya düşmeleri, volkanik patlamalar, nükleer ve kimyasal kazalar, fırtına ve tayfunlar ani gelişen afetlerdendir. Bu tür afetlerde önceden tahmin ve tahliye etmek zor olduğu için toplumun afete karşı önceden önlem alması gerekmekte yoksa çevresel ve psikolojik kayıplar büyük olmaktadır. Yavaş gelişen afetler ise; küresel iklim değişimi, kuraklık, erozyon, çölleşme ve salgın hastalıklar karşımıza çıkmaktadır. Bu tür afetler yavaş yavaş geliştiği için önlem almak daha kolaydır (Büyükkaracıgan, 2016, s. 10). Hızlı gelişen afetler konusunda anında müdahale edilmesini sağlayacak bilgi donanımına sahip olmak büyük önem taşımaktadır. Aynı şekilde yavaş gelişen afetler konusunda da önceden önlem almak adına yeterli bilgiye sahip olmak gerekmektedir. Bu nedenle ülkemizde afet yönetimi ile ilgili eğitimler gerçekleştirilmektedir. Afetler konusunda pozitif yönde yapılan algı yönetimi ile eğitimlere de ilgi artışı sağlanabilecektir. Böylece afetler konusunda eğitim alan vatandaşların sayısında gerçekleşecek olan artış, doğru müdahalenin yapılmasını ve önlemlerin alınmasını sağlayacaktır.

Aniden meydana gelmesi, beklenmedik bir anda karşılaşılmaması, can ve mal kayıpları yaşatması afetlerin ilk özellikleridir. Afetlerin ortak özellikleri ise şunlardır (Boran, 2021, s. 5):

- Doğrudan zarar verebilmek,
- Belli bir tehlike vasıtasıyla tetiklenmek,
- İnsanları ve canlıları etkilemek,
- İnsanların afetlerle baş edebilmesinin yetersiz kalması,
- Sosyal yönden önemli olmak,
- Altyapı ve yaşamsal kaynaklara zarar vermesi,
- Şok etkisi yaratması,
- Bazen afet türlerinin ne zaman meydana geleceği öngörülebilirken bazen öngörülememesi,
- Bazı afet yavaş gerçekleşirken bazılarının ani gerçekleşmesi,
- İlk anlarında afetlere karşı etkili müdahale yapılamamasıdır.

Dünyanın birçok bölgesinde neredeyse her gün afetler meydana gelmektedir. Meydana gelen bu afetlerin sonuçları ise etki ettiği toplum ve yer bazında farklılık göstermektedir (Varol ve Gültekin, 2016, s. 1434). Küçük ya da büyük etkiler bırakması afetlerin önemsenme derecesine etki etmemelidir. Küçük belirtiler ile başlayan bir afet zaman içerisinde büyük bir yıkıma da sebep olabilir. Bir afetin büyüklüğünü etkileyen faktörler ise şunlardır (Erkan ve Değerliyurt, 2009, s. 149):

- Yerleşim alanlarına uzaklığı
- Nüfus yoğunluğu
- Mevcut bölgenin gelişmişliği
- Olayın büyüklüğü
- Orman ve çevredeki tahribat veya kullanımın yanlışlığı
- Eğitimdeki eksiklik ya da bilgisizlik
- Afetlere karşı önceden alınan tedbirlerin koruyuculuğu

Afetler, jeolojik ve topografik olarak ülkemizde sıkça karşı karşıya kaldığımız bir tehlikedir. Afetlere karşı önlemler almak büyük oranda bizlerin insiyatifindedir. Bilgi sahibi olmak, gerekli eğitimleri almak ve bilinçli olmak ile kolaylıkla mücadele edebileceğimiz afetler konusunda gayret etmek, yaşanabilecek kayıplara karşı

savaşmak demektir. Bu azim ve gayret insanlarda algılar şekillendirilmek suretiyle arttırılabilecektir.

2.3 Afete Neden Olan Faktörler

AFAD resmi sitesinde afet tehlikesi “Can ve mal kayıpları fiziksel, sosyal, ekonomik, politik ve çevresel kayıp ve zararlara yol açan doğa, teknoloji ve insan kaynaklı olayın belirli bir yerde ve zaman aralığında olma olasılığı” şeklinde tanımlanmaktadır (Afad.gov.tr, 2022). Yani ölümlere, yaralanmalara, fiziki, sosyal, mali, politik ve çevresel birtakım kayıplara neden olabilecek; doğa, insan ve teknoloji kaynaklı olarak oluşan olaylarda afet tehlikesinden söz ediliyor demektir.

Kökenlerine göre afetler, jeofizik, meteorolojik, teknolojik ve insan kaynaklı olmak üzere üç grupta incelenmektedir. Deprem, heyelan, kaya düşmesi, volkanik patlamalar jeofizik kaynaklı afetlerken; sel, su baskını, kuraklık, fırtına, küresel ısınma, çölleşme meteoroloji kaynaklı afetler; nükleer ve kimyasal kazalar, yangınlar, çevre kirliliği, terör ve savaşlar ise teknolojik ve insan kaynaklı afetler olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Ancak bilinmelidir ki git gide doğa ve insan kaynaklı afetler arasındaki farklılıklar ortadan kalkmakta, bir afet diğer bir afeti tetiklemektedir. Ayrıca deprem ve taşkın gibi afetleri önceden saptamakta mümkündür. Çünkü ani gelişen afetler değildir. Ayrıca çoğu zaman göz ardı edilse de fay hatları ve akarsu yakınlarında yoğun konut yapımı da afetlere sebep olan faktörler arasındadır (Büyükkaracıgan, 2016, s. 10). Ne yazık ki bahsi geçen konut yapımı ile alakalı olarak meydana gelen afetler çoğunlukla mali çıkarlar uğruna insanların neden olduğu afetler olarak karşımıza çıkmaktadır. Afetleri insanlarda büyük oranda tetiklemektedir. Bu nedenle insanların neden olduğu afetleri önlemek amacıyla da afetler konusunda bilinçlenmek ve afetler konusunda toplum üzerinde doğru bir algı yaratmak önem taşımaktadır.

2.4 Afet Türleri

Afetler çok çeşitlidir. Bu da riskin ne kadar yüksek olduğunu göstermektedir. Ayrıca ülkemizde bulunan birçok il, jeopolitik konumu sebebiyle doğal afetlere maruz kalma riski taşımaktadır. Türkiye’de en sıklıkla karşımıza çıkan doğal afetler ise deprem, heyelan, sel, kaya düşmesi, çığ ve orman yangınlarıdır (Altun, 2018, s. 3). Meydana gelen afetlere genel bir çerçevede bakıldığında %30’u sel, %29’u fırtına, %11 salgın ve %10’u deprem kaynaklıdır. Ülkemiz genelinde ise toprak kayması %45,

depremler %18, sel %14 ve kaya düşmesi ise %10 oranında görülmektedir. Her ne kadar heyelan en yaygın afet türü olarak karşımıza çıksa da en fazla hasara sahip olan afet %55 ile depremdir (Kiraz, 2021, s. 13).

Afetler doğal ve insan/ teknoloji kaynaklı olmak üzere iki grupta ele alınmaktadır. Doğal afetler her ne kadar jeofizik, hidrolojik, klimatolojik, meteorolojik veya biyolojik kökenlere dayandırılrsa da aslında antropolojik kökenlide olabilmektedir. Örneğin, söndürülmeden atılan bir sigara izmariti ormanlık alanda yangın çıkmasına neden olabilir. Buradan da anlaşılacağı üzere afetlerin yıkıcılığı bir noktada da toplumun savunmasız oluşu ile ilgilidir. Toplumun afetler konusunda bilinçlendirilmesi birçok afete karşı önlem alınmasını sağlayacaktır (Usta, 2021, s. 7). Afet bilincinde meydana gelecek artış, afetlere karşı nasıl önlem alınacağı, afet öncesi, anı ve sonrasında neler yapılması gerektiği gibi konularda daha güçlü bir savunma yaratacaktır. Tüm bu gelişmeler için ise afetler konusunda başarılı bir algı yönetimi gerçekleştirmek gerekmektedir.

Ancak öncelikle önlem amaçlı bilinçlenmek istediğimiz bu afet tehlikesinin türlerini iyi öğrenmek ve risklerini bilmek gerekmektedir. Afetler doğal ve insan kaynaklı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

2.4.1 Doğal afetler

Doğa kaynaklı afetler jeofiziksel, meteorolojik, hidrolojik, klimatolojik ve biyolojik olarak karşımıza çıkmaktadır. Depremler, yanardağ patlamaları ve toprak kayması, jeofiziksel; fırtına ve yıldırım, meteorolojik; sel, heyelan ve çığ, hidrolojik; zorlu hava şartları, kuraklık, yangınlar ve küresel ısınma, klimatolojik; salgın ve böcek istilası ise biyolojik doğal afetlerdir (Söğüt, 2020, s. 7).

Ormanlık alanların azaltılması ve düzensiz olan kentleşme gibi sebeplerle afetler her geçen yıl artış göstermektedir. Artmakta olan bu afetleri yalnızca insan hatası olarak görmek yanlıştır. Değişen teknoloji, bilgi ve insanlık gibi doğa da yıllar içinde değişime uğramaktadır.

1990- 2019 yılları arasında dünyada 11.039 doğa kaynaklı afet meydana gelmiştir. Yaşanan afetlerde 1.806.876 kişi vefat etmiş, 7.824.993 kişi yaralanmıştır (Söğüt, 2020, s. 8). Afetlerden etkilenen kişi sayısı ise 5.906.055.064 milyar ve maddi zarar ise 31,8 trilyon Amerika dolarıdır. Ayrıca genel afet oranında %7,34 lük bir orana

sahip olması ve dördüncü sırada yer almasına rağmen deprem en çok can kaybının yaşandığı doğal afet olarak karşımıza çıkmaktadır (Sögüt, 2020, s. 8).

2.4.2 İnsan ve teknoloji kaynaklı afetler

İnsan kaynaklı afetler kişilerin bilerek ya da bilinç dışı yaptıkları davranışlar neticesinde oluşmaktadır. Teknoloji her ne kadar insanlığın faydası için ilerleme gösterse de kötüye kullanımı söz konusu olduğunda insanlığa zarar verebilme potansiyeline sahip bir silah halini alabilmektedir. Ayrıca doğal afetlerde insan kaynaklı/teknolojik afetlerin tetiklenmesine neden olabilmektedir. Örneğin, 2011 yılında meydana gelen 8.9 büyüklüğündeki deprem neticesinde Tsunami meydana gelmiş Fukushima nükleer santrali hasar görmüş ve radyoaktif madde sızıntısı oluşmuştur (Usta, 2021, s. 8).

İnsan faaliyetlerinin etkili olduğu savaş, göç ve terör olayları da insan kaynaklı afetlere örnektir (Kadioğlu, 2011, s. 43). İnsan kaynaklı afetler genelde dikkatsizlik, tedbirsizlik, umursamazlık dikkatsizlik gibi sebeplerle oluşur. Asit yağışları, baraj yıkılmaları, kimyasal kazalar, bina çökmeleri, tünel çökmeleri, maden çökmeleri, tesis patlamaları, dikkatsizlik sonucu endüstriyel kazalar, ev ve binalarda yangınlar, gaz kaçaqları bunlardan birkaçıdır (Kara, 2018, s. 16).

2.5 Afet Farkındalığı ve Afet Bilinci

Afet farkındalığı ve afet bilinci son derece önemli konulardır. Çünkü afetlerin tehlikelerinin ve sonuçlarının farkında olmak bilinçlenme için bir basamaktır. Afetler konusunda ne yazık ki insanoğlu çoğu zaman çaresiz kalabilmektedir. Herhangi bir doğa olayı eğer maddi ve manevi kayıplar yaşatıyorsa orada afetten söz edilebileceğini söylemiştik. Yaşanabilecek afetler konusunda ne kadar tedbirli, bilgili ve önlem alıcı şekilde hareket edilirse o kadar zarar verilebilirliğin önüne geçilecektir.

Doğal afetler yalnızca dünyanın belli bölgelerinde değil tüm dünyada görülmektedir. Afetler sel, deprem ve kasırga şeklinde ani yada kuraklık ve kıtlık gibi geniş zamanda oluşarak da karşımıza çıkabilmektedir. Ancak bilinmelidir ki dünyanın bazı bölgeler elbette diğer bölgelere göre daha fazla afet riski taşımaktadır. Örneğin, Hindistan doğal afetlere eğilimli bir bölgede yer almakta, deprem, taşkın, kuraklık, kuvvetli rüzgarlar ile karşımıza çıkan siklon ve toprak kayması gibi felaketler o bölgede sıklıkla görülebilmektedir (Ersoy, 2016, s. 46).

Afetlerin oluşum nedenleri birçok faktöre bağlıdır. Örneğin, yerkabuğu birkaç yüz ila binlerce kilometre arasında değişim gösteren plakalardan meydana gelmektedir. Plakalar birbirlerine temas ederse kabuk içerisinde stres meydana gelir. Plakanın çevresi birbirinden uzaklaşır, birbirine itilir veya yana doğru kayma hareketi oluşur. Bu da depremin başlıca sebebi olarak karşımıza çıkar. Depremlerden sonra meydana gelen tsunamiler, fay hareketlerinin enerji açığa çıkardığı ve okyanusları geçme kapasitesinin olduğu noktalarda ortaya çıkarlar. Aynı zamanda heyelanlar da su altında ya da deniz üzerinde başlayıp daha sonra suya eklenen tsunamiye neden olabilmektedirler (Kiraz, 2021, s. 10). Yani aslında bir afet önleildiğinde o afetin sebep olabileceği afetlere karşı da önlem alınabilmektedir.

Yıkıcı sonuçlara neden olan afetlere etki eden ana unsuru Schramm ve Dries 4 ana maddede açıklamışlardır (Schramm ve Dries, 1986, s. 46-47):

1. Çevre kaynaklı etkiler: toprak, ev, bina ve çevrenin tahrip edilmesi ile meydana gelmektedir. Çevresel etkiler, deprem gibi bina tahribatına sebep olabilir.
2. Sağlık üzerindeki etkiler: ani gelişen doğal afetler yalnızca ölüme değil, aynı zamanda kıtlığa ve salgın hastalıklar gibi sosyal bozulma yaşatacak olaylara da sebep olabilir. İnsanlar doğal afetlerden etkilendiklerinde başka yerlere taşınmak isteyebilir bu da bulaşıcı hastalıkları taşımalarına neden olabilmektedir. Ayrıca doğal afet neticesinde yaşanabilecek gıda ve su kıtlığı da sağlıklı beslenmenin önüne geçecektir.
3. Ekonomik ve sosyal etkiler: Esnafların, çiftçilerin yaşanan afetler dolayısı ile malzemelerini kaybetmeleri ekonomik kayıpların yaşanmasına neden olabilmektedir. Aynı şekilde iş yerlerinin afetler sonucunda zarar görmesi çalışanlar içinde işsizlik riskini arttıracaktır. Burada sosyal yaşantıda da etkiler meydana gelecektir.
4. İdari ve yönetsel etkiler: afetlerin meydana gelişi ile idarede de sorunlar yaşanmaktadır. İdare tarafından olası bir afet durumuna karşı uygulanabilir planların yapılmış olması gerekmektedir.

Afetler genel itibari ile aniden ortaya çıkan ve ekonomik kayıplardan çok can kayıplarına da yol açan olaylardır. Buna örnek olarak ev, baraj, yol hasarlarına neden olabilen depremler; yoğun kar yağışı ile meydana gelen çığlar; sellerle beraber gelen

heyelanlar; kaya düşmeleri; magmanın dışarı püskürmesi ile oluşan volkanik patlamalar; tayfun ve sel gibi olaylar verilebilir. Bununla beraber insanların çevrelerini iyi tanımamaları ve çevreyi sömürme üzerine politikalar üretmeye devam etmeleri dünya düzenini bozarak doğal olayların birer afete dönüşmelerine neden olmaktadır. Nüfustaki düzensiz artış, eğitimsizlik, sosyal ya da sınıfsal problemler, afetlere karşı risk teşkil eden yerlerde önlemlerin alınmaması ve plansız şekilde büyük şehirlerin kurulması insan hayatını riske atan afetlere neden olmaktadır (Kiraz, 2021, s. 10-11).

Afetler konusunda bilinçli, farkında olmak için afetlerle karşı karşıya gelmemiz gerekmektedir. Afetlerle ille önceden karşı karşıya gelmiş kişilerin tecrübelerini tüm gerçekliği ile topluma aktarması da toplumsal bilince katkı sağlayacaktır. Ayrıca afet algısını güçlendirmek, eğitime daha çok önem verilmesini, bilinçli toplum inşasına katkı sağlanmasını, nüfus artışının düzenli hale gelişini, doğru kentleşmeyi vb. önlemleri de beraberinde getirecektir. Dünya böylelikle daha düzenli ve güvenli bir geleceğe doğru ilerleyebilecektir.

2.6 Afet Yönetimi

Afetlerle ilgili süreçleri yönetebilmek açısından afet yönetimine dikkat etmek ve önem vermek gerekmektedir. Afet yönetimi, AFAD'ın Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü'nde:

Afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması, afet sonucunu doğuran olaylara zamanında, hızlı ve etkili olarak müdahale edilmesi ve afetten etkilenen topluluklar için daha güvenli ve gelişmiş yeni bir yaşam çevresi oluşturulabilmesi için toplumca yapılması gereken topyekûn bir mücadele süreci. Afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması amacıyla, afet öncesi, sırasında ve sonrasında alınması gereken önlemler ve yapılması gereken çalışmaların planlanması, yönlendirilmesi, koordine edilmesi, desteklenmesi ve etkin olarak uygulanabilmesi için toplumun tüm kurum ve kuruluşlarıyla, imkân ve kaynaklarının belirlenen stratejik hedefler ve öncelikler doğrultusunda kullanılmasını gerektiren, çok yönlü, çok disiplinli ve çok aktörlü, dinamik ve karmaşık bir yönetim sürecidir.

şeklinde tanımlanmaktadır (www.afad.gov.tr/, 2022).

Bir başka tanıma göre afet yönetimi, afet öncesinde, sırasında ve sonrasında hızlı, etkili ve koordine şekilde afetin etkilerini azaltıp hayatı normale döndürme politika ve kararlarının tamamıdır (Köseoğlu, 2015, s. 15-18).

1999 yılında yaşanan büyük deprem sonrası afet konusunda yeniden yapılanma söz konusu olmuştur. Afet yönetimini tehlikenin meydana gelme ihtimaline sahip olduğu belirsiz durumlarda tehlikenin azaltılması ve toplum güvenliğinin artırılması

şeklinde de tanımlayabilmek mümkündür. Afet yönetimi insan veya doğa kaynaklı afetlerle mücadele etmek ve korunmak için plan geliştirme ve bu planları yerine getirme sürecidir (Akyel, 2005, s. 18). Afetlerin nasıl yönetilmesi gerektiğinin anlaşılması algı yönetimi için önemlidir. Çünkü afetler konusunda elde edilen bilgiler algı yönetimi için yol gösterici olacaktır.

Ayrıca afet tehlikelerinin anlaşılması ve toplumun bilinçlenmesi için de güçlü bir afet yönetimi gerçekleştirmek gerekmektedir. Algı yönetimi afet yönetimini güçlendirmek amacıyla kullanılabilir böylelikle güvenli yarınlara bir adım daha yaklaşılabilecektir. Afet algısının yaratılması ve yayılım göstermesi için olabildiğince çok desteklenmesi, benimsenmesi gerekmektedir. Bu noktada algı yönetimi ise toplumun birlik içerisinde hareket etmesi için önemli bir araçtır.

2.7 Afet Yönetiminde Afet Öncesi, Sırası ve Sonrasında Yapılması Gerekenler

Genel itibarı ile etkili bir afet yönetimi için afet öncesinde, sırasında ve sonrasında yapılması gereken bazı çalışmalar vardır. Bu çalışmalar 3 kısımdan oluşur (Kara, 2018, s. 18-19):

a) Afet Öncesinde:

- Gerekli olan yasal ve idari çalışmaları yapmak,
- Oluşabilecek olayların önüne geçmek ya da bu mümkün olmazsa ilk yardım ve iyileştirme çalışmalarının etkili ve hızlı gerçekleşmesini sağlamak,
- Devamlı olabilecek bir kalkınma sağlamak
- Toplumla afetlerle ilgili gerekli eğitimleri vermek

b) Afet Sırasında:

- Afet esnasında ulaşım ve iletişimin sağlanması
- Vakit kaybetmeden arama ve kurtarma çalışmalarını gerçekleştirmek
- Hasar almış yapıların yakınında insan bulunmasına engel olmak
- Kişilerin temel gereksinimlerini karşılayabilecekleri geçici yerleşim alanları oluşturmak
- Afet sırasında gerekli güvenlik tedbirlerini almak

- Afet sırasında meydana gelebilecek patlama, yangın, salgın hastalık gibi tehlikelerin önlemini almak

c) Afet Sonrası:

- Afetten etkilenen kişilere hızlı şekilde müdahale ederek, iyileştirmek
- Afet neticesinde meydana gelebilecek ikincil tehlikelere engel olmak
- Afetin gerçekleştiği bölgelerde kısa zamanda normalleşmeyi sağlamak
- Afet sonrasında güvenli ve gelişmiş bir alan oluşturmak

Afet öncesi yapılacak olan çalışmalar büyük önem taşımaktadır. Gerekli olan yasal, idari ve teknik hazırlıklar ile afet eğitimleri bizlere afet anı ve sonrasında büyük kolaylık sağlayacaktır. Afet anında önce alınan tedbirler afet anında da doğru kararlar alınabilmesi için son derece önemlidir. Tıpkı afet öncesinde alınan önlemlerin afet sırasında kolaylık sağlayacağı gibi afet sırasında sakin bir şekilde alınan kararlar da afet sonrası için kolaylık sağlayacaktır. Burada afet eğitimlerinin yararlarının son derece fazla olduğundan da bahsetmek gerekir. Başarılı bir afet eğitimi özellikle afet anında kişilerin doğru hareket etmesini ve afet risklerinin azalarak afetin sonucunda meydana gelecek zararın en aza indirilmesine neden olacaktır.

Afet sonrasında ise olabildiğince hızlı şekilde normale dönüş yapmak gerekmektedir. Normal hayatı sekteye uğratan afetin izlerini silmek için hızlı plan ve projeler yapılmalıdır. Tüm bunları doğru şekilde gerçekleştirebilmek için ise afet yönetimi konusunda gerekli bilgilere sahip olmak gerekmektedir. Yalnızca kendimiz için değil çevremizdeki insanlar içinde büyük önem arz eden afetler konusunda başarılı algı yönetimleri gerçekleştirmek, hayatların kurtarılması için son derece önemli bir adım olacaktır. Afetlere yönelik başarılı bir algı yönetimi afet öncesi, anı ve sonrasında alınacak önlemler konusunda insanları öğrenmeye açık hale getirebilecektir.

2.8 Afet Yönetimi Aşamaları

Afet yönetimini “Kriz Yönetimi” ve “Risk Yönetimi” olarak iki grupta toplamak mümkündür. Afet öncesinde yapılan çalışmaları “Risk Yönetimi”, afet sırası ve sonrasında yapılan çalışmaları ise “Kriz Yönetimi” olarak gruplandırmaktayız (Kadıoğlu, 2008, s. 12-13).

Afet öncesi, sırası ve sonrası yapılması gerekenleri daha ayrıntılı şekilde anlayabilmek için zarar azaltma, hazırlık, acil müdahale, iyileştirme ve yeniden inşa olmak üzere afet yönetiminin beş aşamasını daha ayrıntılı incelemek faydalı olacaktır. Afet yönetiminin aşamalarını öğrenerek afetler gerçekleşmeden önce neler yapılabileceği konusunda bilgi donanımına sahip olmak mümkündür. Böylece afetlerin zararları azaltılabilecek ve önlenebilecektir. Acil müdahale ile daha doğru müdahaleler yapılabilecek, iyileştirme ve yeniden inşa ile de afet zararları daha kısa zamanda ortadan kaldırılabilir. Aşamaları bilmek afetler konusunda adım adım yapılacakları tüm yönleri ile gözler önüne sermektedir. Böylece güvenilir bir algı yönetimi ortamı sağlanacaktır.

2.8.1 Zarar azaltma aşaması

Zarar Azaltma aşamasında afetin oluşma olasılığı ortadan kaldırılabilir ya da etkisi azaltılabilir. Eğer önlemimizin mümkün olmadığı bir afet ile karşı karşıya gelinirse de afetin etkisinin en aza indirilmesine olanak sağlar. Bu nedenle zarar azaltma aşaması doğru şekilde planlanmalı ve hazırlanmalıdır (Usta, 2021, s. 11). Zarar Azaltma aşamasında şu çalışmalar yapılmaktadır (Karaaslan, 2015, s. 13-14):

- Afetlerle ilgili olan mevzuatların incelemesi ve gerekli görülmesi durumunda yeniden düzenlenmesi
- Afetlerin yaşanma riskinin olduğu yerleri belirleyerek bu bölgelerde gerekli önlemlerin alınması
- Ülkede, bölgede ve şehirde olası afetlere karşı müdahale sistemlerinin oluşturulması
- Afet riski taşımakta olan şehirlerin ve bölgelerin kent ve coğrafi bilgi sistemlerinin oluşturulması
- Afet sonrası için bir sigorta sisteminin kurulması ve böylece insanların zararlarının karşılanması
- Afetlerin önceden tespiti sağlayan erken uyarı ve kontrol sistemlerinin kurulması veya mevcut sistemlerin geliştirilmesi
- Halka afetlere karşı eğitimlerin verilmesi gibi çalışmalar zarar azaltma aşamasında yapılması gereken faaliyetlerdir.

Bu aşamanın doğru şekilde yapılması ile diğer hazırlık, iyileştirme ve yeniden inşa aşamalarının faaliyetleri daha kolay gerçekleştirilebilir. Zararın azaltılması ya da engellenmesi amacını taşıyan bu aşamada alınacak her bir önlem hayatları daha güvenli kılacaktır. Özellikle erken uyarı sistemleri ile ilgili yapılabilecek iyileştirmeler sayesinde çoğu afet önceden belirlenerek önlenilecek ya da zararları alınan önlemler ile azaltılabilecektir. Vatandaşların afetler konusunda eğitim almaları içinde öncelikle bunu arzu etmeleri gerekmektedir. Zorla verilen bilgilerin kalıcılığı ne yazık ki uzun süreli olmamaktadır. Bu yüzden afet algısına yoğunlaşmak ve afetlerin önemini doğru şekilde vurgulamak, öğrenmeye daha istekli bir topluluğun oluşumunu sağlayacaktır. Böylelikle kalıcı bilgiler beraberinde güvenli bir yaşamı getirecektir.

2.8.2 Hazırlık aşaması

Hazırlık aşamasında amaç, afetin neden olabileceği zararlara karşı tedbirler almak, zamanında ve etkili müdahaleye hazırlanabilmektir. Afet ve acil durumlara karşı hazırlıklı olma aşaması destek kaynaklarının düzenlenmesini, yetkilerin ve sorumlulukların tanımlanmasını içermektedir. Afet meydana geldikten sonra toplum üzerinde ölümlerle sonuçlanabilecek ve yıkımlar getirebilecek sonuçlar doğurabilmektedir. Hazırlık aşamasında alınan önlemlerle birlikte bu öldürücü ve yıkıcı etkilerin azaltılması amaçlanmaktadır. Bu aşamada planlama, eğitim, yönetim, organizasyon, ölçüm, değerlendirme, gerekli araç ve ekipman temini sağlanması ve tüm bunların koordinasyonu mevcuttur (Boran, 2021, s. 42). Hazırlık aşamasında yapılması gerekenler ise şunlardır (Karaaslan, 2015, s. 14-15):

- Afetler ve acil durumlar konusunda halkı bilinçlendirme ve eğitim vermek
- Acil gereken yardımlar ve lojistik konusunda hizmet planları yapmak
- Risk haritaları yapmak
- Kaynak yönetim sistemi oluşturma
- Araştırma ve geliştirme konusunda faaliyetlerde bulunmak
- Bilgi, haberleşme, tahminde bulunma ve erken uyarı sistemleri geliştirmek
- Müdahale ekiplerinin oluşturulmasını ve eğitimini sağlamak
- Afetlerin çeşitlerine uygun olarak tatbikatlar gerçekleştirmek
- Afetlere yönelik uluslararası iş birliklerinde bulunmak

- Sigorta hizmetlerinin daha yaygın hale gelmesini sağlamak
- STK'lerin afetlere yönelik olan hizmetlerinin standartlara uygunluğunu sağlamak
- AFAD yönetim merkezlerinin ortak haberleşmesi ve bilgi aktarımını sağlamaktır.

Afetler konusunda iş birliği yapmak tecrübelerin, bilgilerin ve imkanların ortak kullanımını sağlayacak böylelikle uluslararası nitelikte bir mücadele örneği ortaya koyulabilecektir. Afetlere karşı hazırlık yaptığımız bu aşamada afetler konusunda halkı bilinçlendirmek de yapılması gerekenlerden biridir. Bilinçlenen halk afetlere karşı daha güçlü olabilecektir. Halkı bilinçlendirmek konusunda ikna etmek de algı yönetiminin görevidir.

2.8.3 Acil müdahale aşaması

Müdahale aşaması afetlerin meydana geldiği ilk aşamadır (Boran, 2021, s. 42). Afet öncesinde yapılmış olan planların fiili olarak uygulandığı aşama olan müdahale aşamasında yaşanan olağandışı durumun en kısa zamanda afet öncesindeki döneme çevrilmesi hedeflenmektedir. Müdahale aşamasında acil yardım ve kurtarmanın yanında barınma, ısınma, beslenme, su temini gibi uzun bir liste vardır. Bu aşama esnasında yürütülecek faaliyetler şunlardır (Usta, 2021, s. 12):

- İlk yardım çalışmaları
- Geçici olarak iskan çalışmaları
- Arama- kurtarma çalışmaları
- İhtiyaçların belirlenmesi
- Hasar tespit yapılması
- Gıda ve su temin edilmesi
- Afet müdahale planlarının uygulanması
- Tehlikeli yıkıntıların kaldırılması

Müdahale aşaması aynı zamanda kurum ve kuruluşlarca afet sonrasındaki durumu kontrol edebilmek amacıyla yapılan çalışmaları kapsamaktadır (Özel, 2013, s. 19). Müdahale çalışmaları, afetin büyüklüğüne göre en fazla bir ya da iki aylık süreyi

kapsayan çalışmalardır (Ergünay, 2002, s. 7). Afet anında acil yardım, kurtarma ve barınma gibi ihtiyaçlar konusunda başarılı olunabilmesi için afet öncesinde iyi hazırlanılmış ve örgütlenmiş olmak gerekmektedir. Bu yönü ile afetten sonraki etkinliklerin başarısı afet önceki çalışmalar ile doğrudan ilgilidir. Acil müdahale de önce hasarlı olan binalar, can ve mal kayıpları tespit edilmeli, afet bölgesine gerekli insani ve teknik yardımlar ulaştırılmalıdır. Bu yardımların afeti yaşandığı bölgeye ulaşımının sağlanabilmesi için haberleşme ve ulaşım hizmetlerinin kusursuz şekilde gerçekleşmesi gerekmektedir. Başarılı bir haberleşme ve ulaşım gerçekleşmesi durumunda afetin yaşandığı bölgeye gelen insani ve teknik yardım tek bir elden koordinasyonu doğru bir şekilde gerçekleştirilmelidir (Karaaslan, 2015, s. 16).

Kısacası müdahale aşaması afetin yaşanmasından sonra hızlı ve etkin şekilde insan hayatını kurtarmak ve afet zararlarını minimum düzeyde tutmak, barınma ve yaralanmalara müdahale edilmesi durumlarına karşı yapılan faaliyetler bütünüdür. Bu süreçte her şey olabildiğince hızlı yapılmalıdır. Ancak bilinçsiz ve bilgisiz hareket edilmesi bu hızı yavaşlatabilir, hatta yanlış müdahale yapılmasına neden olabilir. Bu yönleri ile afet algısının güçlü tutulmasının önemi bir kez daha karşımıza çıkmaktadır.

2.8.4 İyileştirme aşaması

Afetin meydana gelmesinden sonra müdahale aşaması sona ermeden iyileştirme çalışmaları başladığı için müdahale aşaması ile iyileştirme aşaması aslında iç içedir. İyileştirme aşamasında olağan dışı meydana gelmiş olan durumun ivedilikle sonlandırılıp afet öncesi yaşama geri dönülmesi durumu mevcuttur (Usta, 2021, s. 13). İyileştirme aşaması, afete maruz kalmış olan toplumun yaşam standartlarını normal koşullara getirmek amacıyla afet risklerini azaltmak ve düzenlemeleri yapmak için alınan karar ve çalışmaların tümüdür (Gökçe ve Tetik, 2012, s. 32). Bu aşamada öncelikle afete uğrayan yerleşim bölgelerinde haberleşme, ulaşım, su, elektrik, kanalizasyon, eğitim, iskan gibi hayati önem arz eden ihtiyaçlar kısa süre içinde karşılanmalıdır (Karaaslan, 2015, s. 17).

Afetin meydana gelme durumunda yapılan arama-kurtarma ve müdahale aşamasından sonra afetzedelerin tekrar afet öncesindeki hayatlarına dönmeleri sağlanmalıdır. Bu geri dönüş için iyileştirme çalışmalarının olabildiğince kısa zamanda gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Afetin meydana gelişinden hemen sonra başlayan ve afetin büyüklüğüne göre birkaç yıl sürebilen faaliyetler bütünü iyileştirme

aşamasının parçalarıdır (Gökçe ve Tetik, 2012, s. 32). Bu aşamada yürütülecek faaliyetler şunlardır (Usta, 2021, s. 13):

- Altyapının iyileştirilmesi
- Yeniden inşa sürecinin başlaması
- Ekonomik destek sağlanması
- İstihdam politikalarını açıklanması
- Rehabilitasyon hizmetlerinin devamlılığı
- Psikososyal desteklerin sürdürülmesi
- Tehlikelerin belirlenmesi
- Geçici konutlardan kalıcı konutlara geçişin devam ettirilmesi
- Enkazların kaldırılması
- Hasar almış binaların tespit edilmesi, gerekli durumlarda yıkımı veya güçlendirilmesi
- Hasarlar tespit edilerek ihtiyaçların değerlendirilmesi

Bu aşamada en çok ihtiyaç duyulan şey barınma olarak karşımıza çıkmaktadır. Afetin yaşandığı bölgede bulunan insanların barınma ihtiyaçları en kısa zamanda giderilmelidir. Barınma ihtiyacının kısa zaman içerisinde giderilmesi için de çadır, konteyner ve prefabrik yapılar inşa edilmelidir (Karaaslan, 2015, s. 18). Afetler meydana geldiği anda ve sonrasında iyileştirme konusunda neler yapılabileceğini bilmek ve aşamalarına hakim olmak panik ortamının biraz daha dağılmasını sağlayacaktır.

2.8.5 Yeniden inşa aşaması

Yeniden inşa aşamasında afet neticesinde yıkıma uğrayan kamu ve özel yapıların ve tesislerin yeniden inşası, sosyal ve ekonomik düzenin yeniden kurulması gibi çalışmalar yürütülmektedir. Yeniden inşanın sağlıklı şekilde yürütülmesi için aşağıdaki uygulamalar yapılmalıdır (Özel, 2013, s. 21):

- Yıkımı yaşayan ve kayıpların meydana geldiği alanlar ve afetlerde zarar görebilir olarak tespit edilen alanların dışında bulunan yerlerde kentleşme yapmak

- Afet riski olan yerlerin özelliklerini dikkate alarak özel yerleşim planları yapmak
- Sanayi kuruluşların yeniden inşası için uygun yerlerin tespiti ve yeniden kurulması planlanan bölgelerde afet risk analizlerinin yapılması gerekmektedir.

Hasar tespit çalışmaları, afetlerin neden olduğu zararları tespit edebilmek ve meydana gelen zararları düzeltmede ihtiyaç duyulanların belirlenmesi açısından önemlidir. Afet sonrasında hasar tespitleri belirlenirken onarım durumu iki grupta incelenmektedir. Biri onarılabilen yapı diğeri ise onarılamayan yapıdır. Onarım maliyeti makul seviyede olan ve onarılarak afete dayanıklı hale getirilebilen yapılar onarılabilen yapılardır (Karaaslan, 2015, s. 19).

Bu aşamada amaç, afete maruz kalınma durumunda eğitim, ulaşım, haberleşme, elektrik, kanalizasyon, konut yapımı, sosyal hayatın düzene sokulması gibi ihtiyaç duyulan tüm faaliyetlerin yerine getirilmesidir. Yeniden inşa aşaması afet yönetimi aşamalarının en uzun süren aşamasıdır (Şahin ve Üçgöl, 2019, s. 54). Bu sürecin nasıl işleyeceğini bilmek için ise yalnızca afetleri yaşamak değil, afetler konusunda bilgi sahibi olmakta çoğu zaman yeterlidir. Afetler yaşanmadan da öğrenilebilmektedir.

Afet öncesi, sonrası, sırası ve afet yönetimi aşamalarında yapılacakların titizlikle planlanması yaşanabilecek afetlere karşı güçlü olunmasına destek sağlayacaktır. Aynı şekilde bu aşamalarda yapılması gerekenler konusunda bilgilenen toplumda bilinç düzeyinin artış göstermesi de kaçınılmaz olacaktır.

2.9 Afet Eğitimi

Eğitim, bireylerin yaşantıları yoluyla davranışlarında değişiklik meydana getirme sürecidir. Eğitim programları öğrenciler tarafından bilinmesi gerekenler ve günlük yaşantılarda bilgileri nasıl kullanmaları gerektiğine karar verebilmek için hazırlanır. Her ülke kendi eğitim programına ihtiyaç duymaktadır. Gelişen ve değişen bilimsel, siyasi, kültürel süreçler öğretim programlarının da farklılaşmasına neden olmaktadır. Örneğin, son yıllarda afetlerin sayısında görülen artış ve afetlerin çocuklar üzerindeki etkisi ülkelerin Afet Risk Azaltımı'na (Disaster Risk Reduction: DRR) yönlenmesine ve eğitim programlarının güçlendirilmesinin gerekliliğinin anlaşılmasına yol açmıştır. Böylelikle afetlere yönelik eğitimlerin yer aldığı yeni bir

alan meydana gelmiştir. Afetlerin sebep olduğu zararlar incelendiğinde de afet eğitimlerine gerekli özenin gösterilmesi gerektiği açık bir şekilde fark edilmiştir. Bireyler afet anında öğrendikleri bilgileri pratiğe dökülebilmelidir. Bu da ancak o topluma başarılı bir afet eğitimi verilmesi ile mümkün olacaktır. Eğitim afet zararlarının azaltılması için en önemli basamaktır. Bu nedenle tüm dünya eğitim programının içine afet eğitimini de dahil etmeye çalışmaktadır. Çünkü öğrencilere eğitim hayatlarının daha en başında ve genç yaşlarda afet eğitimi vermek bilinçli ve afete hazır olan bir toplum yaratma da en etkili yoldur (Kara, 2018, s. 26-28). Ancak genç zihinlerin dikkatini çekmek için onların merak etmelerine neden olacak ve afetlerin ne denli ciddi sonuçlar doğurabileceğini anlayacakları bir algı yönetimi çalışması yapılması gerekmektedir.

Dünya üzerinde birçok ülke yıkıcı afetlerle karşı karşıya gelmektedir. Her ülkenin yaşadığı felaketlere bağlı olarak edindikleri tecrübeler mevcuttur. Afet riskleri en az düzeye indirilmek istendiğinde yaşanan olaylardan çıkarılan dersler önem arz etmektedir (Varol, 2007, s. 128). Ancak felaketlerden ders çıkarmak için bu felaketlerin yaşanmasını beklememek gerekmektedir. Korkunç ve yıpratıcı olaylar yaşanmadan da nasıl önlemlerin alınabileceği ve sonuçlarının neler olabileceği konusunda afet eğitimleri sayesinde bilgi sahibi olmak mümkündür.

Afet eğitimlerindeki amaç, toplumların afetlere yönelik dirençlerini arttırmak ve onlara müdahale ve iyileştirme aşamalarının etkinliğini arttırmaktır. Afet eğitimi ile afet anında insanların güvenliğini arttırmak da amaçlar arasındadır. Afet eğitiminin amaçlarından bir diğeri ise toplumların karşılaşılabilecekleri problemlere karşı çözüm bulabilmelerini, afetlere karşı dirençli olabilmelerini ve güçlenmelerini sağlamaktır. Afet eğitimleri kişileri, toplumları, devletleri ve dünyayı afetlere karşı hazırlar, korur ve bilgilendirir. Tüm dünya için bu denli önemli olan afet eğitimleri için Birleşmiş Milletler tarafından ortaklaşa çalışmalar yapılmış (Sendai Çerçevesi 2015-2030), afet yönetiminin 4 hedefi belirlenmiş, bu hedeflerin gerçekleştirilmesi için önemli noktaların altı çizilmiştir. Bu hedeflerin gerçekleşmesinde ise eğitim önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Belirlenen hedefler şu şekildedir (Mızrak, 2018, s. 59):

1. Afet risklerini anlama
2. Afet yönetimini güçlendirmek
3. Afet yönetimine yatırım yapmak

4. Afet hazırlıklarını arttırmak, iyileştirme, rehabilitasyon ve yeniden yapılanmada “daha iyisini oluşturmak”

Bu dört madde afet risklerini azaltmak için oluşturulan Sendai Afet Risklerini Azaltma Çerçevesi'nin önceliklerini temsil etmektedir. Uluslararası bir afet çerçevesi olan Sendai Çerçevesine tezin üçüncü bölümünde yer verilmiştir. Çünkü Sendai Çerçevesi ve onunla benzer noktalara dikkat çeken Türkiye Afet Risklerini Azaltma Planı (TARAP)'ın maddeleri bizler için afetlerle mücadele konusunda yol gösterici olması dolayısıyla önemli bir yere sahiptir.

Önceden de bahsettiğimiz gibi algı yönetimi anlama ile başlamaktadır. Afet yönetimini anlatmak konusunda algı yönetimi teknikleri doğru kullanılırsa başarılı bir afet algısı oluşturulabilecektir. Ayrıca yatırımlar yapılarak güçlü hale gelen afet yönetimi ile afetlere daha iyi hazırlanılabilir, iyileştirme rehabilitasyon ve yeniden yapılanmada daha iyisi inşa edilebilecektir.

Afet eğitimi, afet etkilerinin minimize edilmeye çalışıldığı bir çabadır. Bir afetin gerçekleşmesinden sonra sebep olduğu sonuçların şiddeti o afete karşı yapılan hazırlığın olup olmaması ile yakından ilişkilidir. Afetlerle başa çıkabilmek ve afet sonrasında normal hayata en kısa zamanda dönebilmek için gerekli tedbirler alınmalı, yaşanabilecek senaryolar ve etkileri üzerine çalışmalar yapılmalıdır (Karakuş ve Önger, 2017, s. 485).

Türkiye’de 2005 yılında ilk defa kurulan “Acil Yardım ve Afet Yönetimi” lisans programlarını değerlendirmek için 10 Eylül 2014 ve 20 Eylül 2015 tarihleri arasında acil durum/ yardım ve afet eğitimi alanında eğitim vermekte olan üniversiteler ile ilgili bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda, dünya üzerinde bu alanda eğitim veren 93 program olduğu, bu programların %80,6'sının acil durum, acil yardım ve afet yönetim; %10,8'inin milli güvenlik, terörizm ve acil durumlar; %7,5 oranında ise uluslararası afet yardımları/insani yardım ile ilgili olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda ise, dünya genelinde Amerika Birleşik Devletleri, Avustralya, Bangladeş, İngiltere, İspanya, Kanada, Kenya, Yeni Zelanda ve Zibabve gibi ülkeler farklı programlar çerçevesinde lisans düzeyinde insan gücü yetiştirirken, Türkiye lisans derecesi düzeyinde nitelikli insan gücünü “Acil Yardım ve Afet Yönetimi” programı üzerinden sağlamakta sonucuna ulaşılmıştır (Maya ve Çalışkan, 2016, s. 579-604).

Bir diğerk çalışma ise Kanada 'da yapılmıştır. Kanada'da acil durum eğitimlerinin değerlendirilmesi sonucunda halkın eğitime karşı ilgisizliği ve eğitimlerin çok yönlü olarak yapılamamasının karşılaşılan en büyük problem olduğu sonucuna varılmıştır. Bölge de eğitimlerin çoğu yangın ile ilgili olmuştur. Çok yönlü bir eğitim gerçekleştirilmemiştir (Mızrak, 2018, s. 60). Buda afet eğitimleri ile ilgili olumlu bir algının oluşmamasına sebep olacaktır. Tek yönlü eğitimin oluşması güven duygusunun körelmesine neden olurken, güven duygusu ile beslenen algı yönetimi için de zor bir ortam oluşacaktır. Afet algısının toplum nezdinde doğru oluşmaması, afet eğitimlerinin sekteye uğramasına, öneminin anlaşılmasına neden olacaktır. Ayrıca eğitimlerin başarılı olabilmesi için doğru zamanda, doğru şekilde ve en iyi teknikle uzmanlar tarafından eğitimler gerçekleştirilmelidir. Eğer afet eğitimi yeterli bilgi donanımına sahip biri tarafından verilmezse bu afetler konusunda yanlış bilgiler alınmasına sebep olacaktır. Yanlış bilgi yanlış müdahaleye sebep olacak bu da afet eğitimleri konusunda güvensizlik ve ilgisizliğe neden olacaktır.

Hayatın her alanına nüfuz edebilmesi açısından afet eğitimleri, posterler, oyunlar, kitaplar, videolar, müzikler, şiirler, danslar, projeler, tatbikatlar vb. şekillerde de verilebilmektedir. Aynı zamanda günlük hayatta karşılaşılabilecek afetler açısından güvenlik eğitimi şeklinde eğitimler de verilebilmektedir. Halk eğitimleri ile de afetler konusunda ilgi çekmek mümkün kılınabilmektedir. Afet önleme eğitimleri yoluyla afetlere karşı etkili ve pozitif müdahale için beceri ve farkındalığın geliştirilmesi amaçlanmaktadır (Mızrak, 2018, s. 60).

Afet eğitimleri, afetlerin tüm dünya için ne kadar önemli bir konumda olduğunu gözler önüne sermeye çalışmaktadır. Temel de yer alan afet bilgileri bilindiğinde bile birçok hayat kurtulabilmekte, hasarlar azaltılabilmektedir. Ancak bunu sağlamanın ilk koşulu toplumu afet algısı konusunda yönetebilmekten geçmektedir. Bilindiği üzere algı yönetimi sayesinde fikirler istenilen yönde şekillendirilebilmektedir. İşte tam da bu noktada insan hayatının mevzu bahis olduğu afetler konusunda doğru algı yönetimi tekniklerinin kullanımı ile toplum yönlendirilebilir. Özellikle eğitim konusunda yönlendirilen halk, yalnızca kendi hayatını değil çevresinde afetlerle karşı karşıya kalan insanların hayatlarına dokunabilir.

2.9.1 Afet eğitiminin faydaları

Eğitim ekonomik gelirden bile daha önemli bir yer teşkil etmektedir. Çünkü dirençlilik ve ekonomik kapasiteyi arttırmada gerekli olan öngörü ve akıl yürütme becerilerini kazandırmaktadır. Eğitim, tehlikeler hakkında gereken bilgileri öğretir, bilgi ve kaynaklara ulaşımı kolaylaştırır, risk algılamayı etkiler, toplumun tehlike ile mücadele edebilmesini sağlar. Eğitim ile tehlikeler ve riskler konusunda bilgi alınır, böylece güven ortamı oluşur. Afetler hakkında iyi eğitim almış olanlar afetlere iyi hazırlanacak, daha iyi uyum sağlayacak ve müdahale edeceklerdir. Afet sonrasında da hayatta kalan kişiler doğru davranışlar sergileyerek kayıpları ve zararları azaltabilirler. Afet eğitimi alan kişiler afetzedelerin yerinin tespit edilmesinde, kurtarılmasında, yaralıların taşınmasında ve ikincil yaralanmaların meydana gelme risklerinde etkili olacaklardır. Örneğin, ABD’de terör saldırısı meydana geldikten sonra kurtarma ve iyileştirme çalışmaları esnasında birçok kişi gönüllü olarak katılım sağlamıştır. Afetlere özellikle müdahale aşamasına gelindiğinde yeterli bilgiye sahip olunması yapılan müdahalenin de etkinliğini değiştirmektedir (Mızrak, 2018, s. 62).

Afetlere karşı hazır olmak afet eğitimlerinin en önemli faydasıdır. Afetlere karşı hazır bulunduğu takdirde yaşanabilecek felaketlerden en az hasar ile kurtulabilmek mümkündür. Eğitimler adeta afetlere karşı insanoğlunun savunma mekanizması haline gelmiştir. Zira afetleri topyekün engellemek ne yazık ki çoğu zaman mümkün değildir. Ancak etkilerini en aza indirmek bizlerin elindedir. Eğitimler ile insanların hazırlıkları artacak böylelikle kaygı düzeyleri azalarak daha sakin ve doğru müdahalelerde bulunmalarına olanak sağlanacaktır. Çünkü afetler konusunda yeterli eğitim düzeyine sahip olan halk bilinçli hareket edecektir. Bununla birlikte algı yönetiminin eğitimleri, eğitimlerin ise doğru algı yönetimini uygulaması ile başarılı bir afet yönetimi sağlanacaktır.

2.10 Afete Dirençli Toplum

Afete karşı direncin artırılmasına yönelik çalışmalar, genel itibari ile afetlere maruz kalarak etkilenmiş olan toplumların kalite düzeyini arttırmada devletin ve idarenin yetersizliği üzerinde durmaktadır. Afetlere karşı dirençli toplumun tesisi için bilgi, malzeme, hizmet ve destek gibi sosyal birtakım unsurlara ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle bu unsurlar, aile, komşuluk, işyeri ve toplumun kendi bünyesinde yer almakta olan sosyal ilişkilerle de birlikte düşünülmelidir. Bahsedilen bu yapının bir

parçası olan insana çeşitli değerler aktarılmaktadır. Bu aktarılan değerlerle birlikte afetlere karşı dirençli olunabilmesi için toplumun tamamı ya da çoğunluğunun afet zararlarının azaltılabilmesi konusunda farkındalığa sahip olması gerekmektedir. Aynı zamanda kimsenin yoksulluk, cinsiyet, eğitim vb. nedenlerle dışlanmaması ve toplumun kapsayıcı bir yapıda olması da gerekmektedir (Özer, 2017, s. 9). Kısacası afetlere karşı dirençli olabilmek için toplumsal dayanışmanın yüksek tutulması, afet sonrasında gönüllü çalışmaların sağlanabilmesi, afet eğitimlerinin düzenlenmesi ve sivil toplumun örgütlü olması gerekmektedir (Leblebici, 2014, s. 472-473).

Toplumların varlıklarını sürdürmelerini sağlamak, onları eğitmek, karşılına çıkabilecek risklere karşı bilinçlendirmek ve zorluklar konusunda nasıl mücadele edeceklerini öğretebilmek için dirençli toplum oluşturma çabaları vardır. Bir toplumun sosyal, ekonomik, kurumsal, altyapısal, toplumsal ve ekolojik özellikleri dirençliliğe etki eden faktörlerdir. Afete dirençli toplumun özelliklerinden olan eğitim ve bilgi boyutunu beş bölüme ayırmak mümkündür. Bunlar (Mızrak, 2018, s. 59):

1. Halkın sahip olduğu farkındalık, bilgi ve becerisi
2. Bilgilerin yönetimi ve doğru paylaşımı
3. Teorik ve pratik kullanıma uygun eğitim
4. Kültürler, tutum ve motivasyonlar
5. Öğrenme ve araştırma, bölümleri dirençli toplumun oluşumu için verilen çabalardır.

Afetlere karşı farkındalık oluşumu, bilgilerin yönetilmesi, eğitimlerin verilmesi, motivasyon gibi etkenlerin işleyişi öncelikle bireylerin bu değerleri almaya ikna olmaları ile başlar. Dolayısı ile afetlere karşı dirençli olmada algı yönetiminin önemini bir kez daha görmek mümkündür.

Kamu otoritesinin, afet yönetiminde hızlı şekilde geri dönüş sağlayarak hayatı normal akışına döndürecek kapasitede olması gerekmektedir. Kamunun, belirsizlik ve karar alma yetkisini yitirmesi durumunda krizlerle baş edebilmesi açısından mümkün olmayacaktır. Afetlere karşı dirençli bir toplumun oluşması için yerel aktörlere önem verilmesi gerektiği fark edilmiştir. Örneğin, 2005 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde gerçekleşmiş olan Katrina Kasırgası'nda da FEMA (Federal Emergency Management Agency)'nın sağlık, beslenme ve barınma ihtiyaçlarını

karşılama yetersiz kalması neticesinde sivil toplum kuruluşları devreye girmiş, bu temel ihtiyaçlar karşılanmıştır. Yani afetlere karşı dirençli olma da devlet tek aktör değildir (Özer, 2017, s. 10). Tezin birinci bölümünde yer alan “Algı Yönetimi ve Siyasi Lider” başlığı altında da belirttiğimiz gibi doğru ve güvenilir afet algısı oluşumunda liderlerin de önemli bir rolü vardır. Ayrıca devletler ile birlikte sivil toplum kuruluşlarının, derneklerin, vakıfların vb. oluşumlarında üzerlerine düşen görevleri yerine getirmeleri gerekmektedir.

2.11 Afet Risk Algısı

2.11.1 Risk kavramı

Türk Dil Kurumu'nun tanımına göre risk “zarara uğrama tehlikesi” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2022). Risk kavramı birçok bilim dalı tarafından açıklanmaktadır. Sigortacılıkta, bir varlığın kaybedilmesi tehlikesi, karar kuramında karar verici olanın olayındaki belirsizlik vb. tanımlamalar mevcuttur. Açıkça görülen ise tüm bu tanımlamalarda risk, olasılık ve belirsizlik ile ilişkilendirilmektedir. Eğer bir olay tahmin edilebiliyor ise risk olgusu mevcut değildir. Ancak belirsizlik ve olasılıklar var ise orada risk olgusundan bahsedilmektedir (Çelik, 2021, s. 11). Herhangi bir şeyin olması olasılıklara bağlı ise olmama riski de barındırmaktadır.

Bir olay sonucunda meydana gelebilecek olumsuzlukların tümü risk olarak adlandırılmaktadır. Risk kavramının var olduğunu söyleyebilmek için bir yerde tehlike olması, değerlerin bu durumdan zarar görmesi ve zarar görebilme oranlarının tahmin edilebilir olması gerekmektedir (Özkul ve Karaman, 2007, s. 256). Risk, bir şeyi kaybetme ihtimalimiz olduğunda söz konusudur. Tehlike ise kaybedilmesi olası bir değer olmadığında karşımıza çıkmaktadır. Risk hesaba katılırken, gelecekte karşımıza çıkabilecek tehlikelere karşı önlem almak şeklinde ortaya çıkmaktadır (Özdemir, 2018, s. 26). Kısacası tehlike ve risk kavramları sıklıkla birbirleri ile karıştırılmaktadır. Tehlike, insanlara ya da insani değerlere zarar verme potansiyeline sahip tehditlere denilmektedir. Afet bilimcilere göre tehlike, doğa veya insan eliyle meydana gelmiş, insan yaşamını, sosyal ve ekonomik faaliyetleri, mal ve hizmetleri etkileyebilecek olumsuz olaylardır. Tehlikenin ortaya çıkma olasılığı ise riski oluşturmaktadır. Olayların oluşma ihtimalini ifade eden risk için iki önemli bileşen vardır. Bunlar (Ar, 2014, s. 44-45):

1. Olumsuz bir şeyin olma olasılığı
2. Bu olumsuzluğun ortaya çıkışı, zamanlaması ve büyüklüğü ile alakalı belirsizlik olması

Afet biliminde kullanılan risk kavramı ise; herhangi bir zaman diliminde, öngörülebilir tehlikenin ve bu mevcut tehlikeye maruz kalma ihtimali olan varlıkların zarar veya hasar görebilme olasılığıdır. Yani riskten bahsetmek için tehlikenin olması gerekmektedir. Tehlikenin ise zarar verme ihtimali ve tahmin edilebilir bir niteliği olmalıdır. Afet riski matematiksel olarak “Risk=Tehlike X Zarar” şeklinde ifade edilebilir. Buradan da anlaşılacağı üzere tehlike veya zarar arttıkça risk de aynı şekilde artış göstermektedir (Çelik, 2021, s. 11). Risk oluşumunun önüne geçilerek tehlikeler ve zararlar azaltılabilmektedir. Aynı şekilde tehlike ve/veya zararda azalma olması da riskin azalabilmesine olanak sağlamaktadır.

İki önemli ismin düşünceleri risk konusunu ve toplumun afet algılarını anlamamızda bizlere ışık tutmaktadır. Bunlar (Ar, 2014, s. 45-47):

Ulrich Beck, günümüzdeki riskleri geçmişteki risklerde ayırmaktadır. Beck’e göre günümüz riskleri önceki dönem risklerinden farklıdır. Ona göre modernleşme ile teknoloji ve toplumsal beklentiler artmış, potansiyel tehditler ve tehlikelerde artış göstermiştir. Beck, risk yaratanların ve riskler üzerinden kar edenlerin de sonunda etkileneceklerini söylemektedir. Risklerin yayılımını bumeranga benzetir ve “Bumerang Etkisi” olarak isimlendirir. Bumerang etkisi ile küresel düzeydeki risklerin olumsuz sonuçlarının yine kendi kaynağına yani onu üretenlere yansıtacağından bahseder. Risklerin küreselleşmiş olduğunu ve herkesi etkilemesinin ise eşitsizlik olduğunu düşünür. Zengin ülkeler ile yoksul ülkeler arasında risk etkileri açısından bir fark yoktur. Ancak nimetlerin paylaşımı konusunda büyük farklar vardır. Beck, modernleşmenin koşulsuz ve şartsızca değil bilinçli şekilde gerçekleşmesi gerektiğini düşünmektedir. Bu anlamda ise Kyoto Protokolünü önemli bir adım olarak görmek mümkündür. Kyoto Protokolü modernleşme adımlarında olan sanayileşmenin kötü sonuçlarının neler olduğunu fark edildiği bir gösterge niteliği taşımaktadır.

Slovic ise risklerin kültürel olarak yapılandığından bahsetmektedir. Yani bilim riskleri belirler, halk ise riskleri algılar. Riskler böylelikle kültürel olarak yapılanmıştır. Kısacası çevresel sorunlar olarak algıladığımız sorunlar yalnızca bilimsel verilere dayanmaz. Aynı zamanda toplumsal bir inşa sürecinden geçmektedir.

Kişilerin bir kısmı büyük riskler alırken bir kısmı ise risklerden kaçınabilir. Burada mesele kişinin riski nasıl algıladığıdır. Bu kavram risk algısı olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.11.2 Risk algısı

Risk algısından bahsetmeden önce algı kavramını hatırlatmakta fayda vardır. Çevremizdeki bilgileri duyu organlarımız aracılığı ile hisseder, beyin aktivitelerimiz aracılığı ile hissettiğimiz objeleri algılarız. Böylelikle kişinin kendi dışındaki dünyayı algılaması mümkün olmaktadır (Bakan ve Kefe, 2012, s. 20).

Algı, etrafımızdaki dünyaya karşı duyuusal deneyimlerimizi ve çevresel uyaranlara karşı yanıt içeren eylemlerimizi içerir. İnsan davranışlarına algı ile yön verilmektedir. Psikologlar algıların altında yatmakta olan faktörlerin, kişisel risk deneyimi, sosyal iletişim ve kültürel gelenekler olduğunu belirtmektedir (Aven ve Renn, 2010, s. 94). Yani risk deneyimlerimiz, sosyal iletişim şekillerimiz, kültürel değerlerimiz farklılık göstermekte, bu da algılarımızın farklılaşmasına neden olmaktadır.

Seçtiğimiz ve bizde dikkat uyandıran uyarıcıların zihnimize canlandırarak, anlamlandırdığımızda bir kategoriye koymuş oluruz. Algılanan obje ya da olay daha önce sahip olunan imaj ve bilgilerle, zaman, mekan, şekil, biçim vb. özellikler açısından benzerliği araştırılır, tespit edildikten sonra da uygun kategoriye göre anlamlandırılır (Uğurlu, 2004, s. 45). Algılama yalnızca uyaranlara değil, algılayan kişinin geçmişine ve düşünce tarzına göre de değişime uğramaktadır (Aytekin, 2008, s. 175).

Kısacası algı, dış dünyanın duyularla gelmekte olan imgelerinin bilinç sayesinde gerçekleşen bir tasarımıdır (Özdemir, 2018, s. 27). Nesnelere ilgili bir davranışın ortaya konması, bu mevcut nesnelere algılanması ile başlamaktadır. Konu ile ilgili olarak Immanuel Kant, bazı şeyleri olduğu gibi değil de istediğimiz şekilde gördüğümüzü söylemiştir. Algıladıklarımız sadece uyaran yapısına bağlı değil, ortam, deneyim, duygu, istek, tutum ve amaçlarımıza göre de bağlıdır. Duyularımız birer bilgi toplayıcı özelliği taşırlar. Böylelikle çevreyi tanır, algılar ve öğreniriz (Ar, 2014, s. 47).

Önceden bahsettiğimiz gibi risk gerçekleşmesi istenmeyen bir olayın meydana gelme olasılığına ve sonuçlarının büyüklüğüne göre yorumlanmaktadır (Çelik, 2020,

s. 29). Yani risk aslında bir olayın gerçekleşme olasılığı ve sonucuyla alakalıdır. AFAD'ın tanımına göre risk "Bir olayın belirli koşul ve ortamlarda doğurabileceği can, mal, ekonomik ve çevresel gibi değerlerin kaybının gerçekleşme olasılığı" olarak nitelendirilmektedir (AFAD, 2022).

Risk tamamen düşünce, inanç ve kurgular ile ilgilidir. Kişilerin kendi risk tahminleri, nesnel tahminlerden farklı olmaktadır. Objektif risk, kişinin risk kaynağının bilgisi ve endişesinden bağımsız olarak var olan risktir. Algılanan risk eğer riskler iyi biliniyor ise gerçek riskin yansımasıdır. Nesnel risk ise istatistik ve olasılık içinde hesaplanmaktadır. Örneğin; trenin raydan çıkması sonucunda öldürme olasılığı gibi. Algılanan risk ise kişinin olguyu nasıl anladığı ve deneyimlediği ile alakalıdır (Çelik, 2020, s. 30).

Kişinin riski nasıl algıladığı konusu ilk kez Bauer (1960) tarafından iki boyutlu bir yapı olarak tanımlanmıştır. Bahsi geçen boyutlar belirsizlik ve olumsuzluk üzerinedir. Risk algısına yönelik en önemli etken "bilinirliktir". Riskin sebebi ve sonucu ne kadar belirsiz, etkilenebilecek insanlarda ne kadar fazla ise o kadar endişe verici olmaktadır (Ar, 2014, s. 48).

Her yerde bulunabilen risk, insanlar tarafından farklı algılanabilmektedir. Kişinin karşı karşıya kaldığı riski nasıl algıladığı bu konuda önemli bir etken olmaktadır. Deprem, kasırga gibi doğal kaynaklı afetlerde olumsuz etkilerin belli oluşu, engellenmesinin zor olduğu algısı yaratmaktadır. Risk algısı, kişilerin tehlikelere karşı verdikleri tepkiler ile doğrudan ilişkilidir. Böylelikle tehlikelerin yıkıcı etkileri ile birlikte afetlere dönüşüp dönüşmedikleri de belirlenir (Özdemir, 2018, s. 27-28).

Risk algısının dört belirleyici faktörü vardır. İlk faktör riskin meydana gelmede ki sıklığıdır. Bu durum kişide bir tecrübe yaratır. Bu da ilk kez riskli bir durumla karşı karşıya kalan bir kişi ile algıların farklı olmasına neden olur. İkinci faktör kişinin eğitim seviyesi, yaşı ve cinsiyeti ile risk algısına etki etmektedir. Üçüncü faktör, güvenlik konusunda duyulan endişedir. Kişilerin kendilerini güvende hissetmemeleri neticesinde risk algısında yükseliş görülmektedir. Son faktör ise risklerle başa çıkamama korkusudur. Afetlerle karşılaşıldığında oluşan riskin bitmeyecek olduğunu düşünmek ve bu risklerin azaltılamadığını görmek bireylerden risk algısının artmasına neden olmaktadır.

Risk algısı, bir durumdan dolayı meydana gelebilecek tehlikelerin ve tehlikeler sonucunda zarar verme potansiyeli olan durumları kapsayan bilinç durumudur. Bir kişinin risk olarak algıladığı durum bir başkası tarafından risk olarak algılanmayabilir. Buna algı da seçicilik denir. Ancak dünya üzerinde yaşanan küreselleşme ile toplumlarda benzer risk algıları oluşmaya başlamıştır (Çelik, 2021, s. 12). Örneğin, doğal afetlerin git gide artan yıkıcılığı ile toplumlar riskleri benzer şekilde algılanmaya başlanmıştır. Ancak elbette dünya üzerinde henüz bu risk algısına sahip olmayanların sayısı da azımsanamayacak kadar çoktur.

Araştırmalara göre insanların risk algıları ve tutumları, tehlikenin faktör alanı içinde bulunduğu yer ile yakından ilişkilidir. En önemli olanı ise “korku riski” faktörüdür. Tehlike ne kadar bu faktör üzerinde yüksek bir etkiye sahip olursa algılanan risk de o denli yüksek olmaktadır. Uzmanlara göre risklilik oranı beklenen yıllık ölüm oranı ile eş anlamlıdır (Çelik, 2020, s. 32-33).

2.11.3 Afet risk algısı

Mileti’ye göre risk algısı “bir çevresel aşırılık tehdidinin ciddiyetine ilişkin biliş ya da inanç ve ayrıca zarar verici bir çevresel aşırılık yaşamının öznel olasılığı” olarak tanımlanmaktadır. Afetler ise risk koşullarını gerçekleşmesi olarak karşımıza çıkmaktadır (Çelik, 2020, s. 38).

AFAD’a göre risk algısı “Spesifik bir kaza ya da tehlikeli olayın meydana gelme olasılığı ve kişiyi ne derecede ilgilendirdiği ya da endişelendirdiğinin öznel bir değerlendirmesi” olarak; afet riski ise “Belirli bir tehlikenin, gelecekte belirli bir zaman süresi içinde meydana gelmesi hâlinde, insanlara, insan yerleşmelerine ve doğal çevreye, bunların zarar veya hasar görülebilirlikleri ile orantılı olarak oluşturabileceği kayıpların olasılığı. Riskten veya kayıp olasılığından bahsedebilmek için belirli büyüklükteki tehlike veya olayın varlığı ve bundan etkilenebilecek değerlerin mevcudiyeti ile bu değerlerin tehlike veya olaydan etkilenme oranları veya zarar görülebilirliklerinin tahmin edilebilmesi gerekmektedir.” şeklinde tanımlanmaktadır (AFAD, 2022). Tanımlara göre afet risk algısı için, kişilerin yaşadıkları bölgelerdeki doğal ve insan kaynaklı olan tehlikeler hakkında kişisel değerlendirmeleri diyebiliriz.

Slovic vd. (1982) kişilerin sahip oldukları risk algılarının, risklerin azaltılması ve afetlerin önlenmesi açısından önemli bir ölçüt olduğundan bahsetmiştir. Risk algısı, konusunda son yılda halkın tehlikeler karşısında tutumlarını anlamak adına algılama

analizlerine git gide daha çok önem verilmiştir. Doğal afetlerin sık sık karşımıza çıkması neticesinde doğal afetlere karşı hazırlık ve müdahale davranışları büyük oranda artmıştır. Doğal afetlere yönelik risk algısı ve müdahale davranışları ile ilgili yapılan incelemede risk algısının, doğal afetlere karşı hazırlıklı olmak için bireysel motivasyon da anahtar rol oynadığı fark edilmiştir. İnsanlar bir riski az algıladıklarında veya hiç algılayamadıklarında tepkileri uygunsuz, hatta zarar verici olabilir. Örneğin, sel afetinin yaşanabileceği alanlarda ev inşa etmek buna örnek verilebilir. Literatür, risk algısını risk yönetimini yüksek oranda etkilediği, bu yüzden de risk yönetiminin savunmasızlığı azaltma da başarıyı belirlediği üzerinde durmaktadır (Çelik, 2020, s. 39-40). Yani afet ve algı yönetimi gibi risk yönetimi de önemli bir yere sahiptir.

Risk kavramı sadece afet literatürün de değil birçok alanda kullanılmaktadır. Örneğin; sigortacılık ve mühendislik alanlarında “kayıp olasılığı” olarak görülürken; afet yönetiminde “afet riski” olarak adlandırılmaktadır (Doğan, 2016, s. 26). Önceden bahsedildiği gibi afet riski, afet tehlikesi ile zarar görülebilirlik birleşiminden meydana gelmektedir. Afet riskini anlamak, yalnızca tehlike, tehlikeye maruz kalma ve savunmasızlık ihtimallerini değil, aynı zamanda toplumun kendini felaketler konusunda koruma kapasitesinin de göz önünde bulundurulmasını gerektirir (Özdemir, 2018, s. 28).

Risk algısı ve bu konu hakkında bilgi edinilmesi halkın davranışı belirlemektedir. Acil durum öncesi, sırası ve sonrasında alınan kararların ve oluşabilecek risklerin araştırılması, afetlerin maliyetlerinin en aza indirilmesi için de son derece önemlidir. Risk algılama konusundaki çalışmalar insanlara odaklanıyor olsa da kişilerin afetlerden kaynaklanan risk algılamasına daha az dikkat edilmiştir. Artmakta olan afet riskiyle karşı karşıya kalan dünyamızda, halk savunmasız bir durumdadır. Ancak risk algılaması konusunda daha iyi bilgilere sahip olmak alınan kararların kalitesinin ve etkisinin artmasına yardımcı olacaktır. Bu nedenle, afet yöneticileri halkın risk algısı dikkate alınmalı, afet risklerinin azalmasını sağlayacak olan bilgi alışverişine yardımcı olmalıdır (Çelik, 2020, s. 40). Ayrıca riskleri algılayan halk ispat edilebilir örnek belgeler de görmek isteyebilir. Bu noktada afetler konusunda yapılan ulusal ve uluslararası çerçeve planlarının örnek gösterilmesi etkili olacaktır. Bu konuya tezin üçüncü bölümünde yer verilmiştir.

2.11.4 Afete hazırlıkta afet risk algısının önemi

Afetlere karşı hazırlık yapılırken ilk aşama afet risk algısına sahip olmaktır. Çünkü bilinmeyen ve farkına varılmamış olan bir afet riskine karşı önlem alınabilmesi mümkün değildir. Takvimler 17 Ağustos 1999 tarihini gösterdiğinde yaşanan Marmara Depremi'nde bölgede yaşayan insanlar daha öncesinde deprem tecrübesine sahip olmadıkları için bir deprem algısına da sahip değillerdi. Bu nedenle deprem gibi yıkıcı etkileri olan bir afete karşı ön hazırlık yapma ihtiyacı duyulmamıştı. Yaşanan Marmara Depremi'nde etkinin bu denli büyük olması öncesinde vatandaşların risk algısına sahip olmaması bu yüzden de hazırlık yapmamalarına bağlanabilir. Afet risk algısına sahip bir topluluk, afetlere hazır olma konusunda daha titiz olacaktır. Risk algısı bireyleri hazırlık yapmaya yönlendirmektedir (Özdemir, 2018, s. 28-29). Burada riskleri anlayarak insanların korkmasını sağlamak için değil, algıların riskler doğrultusunda şekillenmesi için afet risk algısına önem vermek doğru olacaktır.

Afetler konusunda toplumu doğru yönlendirebilmek için algı yönetiminden ve tekniklerinden faydalanırken elbette dünyada ve ülkemizde oluşturulan çerçeve planları ile eylem planlarının incelenmesi doğru olacaktır. Resmi olarak oluşturulmuş çerçeve ve eylem planları güvenilirliği arttıracak, afet algısının oluşumunu destekleyici olacaktır. Aynı zamanda ülkemizde dünya standartlarına uygun olarak oluşturulmuş Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP) bulunmaktadır. Sendai Çerçevesi ve TARAP gibi belgeler resmi belgeler olmaları dolayısıyla güvenilirliği arttıracak böylelikle de afet algısı oluşumuna katkıda bulunacaklardır. Afet risklerini algılayan kişiler yaşanabilecek felaketler konusunda daha tedbirli olmak isteyecektir. Burada riskleri anlayarak insanların korkmasını sağlamak için değil, algıların riskler doğrultusunda şekillenmesi için afet risk algısına önem vermek gerekmektedir. Bir sonraki bölüm olan üçüncü bölümde Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi ve Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP) 'ın neler olduğu incelenmiştir.

BÖLÜM 3: DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE AFET YÖNETİMİ

Ülkemizde ve dünyada yaşanan afetler ciddi yıkımlara sebep olabilmektedir. Bu yıkımları azaltmak ya da yok etmek için de afetler konusunda bilinçli ve bilgili hareket etmek gerekmektedir. Afet bilincinin meydana gelmesi ise afetler konusunda kişilerin bilgi donanımına sahip olmaları ile mümkün olmaktadır. Ancak bilgiyi insanlara vermek için öncelikle onların bu bilgiyi almayı istemeleri gerekmektedir. Çünkü afetler gibi bilgilerin hayati önem taşıdığı konularda, isteksiz bir öğrenim bilgilerin kısa süreli olmasına neden olacaktır. Tam da bu noktada algı yönetimi ile doğru bir afet algısı oluşturulacak ve kişilerin düşünceleri şekillendirilecektir. Fakat algı yönetimi tek başına etkili olamamaktadır. Algı yönetiminin gerçekleşmesi için etki altına alınması istenen toplumun “inandırma” yolu ile ikna edilmesi gerekmektedir. Algı yönetiminin başarılı olabilmesi için toplumun güveninin kazanılması gerekmektedir. Bu yüzden uluslararası ve ulusal nitelikte oluşturulmuş Sendai Çerçevesi ve Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP)’ı örnek göstermek, incelemek ve yorumlamak güvenilir bir ortam yaratacaktır. Tezin bu bölümünde de afet algısını destekleyici nitelikte olduğu için ulusal ve uluslararası strateji belgelerine yer verilmiştir.

Bir önceki bölümde de bahsettiğimiz gibi doğal afetler deprem, sel, tsunami gibi şekiller de karşımıza çıkabilmektedir. Yer kabuğundaki ya da iklimdeki değişiklikler gibi birçok sebeple karşımıza çıkabilen doğal afetler, sonucu ölüme kadar uzanabilen olaylardır. Doğal afetler yıllar öncesinde de şimdide aynı şekilde yıkıcılığını devam ettirmektedirler. Yaşanan afetler neticesinde insanlar besin ve barınma zorluğu çekmekte, yaralanmakta ve ölümlerle karşılaşmaktadır.

Küreselleşen dünyada afetler yalnızca meydana geldikleri alanda değil dünyanın birçok alanında maddi olmasa bile manevi zararlar vermeye devam etmektedir. İnsanlar dünya da afetlere karşı koyulamadığı örneklerle karşılaştıkça umutsuzluğa kapılmaktadır. Kimi zaman yüksek şiddetli kimi zaman şiddetli kimi zaman ise düşük şiddetli olsa da afetler olumsuz etkiler bırakmaktadır. Örneğin, toprakların su altında kalmasına sebep olan sel felaketinde ölüm gerçekleşmese dahi toprak verimliliği, ekonomi ve barınma gibi konularda hasar bırakma ihtimali yüksektir.

1994-2014 yılları arasında 2,5 milyar insan sel felaketi sebebi ile mağduriyet yaşamıştır. Son 9 yılda fırtınalar sebebi ile 244 binden fazla insan yaşamını yitirmiş, 936 milyar dolarlık zaiyat meydana gelmiştir. Bu afetlere ek olarak deprem ve tsunamiler neticesinde 1994-2013 yılları arasında ortalama 750 bin kişi vefat etmiştir (insamer.com, 2022).

Doğal afetler ölümlere, evsiz kalmaya, sakatlanmaya, ekonomik olarak çöküşe sebep olmaktadır. Doğal afetlerin şiddetleri yıllar içerisinde arttıkça bu ekonomik ve psikolojik yıkımlarda artış göstermekte, afetler alışlagelmiş bir hal almaktadır. Zaman içerisinde afetler normal karşılanmaya başlanmış böylelikle afetlere karşı önlem almamızı sağlayacak algılar körelmiştir. Yaşanan tüm bu afetler neticesinde afetlerle müdahale edilmesi, önlem alınması ve bilinç düzeyinin artırılması artık gerekli hale gelmiştir. İşte tam bu noktada afet algısının artırılmasının ne denli önemli olduğu bir kez daha anlaşılmaktadır. Afete karşı hazırlık eğitimlerinin artışı ve afetlere karşı algıların güçlendirilmesi ile afet direnci de aynı oranda artış gösterecektir.

Afet yönetimi kapsamında afet zararlarının azaltılması ve toplumların afetlere daha dirençli olması için devletler ve kuruluşlar bazı yol haritaları çizmektedir. Bu yol haritalarından ilki 2005-2015 Hyogo Eylem Planı bir diğeri ise 2015-2030 Sendai Eylem Planıdır. Uluslararası strateji planları olarak karşımıza çıkan bu iki eylem planı ile benzer özellikler gösteren ulusal strateji belgemiz ise Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP)'dır.

Afetlerin önlenmesi, iyileştirme ve bilinç konularında hala dünya gelişmeye devam etmektedir. Doğal afetler nedeniyle ölümlerle karşı karşıya gelen insanoğlu için afetler daha çok önemselmeli ve geride bir kişinin dahi kalmaması amacıyla afet algısı güçlendirme çalışmaları yapılmalıdır. Tam da bu noktada tüm dünya için oluşturulmuş bir çerçeve dikkat çekmektedir. Sendai Çerçevesi ile tüm dünya ülkeleri afet felaketlerine karşı tek bir güç olabilmektedir.

Afetler günlük hayatı sekteye uğratan can ve mal kayıplarına sebep olan tehlikeli olaylardır. Günlük hayatın belli bir kısmını ya da tamamını etkileyebilmektedir. Riskli, orta riskli ve yüksek riskli olarak meydana gelebilen afetler, tehlike derecesi nasıl olursa olsun insanlar ile çevrenin uyumunun bozulmasına sebep olmaktadır. Zaman içerisinde çevrede, teknolojiye, sosyal yaşamda meydana gelen değişiklikler ile afetler daha sık karşımıza çıkmaya başlamıştır. Özellikle

Ülkemiz gibi gelişmekte olan ülkeler için afetlerin hasarlarını gidermek zorlaşmaktadır. Afetlerin risklerini azaltmak için afet yönetimini başarılı bir Şekilde gerçekleştirmek ve afet algısı konusunda toplumu doğru yönlendirmek gerekmektedir. Afetlere karşı daha dirençli olabilecek bir toplum inşası söz konusu olduğu için bu bölümde Hyogo erevesi, Sendai erevesi, TARAP ve İRAP'a yer verilmiştir.

3.1 Türkiye'de Afet Dirençliliği

Afetler bir topluma yönelmiş en tehlikeli sonuçlardandır. Bu tehlikenin büyük zararlar vermeden ve normal yaşamı sekteye uğratmadan giderilmesi gerekmektedir (zler, 2021, s. 902). Ancak bunu başarmak koordineli ve planlı hareket etmeye bağlıdır. Planlı hareket ederek daha sağlıklı sonuçlara ulaşmak mümkündür.

1999 yılında yaşanan Marmara depreminde 18.243 kişi vefat etmiş, 48.901 kişi yaralanmış, 112.752 ev ve iş yeri yıkılırken aynı zamanda 263.933 ev ve iş yeri de hasar grmştir. 1999 yılındaki bu depremler ülkemiz tarihinin en yıkıcı afeti olarak kayda alınmıştır. Tüm bu depremlerden sonra ülkemizde ki afet yönetimi sorgulanmış, yenilikler yapılmış, eksikler giderilerek bir daha böyle yıkıcı bir afetin yaşanma ihtimaline karşı daha da güçlü olunması amaçlanmıştır. Bu amaçla afetlere karşı toplum ve sistem direncini arttırmaya yönelik yapılan alışmalar Şunlardır (Varol ve Kırıkkaya, 2017, s. 4-5):

- Afete Duyarlı Yerleşim Türkiye Kolaylık Haritaları Projesi (TADYUS)
- JICA ve AFAD İş Birliği ile Etkin Afet Risk Yönetimi Projesi İçin Kapasite Geliştirme Projesi
- Türkiye Afet Bilgi Bankası Projesi
- Bütünleşik Afet Risk Haritaları Oluşturma Projesi
- Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP): TAMP ile ülke üzerindeki uygulaması hedeflenen afet ve acil durum müdahale planlarını yapmak, takip etmek mümkün kılınmaya çalışılmaktadır (AFAD Performans Raporu, 2021, s. 42).
- Deprem Gözlem Őebekeleri Projesi
- Depremde Erken Hasar Tahmin Projesi
- Kuzey Anadolu Fayı (GONAF) Jeolojik Gözlemler Projesi

- Afet Yönetmeliği Güncellenme Projesi
- Afete Hazırlanan Türkiye Projesi
- Türkiye Afet Yönetim Stratejisi Belgesi
- DASK Zorunlu Afet Sigortası
- Afet Riskleri Altındaki Alanların Yeniden Yapılanması Projesi
- Bütünleşik Uyarı ve Alarm Sistemi (İKAS) Projesi
- Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP)
- Türkiye Afet Yönetim Stratejisi Belgesi (TAYSB)

Türkiye bu faaliyetler ile afetlere karşı toplumsal direnci arttırmayı ve aslında afet algısı konusunda toplumu bilinçlendirmeyi hedeflemiştir. Ayrıca tüm bu faaliyetlere ek olarak, üniversitelerde Acil Yardım ve Afet Yönetimi bölümleri ile de toplumsal bilinci artırma yolunda emin adımlarla ilerlemektedir. Hangi şekilde ve düzeyde olursa olsun afet bilincinin artmasına neden olan ve afet farkındalığının oluşmasına katkıda bulunan her türlü eylem, ülke için çok daha güçlü bir afet algısı oluşturma konusunda destekte bulunacaktır. Afetlerin sebep olabileceği felaketlerin farkında olan toplumlarda, afetleri doğru algılama konusunda bilinç düzeyi de artış gösterecektir.

3.2 Uluslararası Kuruluşların Faaliyetleri ve Çerçeve Stratejileri

Afet risklerine karşı yapılan faaliyetler ve stratejik planlar, gerçekleştiğinde toplumsal fayda sağlayacak olan afet algısı için önemli bir yere sahiptir. Gerek ulusal gerekse uluslararası nitelikte oluşturulmuş bu belgeler güven ortamının sağlanması için kıymetli bir yere sahiptir. Algı yönetimi gerçekleştirmek ve bunu afetler üzerinden yürütmek isteyen biri için fikirleri yönlendirmek gerekmektedir. İşte bu noktada fikirleri yönlendirilecek olan kişilerin öncelikle güvenlerini kazanmak gerekmektedir. Güven ortamından uzak olmak kişilerin kendilerini kapatmalarına neden olacaktır. Kendilerini kapatmaları ise düşüncelerini kapatmaları ve böylece algı yönetimine karşı direnmeleri anlamına gelmektedir. Algı yönetimi afetler gibi toplumsal fayda sağlayacak konularda değil de çıkar sağlayacak konularda yapıldığında direnmek yerinde olacaktır. Ancak toplumsal fayda amaçlı olarak gerçekleştirilmek istenen algı yönetimlerinin faydalı olduklarını ispat etmeleri için güven ortamı tesis etmeleri

gerekmektedir. Bahsi geçen güven ortamının oluşabilmesi için de ulusal ve uluslararası olarak kabul görmüş strateji belgelerini kaynak göstermek doğru olacaktır.

Afet riskleri yalnızca ülkemiz için değil, tüm dünya için önemlidir. Afetler ülkelere göre farklılık gösterebilse de yıkıcı oluşları, yaşamları tehdit etmeleri ve etkilerinin azaltılması ya da önlenmesinin mümkün olması gibi özellikleri ortaktır. Dolayısıyla ulusal ve uluslararası strateji belgelerinin ortak sorunlara dikkat çektikleri gözlerden kaçmamaktadır.

Afet risklerinin önlenmesi için ulusal faaliyetlerin dışında uluslararası faaliyetlerde son derece etkili olabilmektedir. 1990-1999 yıllarında Birleşmiş Milletler tarafından doğal afetlerin olumsuz etkilerinin azaltılması için 10 yıllık bir süreç kabul edilmiştir. 1994 yılında gerçekleştirilen Yokohama Konferansı'nda bazı hedefler belirlenmiş ve bu hedeflere ulaşılabilmesi için 2000 yılında "Uluslararası Doğal Afetleri Azaltma Stratejisi" Birleşmiş Milletlere bağlı olarak kurulmuştur. Uluslararası Doğal Afetleri Azaltma Stratejisi 2005 yılının ocak ayında 10 yıllık bir süreci kapsayan Hyogo Eylem Çerçevesi'ni kabul etmiştir. Üçüncü Birleşmiş Milletler Konferansı'nda ise bir bildirme niteliği taşıyan Sendai Çerçevesi onaylanmıştır (www.unisdr.org, 2022, s. 5-9).

Tez, afet yönetiminde algı yönetiminin önemini Sendai Çerçevesi'ni ve ulusal risk azaltma planlarını inceleyerek gözler önüne sermeyi amaçlamaktadır. Çünkü ülke genelinde afet risklerini azaltmak amacıyla oluşturulan TARAP, Sendai Çerçevesi'ne benzer özellikler taşımaktadır. Bu yüzden TARAP ve Sendai Çerçevesi tezde birlikte incelenmeye çalışılmıştır. Aynı zamanda il bazında afet risklerini azaltmak amacıyla oluşturulan İl Afet Risk Azaltma Planı (İRAP), TARAP'tan daha önce oluşturulmasına ve daha dar bir çerçeveye sahip olmasına rağmen yine Sendai Çerçevesi ile uyumlu noktalara sahiptir. Tezin bu bölümünde genel itibari ile ulusal ve uluslararası kabul görmüş belgeler, onların afet algısına vermiş oldukları katkılar ve üzerinde durdukları konular incelenmiştir. Ancak elbette hem TARAP hem de Sendai Çerçevesi'nden önce oluşturulmuş ve onların temelini atmış belgeleri de incelemek afet yönetiminin gelişimini görmek açısından yerinde olacaktır. Bu yüzden Sendai Çerçevesi'nden bahsetmeden önce Hyogo Çerçevesi incelenmiştir.

3.2.1 Hyogo çerçevesi

Birleşmiş Milletler, 1990-2000 yılları arasındaki afet etkilerinin azaltılması için değerlendirilmesi gereken 10 yıllık süreci, ülkelerle ortak hareket edilmesi gereken bir süreç olarak tavsiye etmiştir. Bu 10 yıllık süreçte afetlerin zararlarının azaltılmasına yönelik tehlike analizleri, erken uyarı sistemleri, ülke kapasitelerinin artırılması, kritik düzeydeki altyapı unsurlarının zarar görebilirliğinin azaltılması, bu faaliyetlerin duyurulması ve afetlere karşı toplumu bilinçlendirme ve eğitime gibi konular hedeflenmiştir. Daha sonra 1992 de gerçekleşen Rio Zirvesi'nde afet tehlikelerini barındıran insan yerleşimlerine odaklanılmış, 1994 de ise Japonya'nın Yokohama şehrinde doğal afetlerin azaltılması amacı ile Yokohama Konferansı düzenlenmiştir. Konferansta afetlere karşı önlemlerin alınması gibi konular hatırlatılmak istenmiştir. Buna göre ülkelerin, halkın can ve mal güvenliğini afet etkilerine karşı korumaları gerektiği belirtilmiştir. Bu amaçla da afet risklerini azaltarak modern bir afet yönetim sistemi kurmakla sorumlu oldukları konusu üzerinde durulmuştur. Afetlerin önlenmesi için risklerin azaltılmasına yönelik olarak kapasite artırılması, erken uyarı sistemlerinin kurulması, eğitimlerle bilinçlendirmenin sağlanması, afet yönetiminin hayata geçirilmesi ve güvenli bir dünya için önerilmiştir. Ayrıca aynı yıl içerisinde UNISDR (Birleşmiş Milletler Afetlerin Azaltılması Uluslararası Stratejisi) afet risklerinin azaltılması için kabul edilmiş, risk yönetimi anlayışı böylelikle kurumsal bir hale gelmiştir (Özler, 2021, s. 904).

Günümüzde afetleri azaltma çalışmalarına bakıldığında Birleşmiş Milletler Afetlerin Azaltılması Uluslararası Stratejisi (UNISDR) etrafında şekillendiği görülmektedir. Böylece afet risklerinin azaltılması, önlenmesi ve erken uyarı sistemleri sayesinde dünya genelinde afet öncesi çalışmalar hız kazanmıştır. Bu çalışmalar Sendai Çerçevesi öncesinde Hyogo Çerçeve Eylem Planı ışığında devam etmiştir (Varol, 2007, s. 128).

Ocak 2005 tarihinde Japonya'nın Kobe şehrinde düzenlenen ve 168 ülkenin katılarak kabul ettiği "Hyogo Bildirisi" ile afetlerin önlenmesi ve afetlere karşı direnç anlayışının benimsenmesi için 2005-2015 Hyogo Çerçevesi ilan edilmiştir. Halkın afetler konusunda bilinçlendirilmesi, bilgi paylaşımı ve toplumsal destek hedefleri vurgulanmıştır. Bunlara ek olarak zarar azaltmaya yönelik politika, faaliyet ve süreçler ile halkın katılımı, erken uyarı sistemlerinin yaygınlaştırılması, güvenlik ve direnç

kültürünün oluşturulması, risk yönetimi ve azaltılmasına önem verilmesi de hedeflenenler arasındadır (Özler, 2021, s. 905). Burada Hyogo Çerçevesi ile Yokohama Konferansı'nın ortak noktalarının olduğunu görmek mümkündür. Örneğin, Yokohama'da erken uyarı sistemleri kurulması hedefi, Hyogo Çerçevesi'nde kurulan erken uyarı sistemlerinin yaygınlaştırılması şeklinde devam etmiştir. Hyogo Çerçeve Eylem Planı, Yokohama Konferansı'nın hedeflerini geliştirme niteliği taşımaktadır. Aynı zamanda Hyogo Çerçevesi sorumlulukların ve kaynakların merkezden yerele doğru yönleneşine de öncelik vermektedir (Gerdan, 2019, s. 269).

1994'te benimsenen Yokohama Stratejisinden sonra 2005 yılında oluşturulan Hyogo Eylem Çerçevesinde 3 temel hedef ve 5 öncelikli eyleme yer verilmiştir. Bu 3 temel hedef şunlardır (Orkunoğlu Şahin, 2017, s. 85):

- Sürdürülebilir kalkınma planları ve politikaları ile afet risklerinin azaltılmasının bütünleştirilmesi
- Kurumların, sistemlerin ve kapasitelerin afetlere karşı bilinç ve duyarlılığın oluşturulmasında güçlendirilmesi
- Afet risklerinin azaltılması yaklaşımları ile hazırlık, müdahale ve iyileştirme programlarına sistematik katılımın sağlanmasıdır.

Hyogo Çerçeve Eylem Planı genel itibari ile risk azaltma çalışmalarına rehberlik etmiş ve Binyıl Kalkına Hedefleri'nin gerçekleşmesine katkıda bulunmuştur. Ayrıca plan uygulanırken temel afet risk faktörlerinin, hedeflerinin ve eylem önceliklerinin birleştirilmesi, afete dirençliliğe teşvikin önemi, uygulama araçlarının temini gibi konulardaki eksiklikler saptanmıştır. Bu eksiklikler ile bahsi geçen ihtiyaçları karşılayabilecek yeni bir çerçeveye ihtiyaç olduğu anlaşılmıştır (UNISDR, 2022, s. 11). Ayrıca Hyogo Çerçeve Eylem Planı'nda ihtiyaç olarak belirlenen "afete dirence teşvikin önemi" aslında algı yönetimine vurgu yapmaktadır. Afete karşı dirençli toplum inşası için afet algısının güçlendirilmesi gerekmektedir. Hyogo Çerçeve Eylem Planı afet algısının güçlendirilmesine afete dirençli olma konusunda teşvikin yapılması gerektiğini savunarak vurgu yapmaktadır.

Hyogo Çerçeve Eylem Planı 2005'te 162'den fazla ülke tarafından kabul gören uluslararası bir plandır. Hyogo Çevre Programı afet zararlarının azaltılmasında 5 öncelikli eylemden bahsetmektedir (Varol ve Kırıkkaya, 2017, s. 3):

1. Afet risklerinin azaltılması için devletlerin öncelikli bir eylem planının olması
2. Risklerin belirlenmesi, değerlendirilmesi ve izlenmesi, erken uyarı sistemlerinin geliştirilmesi
3. Afetlere karşı farkındalığın artırılması
4. Uygun ve etkin olan afet yönetimi teknikleri ile risklerin azaltılması
5. Etkin müdahale için hazır bulunulması.

Afetlere karşı farkındalığın artması için afet risklerini bilen, öğrenen, önlemleri doğru algılayan, afet bilinci oluşumuna katkıda bulunacak bir çalışma yürütülmesi gerekmektedir. Bu da ancak başarılı bir afet algısı gerçekleştirmek koşulu ile mümkün olacaktır. Etkin bir müdahale için ise afet eğitimlerinin toplumun büyük bir kısmına verilmiş olması gerekmektedir. Böylece eğitimler yolu ile de algılar istenildiği yönde şekillendirilebilmektedir.

Avrupa Doğal Afetler Eğitim Merkezi (AFEM), afetlerin önlenmesi, önlem alınması ve afet yardımlarının organize olmasını amaçlayan, Avrupa-Akdeniz Büyük Doğal ve Teknolojik Afetler Kısmi Antlaşması (EUR-OPA) ile kurulmuş bir merkezdir. Türkiye'nin katılımıyla anlaşma 1987 yılında 9 ülke tarafından imzalanarak, 18 Aralık 1987'de resmi gazetede yayımlanmıştır. AFEM'in hedefinde yer alan kitle, uzmanlar, idareciler, eğitimciler, karar vericiler, ilköğretim okulları ve halktan meydana gelmektedir. Halkın eğitimler ile afet bilincine sahip olması böylelikle afetlere hazır bir toplumun elde edilmesi Avrupa Doğal Afetler Eğitim Merkezi (AFEM)'nin ana amacıdır (Varol, 2007, s. 128). 2005 yılında gündeme gelen Hyogo Çerçeve Eylem Planı'nın öncelikleri göz önünde bulundurulduğunda AFEM'in afet farkındalığı konusunda destekleyici nitelikte bir amaca hizmet ettiği görülmektedir. Ayrıca burada bahsi geçen afet farkındalığı, afetlere yönelik eğitimlere ve etkinliklere de önem verilerek artırılabilir. Böylelikle afetler konusunda artan toplumsal bilinç ile afet algısında da gelişme izlenecektir.

1950 ile 2005 yılları arasında afet sayılarına bağlı olarak ekonomik kayıplarda artış göstermiştir. Afetler neticesinde yalnızca ekonomik ve sosyal yaşantı değil aynı zamanda insanların ruhsal sağlıkları da büyük oranda zarar görmüştür. Bunun sonucunda çalışma hayatları bozulmuş, eğitim ve öğretim sekteye uğramış, çalışamayan bireyler ekonomik sıkıntılar çekmiştir. Bu gibi nedenlerle afetlerin

yaşamın her alanın bir tahribata neden olduğunu söylemek mümkündür. Hyogo Çerçeve Eylem Planı'nda bu konular ele alınmış, afetlerin bireyler üzerindeki olumsuz etkilerinin azaltılması amaçlanmıştır. Daha sonra gelen Sendai Bildirgesi ile de aynı konular hedefler arasında gösterilmiştir (Macit, 2019, s. 184).

Afetlerin bireyler üzerindeki etkisini değerlendirirken güncel olarak ülkemizde ve dünya genelinde hala bulaşıcı özelliği devam etmekte olan Covid-19 salgını da bir afet olarak karşımıza çıkmaktadır. Covid-19 salgını neticesinde insanlar psikolojik olarak yıpranmış, eğitime ara verilmek zorunda kalınmış, karantina sürecinin yaşandığı günlerde işler sekteye uğramıştır. İşlerini devam ettiremeyen bireyler ekonomik zorluklarla karşı karşıya gelmişlerdir. Kısacası tek bir afet bile dolaylı şekillerde hayatı topyekün etkilemiş, olumsuz etkileri uzun süreli olarak devam etmiştir. Ancak virüs salgınında da olduğu gibi doğru önlemler alınarak ve bilinçli hareket edilerek yaşanan zorluklar azaltılabilmektedir. Bu da yine yaşanan afete karşı başarılı bir algı yaratmakla yakından ilgilidir.

Bununla beraber Hyogo Çerçeve Eylem Planı'nın 2005 yılında kabul edildikten sonra bazı tehlikeler bazında can kayıplarında düşüş yaşanmıştır. Ülkeler afet risklerine karşı kapasitelerini arttırmıştır. Hyogo Çerçeve Eylem Planı ile politik bağlılık oluşmuş, kamusal ve kurumsal bilincin artırılmasında araç olmuştur. Ancak tüm bunların yanında on yıl içerisinde afetler sonucunda 700.000'den fazla insan yaşamını yitirmiş, 1.4 milyondan fazla kişi yaralanmış ve yaklaşık 23milyon insan evsiz kalmış, genel olarak ise 1.5 milyar insan afetlerden etkilenmeye devam etmiştir. Ekonomik kayıp ise 1.3 trilyon doları geçmiştir (UNISDR, 2022, s. 9-10). Afetler toplumları yıpratmaya devam etmiş, alınan önlemlerin genişletilmesi gerektiği anlaşılmıştır. Bu doğrultuda ise Sendai Çerçevesi oluşturulmuştur.

3.2.2 Sendai çerçevesi

Afet risklerinin önlenmesi için Hyogo Çerçevesi'nden daha gelişmiş bir çerçeve eylem planına ihtiyaç duyulmuştur. Bu doğrultuda 2015 yılından sonraki dönemde afet risklerini azaltma konulu olarak Japonya'nın Miyagi Eyaleti Sendai Kenti'nde düzenlenen Afet Risklerinin Azaltılması 3.Dünya Konferansı'nda 14-18 Mart 2015 tarihleri arasında kabul edilen Sendai Çerçevesi, ilk küresel strateji belgesi olarak karşımıza çıkan Hyogo Bildirgesi'nin sona ermesi ile 18 Mart 2015 tarihinde Sendai Bildirgesi şeklinde yayımlanmıştır (AFAD Performans Raporu, 2021, s. 24-

25). Sendai Çerçevesi bugün hala etkinliğini sürdürmektedir. Afet algısını şekillendirme sürecinde örnek bir belge olarak incelenmek ve afet algısına katkılarını gözler önüne sermek amacıyla Sendai Çerçevesi tezin ana başlıklarından biri olarak ele alınmıştır.

Hyogo Çerçeve Planı'nı sonrasındaki süreçte, Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi (2015-2030) ile afetlere yönelik küresel girişimler hız kazanmıştır. Sendai Çerçevesi ile risklerin azaltılması, yönetilmesi, direncin artırılması ve sürdürülebilir bir kalkınmanın sağlanması odak noktası olmuştur. Çerçevenin kapsamı; doğa ya da insan kaynaklı ve teknolojik, biyolojik tüm tehlikelerin neden olabileceği afet riskleridir. Afetler sebebi ile zarar görmeyi bütünüyle önlemek ve azaltmak; müdahale ve iyileştirme aşamalarının hazırlıklarını arttırarak risk azaltmanın yanında, yeni oluşabilecek afet risklerini önleyebilecek ekonomik, yasal, yapısal, sosyal, kültürel, teknolojik, çevresel, eğitimsel önlemler ile toplum direncinin artırılması amaçlanmıştır. Bu amaçlardan yola çıkarak afetlerden etkilenen kişi sayısını ve maddi kayıpları azaltmak; kritik altyapının zarar görmesini engellemek, sağlık ve eğitim gibi temel hizmetlerin aksamasını önlemek ve dirençliliği arttırmak, ulusal ve yerel risk azaltma stratejileri olan ülkelerin sayısını arttırmak, uluslararası iş birliğini geliştirmek, erken uyarı sistemlerini, afet bilgisini ve afetlere ulaşılabilirliği arttırmak hedeflenmiştir (Özler, 2021, s. 905). Aslında Sendai Çerçeve Eylem Planı ile afet algısının destekleyici birçok hedef belirlenmiştir. Örneğin, afetlerden etkilenen insan sayısını ve ekonomik kaybı azaltmak için afet algısı güçlendirilmiş, afet bilgisi ve direnci arttırılmış bir topluma ihtiyaç duyulmaktadır. Sendai Çerçevesi'nin istenilen şekilde başarıya ulaşabilmesi için afet algısına, aynı şekilde afet algısının güvenilirliğinin arttırılabilmesi için ise Sendai Çerçevesine ihtiyacı vardır.

Sendai Bildirgesi, ülkelere şu konularda fırsat vermiştir (AFAD Performans Raporu, 2021, s. 24-25):

- a) Afet risklerinin azalması amacıyla kısa, öz, özgü, ileriye dönük ve eylem odaklı olarak 2015 yılı sonrası çerçevenin benimsenmesi
- b) Hyogo Çerçeve Eylem Planının ulusların ve toplulukların afetlere karşı dirençli olması ile ilgili değerlendirmelerinin tamamlanması

- c) Hyogo Çerçeve Eylem Planı kapsamında bölgesel anlaşmalarla birlikte afet risklerinin azaltılması ile alakalı bölgesel ve ulusal stratejiler, planlar ve tavsiyeler ile kazanılan deneyimlerin dikkate alınması
- d) 2015 yılı sonrası Afet Risk Azaltma Çerçevesinin uygulanabilmesi için iş birliği konusundaki yöntemlerin tanımlanması
- e) 2015 yılı sonrası Afet Risk Azaltma Çerçevesinin düzenli olarak gözden geçirilmesi amacıyla yöntemlerin belirlenmesi

Birleşmiş Milletler gözetimi ile oluşturulan Sendai Çerçevesi, Hyogo Çerçevesi'ne göre daha geniş bir kapsama sahip, uzun süreli eylem planlarını içeren, riskleri azaltmaya yönelik politikalar üreten planlama faaliyetlerinin tamamı olarak oluşturulmuştur. Sendai Çerçevesi'nin amaçlarından biri de Hyogo Çerçevesi ile 10 yıllık süreçte gerçekleşmiş olan hedefleri daha uzun süreli bir aşamaya taşımaktır. Hyogo Çerçeve Eylem Planı ile elde edilen kazanımların, tecrübelerin ve sonuçların Sendai Bildirgesi Programı ile daha uzun süreye yayılması ve etkili planların yapılması hedeflenmektedir. Hedeflenen bu amaçların gerçekleşmesi için de belirlenen politikalar konusunda istikrarlı olmak ve afet risklerine karşı bütüncül hareket etmek gerekmektedir. Ayrıca hedeflerde başarılı olmak için yalnızca politikalar belirlemek, planlamalar yapmak ve yöntemler belirlemek de yeterli değildir. Hyogo Çerçevesi ile başlayan düzenin devamlılığı da tüm bunlar kadar önemlidir. Sendai Bildirgesi ile "Afet riskinin kişilerin, toplumların ve ülkelerin yaşamları, geçim kaynakları ve sağlık, ekonomik, fiziksel, sosyal, kültürel ve çevresel varlıklarındaki kayıpların önemli oranda azaltılması beklenmektedir." (www.unisdr.org, 2022).

Sendai Bildirgesi, Dünya Afet Risklerinin Azaltılması Konferansında yapılan görüşmelerin bir çıktısıdır (Varol ve Kırıkkaya, 2017, s. 4). Sendai Çerçevesi ile Hyogo Eylem Planı (HFA) ulusların ve toplulukların afetlere karşı dirençli olmasının mirasçısı belgelerdir. Sendai Çerçevesi, Hyogo Çerçevesi ile gerçekleştirilen çalışmaların sürekliliğini sağlamak üzere inşa edilmiş ve bir dizi yeniliği ortaya koymaya çalışan bir çerçevedir. Yorumcular; afet yönetiminden ziyade afet risk yönetimine yapılan vurgu; yedi küresel hedef; afet riskinin azaltılması; oluşabilecek risklerin önlenmesi; risklerin azaltılması; dirençliliğin artırılması; devletlerin riskleri önleme ve azaltma sorumlulukları da dahil olmak üzere, yol gösterici ilkelerin ortaya koyulmasını en önemli kırılma noktası olarak belirlemişlerdir. Ayrıca afet risk azaltma

konusunun kapsamı da genişletilmiştir (UNISDR, 2022, s. 6). Sendai Çerçevesi, Hyogo Bildirgesi'ne göre daha fazla sağlık, iklim değişikliği ve sürdürülebilir kalkınma konuları üzerine vurgu yapmaktadır (Varol ve Kırıkkaya, 2017, s. 4).

Sendai Çerçevesi ile şu konulardaki ihtiyaçlar ifade edilmiştir (UNISDR, 2022, s. 6-7):

- Afet risklerine maruz kalma
- Afet risklerinin daha iyi anlaşılması
- Afet risk yönetiminin güçlendirilmesi
- Afet risk yönetiminde şeffaflık
- Paydaşların rollerinin tanımlanması
- “Daha iyisini inşa et” yaklaşımına hazırlık
- Risklerin oluşumunu önlemek adına riske duyarlı yatırımların mobilizasyonu
- Sağlık altyapısı
- Kültürel miras ve çalışma alanlarının dirençli hale getirilmesi
- Uluslararası iş birliği
- Küresel ortaklığın güçlendirilmesi
- Risk bilgilendirici politika ve programlar

Sendai Çerçevesi ile belirlenen ihtiyaçlardan da anlaşılacağı üzere afet risklerinin daha iyi anlaşılması, afet yönetiminin güçlendirilmesi, risklere karşı duyarlı olunması, iş birliği geliştirilmesi, riskler konusunda bilgilendirici politikaların gerçekleştirilmesi vb. konularda gelişim yaşanmasına ihtiyaç olduğu belirtilirken, aslında afet algısına da vurgu yapılmaktadır. Tüm bu ihtiyaçların giderilmesini sağlayabilmek amacıyla toplumsal olarak başarılı bir afet algısı yaratmak gerekmektedir.

Sendai bildirgesi bilgi, inovasyon, eğitimdeki boşlukların incelenmesi ve afetlere karşı direnç konularının uygulanması için çözümler bulundurmaktadır. Hyogo Çerçevesi ve Sendai Çerçevesi sayesinde ülkelerin afet risklerini göz ardı etmeden hareket etmeleri, toplumların farkındalık seviyesini arttırmaları, afetlerde iş birliğine

önem verilmesi ve risk azaltma stratejilerinin her seviyede uygulanması ile afetlere karşı mücadelenin etkili yönetileceği düşünülmektedir (Varol ve Kırıkkaya, 2017, s. 4). Afet direncini, iş birliğini ve farkındalığını arttırmak afet algısının da amaçlarındandır. Sendai Çerçevesi bilgi, inovasyon, eğitim gibi konularda çözümler ararken algı yönetiminden faydalanması kişileri ikna etmek ve yönlendirmek açısından önemli bir yere sahiptir.

Türkiye bu iki stratejiyi ilk onaylayan ülkeler arasındadır. Öyle ki 2022 yılının Temmuz ayında Sendai Çerçevesi ile benzer özellikler bulunduran Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP)'nı kabul etmiştir. Türkiye afetleri önleme, zararlarını azaltma, hazırlıklı olma gibi konularda Sendai Bildirgesi Çerçevesi'nde önerilen politika ve planları kendi afet yönetimi ile birleştirerek başarılı bir afet yönetim sistemi örneği ortaya koyacaktır. Bu noktada ülkede başarılı bir algı yönetimi de ortaya koymak gerekmektedir.

Afetlere yönelik direnç oluşturma, kayıpların ve hasarların azaltılması gibi konularda ilerleme yaşanırken; afet riskini azaltmak, insan hayatına daha fazla odaklanmak için de azimli ve kararlı hareket etmek gerekmektedir. Hyogo Çerçeve Eylem Planı sonrası oluşturulan Sendai Çerçevesi 15 yıl içerisinde, afet risklerinin azaltılması ile birlikte bireylerin, işletmelerin, toplulukların ve ülkelerin afet sebepli sağlık ve ekonomi ile ilgili kayıplarla birlikte fiziksel, sosyal, kültürel ve çevresel varlıkların kayıplarını da önemli ölçüde azaltmak hedefine sahiptir. Bu hedefe ulaşabilmek için, zarar görülebilirliği azaltmak, müdahale ve iyileştirme hazırlıklarını arttırmak, afet risk oluşumunu önlemek, afet riskini azaltmak, afet direncini arttırmak gibi öncelikler yerine getirilmelidir. Konusu geçen amaçların hayata geçirilmesi için gelişmekte olan ve orta gelirli ülkelere uluslararası iş birliği ile destek sağlanması üzerine uygulama kapasitesi ve yeteneklerinin geliştirilmesi gerekmektedir (UNISDR, 2022, s. 13). Türkiye bu hedefleri önemsemiş olacaktır ki ulusal risk azaltma planını uygulamaya geçirmiştir.

Sendai Çerçevesi, doğal ve insan kaynaklı olan afetlerin çevresel, teknolojik ve biyolojik tehlike ve risklerinin neden olduğu küçük ve büyük ölçekli, sık ya da seyrek, ani ya da yavaş meydana gelen afet risklerine karşı uygulanacaktır. Böylelikle çoklu kalkınma hedeflenmektedir. Sendai Çerçevesi ile insanların, işletmelerin, toplulukların ve ülkelerin mevcut yaşamlarında, geçim kaynaklarında ve sağlık, ekonomi, sosyal, kültürel ve çevresel varlıklarında afet risklerinin ve kayıpların

azaltılması sonucu beklenmektedir. Sendai Çerçevesi'nde asıl amaç afetlere karşı çaresiz kalmayacak olan kapsayıcı ekonomik, yasal, yapısal, sosyal, sağlık, kültürel, eğitim, çevresel, teknolojik, politik ve kurumsal önlemlerin alınması ile afet risklerinin önlenmesi ve azaltılmasını sağlamaktır (preventionweb.net, 2022). Ayrıca 2015 yılından sonraki kalkınma planı, afet risklerini azaltma ile ilgili uluslararası müzakereler, topluluklar, politikalar, kurumlar, amaçlar, göstergeler ve ölçüm sistemleri arasındaki uyum durumunun artırılması için fırsat sunmaktadır. Bu esnada güvenilir bağlantılar kurmak, afet direncinin oluşturulmasına ve yoksulluğun ortadan kaldırılmasına yönelik küresel hedeflere ulaşmasına katkı sağlamaktadır (UNISDR, 2022, s. 11). Sendai Çerçevesi'nin asıl amaçlarına ulaşılabilmesi için ise toplumun birlik ve beraberlik içerisinde hareket etmesi gerekmektedir. Toplumun birlik içerisinde hareket etmesi içinse öncelikle ikna edilmeleri gerekmektedir. Afetlerin nedenli büyük sonuçlara sebep olabileceğini, afet risklerinin önemini ve afetlerin etki alanlarını doğru şekilde öğrenen kişiler, önlemlerin alınması için çaba gösterecektir ve böylelikle Sendai Çerçevesi'nin amaçları yerine getirilecektir. Ancak afetlerin önemini öncelikle kişiler tarafından kabul edilmesi gerekmektedir. Bunun için ise ikna edilmeleri gerekir. Bu yüzden algı yönetimi ile iç içe bir afet yönetimi ortaya konulmalıdır.

2015-2030 Sendai Afet Risklerini Azaltma Çerçevesi'nde, yeni afet risklerinin önlenmesi ve mevcut afet risklerinin ise azaltılması için yedi hedef, dört öncelik ve on üç adet yol gösterici ilke karşımıza çıkmaktadır. Bu dört öncelik şu şekilde sıralanmaktadır (undrr.org, 2022):

1. Afet risklerini anlamak
2. Afet riskini yönetmek ve afet risk yönetimini güçlendirmek
3. Dayanıklılık için afetlerin azaltılmasına yatırım yapmak
4. Etkili müdahalenin gerçekleşmesi için afete hazırlık ve iyileştirme; yeniden inşa da ise "Daha İyisini İnşa Etme" için afete hazırlık yapmak

Sendai Çerçevesi'nin önceliklerinden "dayanıklılık için afetlerin azaltılmasına yatırım yapmak" ile afetler meydana geldiğinde yaşanabilecek ekonomik yetersizliklerin önüne geçilmiş olacaktır. Yatırımların doğru yapılması afetler yaşandığında karşılaşılabilecek ekonomik yetersizliği de bertaraf edebilecektir. Bu da afet yönetimi için Sendai Çerçevesi'nin önemini bir kez daha bizlere göstermektedir.

Afet yönetimini güçlendirmek ve afet risklerini yönetmek için bilgi düzeyinin artırılması önemli bir yere sahiptir. Ancak insanlar bilgi verilse dahi şayet o bilgiyi almak istemezler ise bilgiler kalıcı olmamaktadır. Bu noktada kişileri bilgiyi almaya ikna etmek gerekmektedir. Algı yönetimi ile fikirler şekillendirilmekte ve kişiler istenilen yönde ikna edilebilmektedir.

Sendai Çerçevesi bir diğer önceliği olan “Daha İyisini İnşa etme” ile risklerin sürekli artışı, geçmişte karşılaşılan afetlerden kazanılan tecrübelerle birleştirilerek, afet mücadelesi için hazırlıkların güçlendirilmesine, gerekli adımların olay öncesi atılmasına, risk azaltma çalışmalarının müdahale hazırlıkları ile bütün hale getirilmesine ve yeterli kapasitenin hazır bulundurulmasına ihtiyaç olduğunu gözler önüne sermektedir (UNISDR, 2022, s. 29). Zira yeterli bir kapasitenin olmaması daha iyisini inşa etme konusunda da yetersiz kalınmasına neden olacaktır.

Afetlere karşı dirençli olmada, kayıplar ve hasarlarda ilerleme kaydedilirken, afet risklerini azaltmak için insanların sağlık ve geçim kaynakları üzerinde daha azimli ve düzenli hareket etmesi gerekmektedir. Hyogo Çerçeve Eylem Planı ile inşa edilen Sendai Çerçevesi’nin amaçlarına ulaşabilmesi için yedi küresel hedef belirlenmiştir. Bu hedefler küresel düzeyde yapılan çalışmalarla tamamlanacaktır (AFAD Performans Raporu, 2021, s. 25).

Sendai Çerçevesi ile önümüzdeki 15 yıl içinde kişilerin, işletmelerin, toplulukların ve ülkelerin yaşamlarında, geçim kaynaklarında ve sağlık, ekonomi, sosyal, kültürel ve çevresel varlıklarında afet risklerinin ve kayıpların önemli oranda azaltılması amaçlanmaktadır (undrr.org, 2022). Sendai Çerçevesinde toplam 7 maddeden oluşan hedeflerin 3 tanesi arttırılmak, 4 tanesi ise azaltılmak üzere planlanmış hedeflerdir. Hedefler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir (preventionweb.net, 2022):

Tablo 1: Sendai Çerçevesi'nin Hedefleri

Arttırılması Planlanan Hedefler	Azaltılması Planlanan Hedefler
Ülkelerin 2020 ye kadar uluslararası ve ulusal afet risklerini azaltma stratejilerini (DRR: Disaster Risk Reduction) arttırmak	Küresel afetlerdeki ölüm oranının büyük ölçüde azaltmak
Gelişmekte olan ülkelerle uluslararası iş birliğini arttırmak	Afetlerden etkilenen insan sayısını düşürmek
Erken uyarı sistemlerine ve afet risklerinin azaltılması stratejisi (DRR: Disaster Risk Reduction) bilgilerine erişim ve kullanılabilirliği büyük ölçüde arttırmak	Belli zaman aralığında ülkede üretilmiş ürün ve hizmetlerin toplam değerini temsil eden GDP (Gross Domestic Product)' daki düşüşü büyük ölçüde azaltmak
	Temel hizmetlerin ve kritik altyapı hizmetlerinin afetlerden etkilenmesini azaltmak

Kaynak: (preventionweb.net, 2022)

Hedefleri tek tek değerlendirecek olursak; Sendai Çerçevesi'nde ve resmi Preventionweb sitesinde de belirtilen verilere göre 2005 ile 2015 yılları arasındaki ölüm sayısında Sendai Çerçevesi ile düşüş yaşanması hedeflenmektedir. Böylece 2030 yılında kadar afet nedenli ölümlerin büyük ölçüde azaltılması beklenmektedir. Bu tüm dünya için radikal ve son derece önemli bir hedefdir. Bu hedef ile ölüm sayılarını azaltmak için girişimler arttırılacak böylece afetlerin unutulmaz izleri azaltılabilecektir.

Afetlerden etkilenen insan sayısında azalma sağlanması için de yine doğru politikalar üretmek ve insanların afet algılarını arttırmak gerekmektedir. Afetlerin olumsuz etkilerinin önüne geçmek adına toplumu afetler konusunda bilinçlendirmek önemlidir. Bilinçlenen toplumun afetleri doğru algılaması da kaçınılmaz olacaktır.

Sendai Çerçevesi'nde bahsi geçen Gross Domestic Product (GDP) ülkemizde gayri safi yurtiçi hasılaya (GSYİH) benzer bir işleyiş içerisindedir. Ülkelerdeki üretilmiş ürünlerin ve hizmetlerin toplam değerini temsil etmektedir. Bu değerdeki düşüşü azaltmak ekonomik kayıpları da azaltmak anlamına gelmektedir. Buradan hareketle afet durumları ile karşı karşıya kalındığında güçlü bir ekonominin toparlanma sürecinde işe yarayacağı sonucuna varılabilir.

Sağlık ve eğitim gibi temel hizmetlerde meydana gelebilecek kesintilerin önüne geçebilmek afet hasarlarının da büyük ölçüde azalmasına katkıda bulunacaktır. Bu çerçevede kritik altyapı hizmetlerinin de afetlerden etkilenmesini azaltmak son derece önemli görülmektedir. Bu hizmetlerde meydana gelme ihtimali bulunan kesintiler önlenerek kişilerde meydana gelen psikolojik hasarlarda azaltılabilmektedir. Örneğin, eğitimde yaşanan kesinti ile öğrenim aksayabilmekte bu da öğrencilere ilerleyen yaşantılarında psikolojik yansımalar olarak geri dönebilmektedir.

Ülkelerin uluslararası ve ulusal afet risklerini azaltma stratejilerini (DRR: Disaster Risk Reduction) önemli ölçüde arttırmak ve ülkeler arasındaki iş birliğinin de sürdürülmesi ve güçlendirilmesi de Sendai Çerçevesi için belirlenen hedefler arasındadır. Bu noktada ülkemizin Sendai Çerçevesi ile uyumlu hareket ettiği politikaları örnek vermek doğru olacaktır. Ülkemizde Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP), İl Afet Risk Azaltma Planı (İRAP) ve özellikle Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP), Sendai Çerçevesi ile başlayan afet risklerinin azaltılması amacı ile ülkemizin çizdiği yollardan yalnızca birkaç tanesidir. Bununla beraber ülkemiz gibi gelişmekte olan ülkeler afetlerle karşılaştıklarında özellikle afet etkilerini iyileştirme konusunda yetersiz kalabilmektedir. Bu yüzden uluslararası iş birliğinin ülkemiz için önemli olduğunu söylemek mümkündür. Ancak bunun içinde öncelikle uluslararası iş birliğinin toplum genelinde öneminin doğru şekilde algılanması gerekmektedir.

Erken uyarı sistemlerinde zarar görülebilirliği azaltan sistemlerin artırılması da Sendai Çerçevesi hedeflerinden biridir. Örneğin, fırtına yaklaşırken uyarı verilmesi ya da deprem sonrası tsunami beklendiğinin bildirilmesi gibi önceden öngörülebilir sistemlerin artırılması hayati risklerin önüne geçebilecektir. Önceden yapılan uyarılar ile afetlere hazırlanma imkanı sağlanabilecektir. Böylelikle afetlerin yıkıcı etkileri de azaltılabilecektir.

2015-2030 yıllarını kapsayan Sendai Çerçevesi'nin on üç yol gösterici ilkesi bulunmaktadır. Bu ilkeler ışığında hareket etmeyi ve afet risklerini azaltmayı ya da mümkün olduğu kadar engellemeyi amaçlamaktadır. Sendai Çerçevesi'nin on üç ilkesi şunlardır (Genç ve Doğan, 2017, s. 7-8):

1. Devletlerin öncelikli sorumluluğu iş birliği ile birlikte afet risklerini önlemek ve azaltmak

2. Merkezi hükümet ile ulusal makamlar, sektörler ve paydaşlar arasında sorumluluğu paylaşmak
3. Bütün insan haklarını korurken ve geliştirirken insanların varlıklarının korunmasını sağlamak
4. Tüm toplumdan katılımı sağlamak
5. Ulusal ve yerel düzeyde olmak üzere yürütme ve yasama niteliği taşıyan tüm devlet kurumlarının tam katılımını sağlamak
6. Yerel yönetimleri ve toplulukları uygun görüldüğü şekilde yetkilendirmek
7. Çoklu tehlike yaklaşımını kullanırken karar verme sürecini kapsayan ve risk bilgisine sahip şekilde karar vermek
8. Afet riskinin azaltılması ve sürdürülebilir kalkınma politikaları, planları, uygulamaları ve mekanizmalarının farklı sektörlerce uyumunu sağlamak
9. Risklerin azaltılması için alınacak önlemler belirlenirken, afet risklerinin yerel ve spesifik özelliklerini dikkate almak
10. Afet sonrası müdahale ve kurtarmaya güvenmek yerine, altta yatan risk faktörlerini uygun maliyetli bir şekilde ele almak
11. Afet riski oluşumunun önüne geçmek ve mevcut riski azaltmak için “daha iyisini inşa et” algısına sahip olmak
12. Etkili, anlamlı ve güçlü olmak için küresel ortaklığa ve uluslararası iş birliğinin kalitesine önem vermek
13. Gelişmiş ülkelerin ve ortaklarının geliştirmekte olan ülkelere olan desteğini onlar tarafınca belirlenen ihtiyaçlar ve önceliklere göre tasarlamak.

Yaşanılan afetlere karşı alınacak önlemlerin Sendai Risk Azaltma Çerçevesi’ne uygun olarak oluşturulmuş bu 13 ilkeye bağlı olarak değerlendirilmesi uygun olacaktır. İlkeler aslında afet yönetiminin uyumlu bir şekilde yürütülmesini hedeflemektedir. Uluslararası olarak Sendai Çerçevesi’ne uyumlu olarak afet yönetimi gerçekleştirmek isteyen ülkeler için 13 ilke önemli bir yere sahiptir.

Sendai Çerçevesi 7 hedef, 13 ilke ve 4 önceliğin mevcut olduğu çok yönlü bir çerçevedir. Önceden de bahsedildiği üzere Sendai Çerçevesi’nin ele aldığı 4 önceliği şu şekilde sıralanmıştır (Macit, 2019, s. 181):

1. Afet risklerinin anlaşılması
2. Yönetimin afet riskleri ile daha iyi başa çıkılması için güçlendirilmesi
3. Afetlerden sonra daha hızlı bir iyileşme süreci için afet risk azaltmaya yatırımlar yapılması
4. Etkin müdahale, yeniden yapılanma, iyileştirme ve kurtarma faaliyetlerinde daha iyi olunması için afetlere karşı hazırlıklı olunmasıdır.

Aslında burada afet yönetiminde ki dört temel aşamaya benzer bir yapı vardır. Sendai Çerçevesi'ndeki dört öncelik afet yönetiminde ki zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme aşamaları şeklindedir. Zararların azaltılması için afet risklerinin doğru anlaşılması, hazırlık aşaması için doğru yatırımların yapılması, zarar azaltma ve hazırlık için yönetimin güçlendirilmesi ve iyileştirme aşaması için ise yeniden yapılanma örnek gösterilebilir.

Belirlenen bu öncelikler ile 2015-2030 yılları arasındaki 15 yıllık süreç içerisinde afetlere karşı hazır bulunmak ve afet risklerinin azaltılması gibi konuların öncelikli olduğunu görmek mümkündür. Sendai Çerçevesi'nin öncelikleri dikkate alındığında risklerin anlaşılması ve afet yönetiminin güçlendirilmesi, doğru yatırımların hayata geçirilmesi, etkin müdahale, yeniden yapılanma, iyileştirme ve kurtarma faaliyetleri için afetlere hazır olunması başarılı bir algı yönetimi ile yakından ilgilidir. Algılar doğru amaçlar için şekillendirildiklerinde hayati önem taşımaktadırlar.

Ayrıca Sendai Çerçevesi'nin başarısında onu desteklemesi beklenen algı yönetimi haricinde hali hazırda destek sağlayan bir program olarak karşımıza çıkan Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Sendai Afet Riskini Azaltma Çerçevesi doğrultusunda toplumların ve ulusların direnç oluşumuna katkı sağlamaktadır. UNDP, afetler ve iklim değişikliklerinden kaynaklanan etkilere karşı hem kalkınmaya kazanım sağlamak hem de koruma sağlayarak ülkelerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olmaktadır. Ülkelerin ulusal eylem planlarının geliştirilmesine yardımcı olmuş, ülkeleri desteklemiş, yasal ve düzenleyici çerçeveleri güçlendirmek için ülkelerle birlikte çalışmış, afet sonrası kurtarma kapasiteleri için destekte bulunmuştur (www.undp.org , 28.12.2022).

Sendai Çerçevesi ülkelerin büyük bir çoğunluğu tarafından kabul görmüş bir strateji çerçevesidir. Dünya ülkelerini iş birliği çerçevesinde bir araya getirerek, afet

risklerini azaltmaya ya da mümkün olduğunca ortadan kaldırmaya yönelik olarak faaliyet göstermektedir. Çünkü dünya genelinde afetler önlenemez bir hızla gerçekleşmeye devam etmektedir. Ülkemizde de birçok afet türü görülebilmekte ve bilinçsizce karşı karşıya kalınan afetler yıkıcı sonuçlar doğurabilmektedir. Amaç olabildiğince hasarları azaltmak ve güvenli yarınlara uyanmak için topluma katkıda bulunabilmektir. Tez bu minvalde oluşturulmuş, algı yönetimi ile afet yönetimini bir araya getirerek afet algısı incelenmiştir. Ancak kişilerin afet algıları şekillendirilirken onları ikna etmek önemli bir yer sahip olduğu için uluslararası ve ulusal nitelikte kabul görmüş iki belge incelenmiş, örnek olarak gösterilmek istenmiştir. Büyük kitlelere hitap eden bu belgeler güven ortamının tesisi için tezi destekleyici bir niteliğe sahip olmuştur. Uluslararası olarak oluşturulmuş Sendai Çerçevesi incelendikten sonra ulusal olarak oluşturulmuş Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP) incelenecek böylelikle uluslararası bir belge ile ulusal bir belgenin benzer yönleri ele alınacak afet algısının önemi bir kez daha vurgulanacaktır. TARAP incelendikten sonra da İl Afet Risk Azaltma Planı (İRAP) Sendai Çerçevesi yönünden incelenecektir.

3.3 Ulusal Kuruluşlar

Afet algısını güçlendirmek adına afet risklerini anlamak son derece önemlidir. Afet risklerinin neler olduğunu anlayıp bu risklere karşı önlemlerin alınabileceğini bilmek toplumlar için afet algısını güçlendirme konusunda büyük katkı sağlayacaktır. Öyle ki tam da bu konuya destek sağlayacak nitelikte afet risklerine karşı oluşturulmuş ulusal kuruluşlar mevcuttur. Ulusal olarak oluşmuş doğal afete karşı yardım kuruluşları üç tür organizasyon yapısına sahiptir (Şahin, 2017, s. 75):

1. Mevcut olan organizasyonun doğal afetler için eylem alanını genişletmesi. Sivil savunma olarak ülkelerin var olan kurum sorumluluklarını ve afet yönetim sistemini genişletmesi buna örnek verilebilir.
2. Mevcut organizasyon tarafından takip edilmek üzere yeni bir kurum oluşturmak. Afet riskleri için hükümetin görevlerinde genişletme yapılması ve afetlere hazırlıklı bir kurum oluşturmak örnek verilebilir.
3. Afet yönetim sisteminde mevcut sorunların farklı kurumlar arasında iletişim kuran bir ağ şeklinde çözülmesi.

Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarınca yürütülen çalışmaların sıklığı sebebiyle ülkemiz üçüncü gruba daha uygun görülebilmektedir. Türkiye’deki Afet Acil Durum

Başkanlığı (AFAD), Valilikler, Kaymakamlıklar, Sağlık Bakanlığı, Türk Silahlı Kuvvetleri, Emniyet Genel Müdürlüğü, Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, İtfaiye Teşkilatları, Türkiye Kızılay Derneği, Ulusal Medikal Kurtarma Ekipleri, Afet Koordinasyon Merkezi (AKOM), Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu gibi ulusal doğal afet yardım kuruluşları resmi kamu kurumları olarak karşımıza çıkarken; Arama Kurtarma Teşkilatı (AKUT), Arama Kurtarma Araştırma Derneği, Açık Radyo Deprem İletişim Merkezi vb. gibi özel kuruluşlarda bulunmaktadır (Şahin, 2017, s. 75). Bu kuruluşlar sayesinde afet risklerine karşı mücadeleler güçlenmektedir. Afet risklerinin azalmasına, önlenmesine veya çoğu durumlarda ortadan kaldırılmasına olanak sağlayan kuruluşlar ile afetlerin oluşumu da büyük oranda engellenebilmektedir. Ayrıca TARAP ve İRAP gibi stratejik belgelerde ülkemizde afet risklerinin azaltılması amacıyla oluşturulmuştur.

3.3.1 Türkiye afet risk azaltma planı (TARAP)

Ülke genelinde afet risklerinin azaltılması amacıyla Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP) oluşturulmuştur. Tezde TARAP'ın ele alınmasının sebebi, uluslararası nitelikte olan Sendai Çerçevesi için afet algısının öneminden bahsederken, ulusal nitelikte de önemi belirtilmek istenmiştir.

Jeoloji, topoğrafya ve iklimsel nedenlerden dolayı Türkiye afetlerden fazlaca etkilenen ve afet risk oranı yüksek bir ülkedir. Afetler neticesinde yaşanan kayıplar afet yönetiminin, kriz yönetimi anlayışının yetersizliğini göstermektedir. 1999 Depremi yaşandıktan sonra afetin öncesinde ve sonrasında bütünleşik bir şekilde sistematik hareket edilmesi gerektiği anlaşılmıştır. Bu durum, afet yönetiminde risk yönetiminin benimsenmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Afetlerin her sürecinde risklerin önlenmesi ve azaltılmasına önem verilmelidir (Deniz vd., 2017, s. 196).

1970 ve 1980'li yıllarda afetlerle mücadele edilmesine odaklanılırken 1990'lı yıllardan sonra afetler yaşanmadan önce risklerin azaltılması ön plana alınmıştır. Ayrıca Birleşmiş Milletler (BM) tarafından 1990-2000 yıllarını kapsayan dönem "Doğal Afet Zararlarını Azaltma On Yılı" (IDNDR) olarak ilan edilmiştir. Takvimler 1994 yılını gösterirken BM tarafından "Yokohama Stratejisi ve Eylem Planı" kabul edilmiş, 2005 yılında Japonya'da toplanmış olan "Afet Risklerinin Azaltılması Dünya Konferansı"nda 2005-2015 yıllarını kapsayan "Hyogo Çerçeve Eylem Planı" kabul edilmiştir. 2015 yılında ise "Birleşmiş Milletler Dünya Afet Risklerinin Azaltılması

Konferansı”nda 2015-2030 yıllarını kapsayacak şekilde oluşturulacak Sendai Çerçeve Belgesi kabul edilmiştir (TARAP, 2022, s. 23).

Yaşanan afetlerin sayısı ve sıklığı gitgide artış göstermeye devam etmektedir. Afetler neticesinde meydana gelen sosyal ve ekonomik zararlarda bu minvalde katlanarak artmaktadır. Kayıplarla baş edebilmek için “Risk Yönetimi” anlayışı uygulanmaya başlanmış, hazırlık, planlama, risk azaltma, eğitim, bilinçlenme, erken uyarı sistemleri, haberleşme çalışmaları yürüten bir afet yönetimi oluşturulmuştur. Ayrıca afetlerle mücadele edilirken toplumsal farkındalık çalışmalarının yanında risk azaltma çalışmalarının da ihtiyacı fark edilmiştir. Bu doğrultu da Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP) (2022-2030) hazırlanmıştır (TARAP, 2022, s. 11). TARAP, afet risklerinin en aza inmesi için afetler gerçekleşmeden yapılması gereken faaliyetleri, sorumluları ve sorumlulukları kapsayan bir plandır. Afetlere karşı dirençli toplum ve güvenli yaşamın tesisi için oluşturulmuştur. Böylece kayıpların önlenmesi ya da en aza indirgenmesi hedeflenmiştir (TARAP, 2022, s. 3). Sendai Çerçevesi de dirençli toplumun inşası, güvenli yaşamın tesisi ve kayıpların azaltılması ya da önlenmesi konularına dikkat çekmektedir.

Afet yönetimi ile afetlere karşı mevcut toplumsal bilincin arttırılması, afetlere karşı dayanıklı ve güvenli yerlerin oluşturulması ve risk azaltma çalışmaları ile afetlerin sebep olabileceği can ve mal kaybının en aza indirilmesi amaçlanmaktadır. Bölgelerin sosyolojik, ekonomik ve fiziksel özelliklerine dikkat edilerek her afet türüne farklı önceliklendirme yapılarak ve ülkemizdeki iş birliği faaliyetleri arttırılarak afet risk azaltma çalışmaları yapılması hedeflenmektedir. Bahsi geçen afet risk azaltma çalışmaları için Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP) hazırlanmıştır. (AFAD Performans Raporu, 2021, s. 20-21). Buradan hareketle TARAP’ın hangi durumlarda kullanılmak üzere oluşturulduğu anlaşılmaktadır.

TARAP’ın oluşturulma amacı, afetlerin neden olabileceği zararları ve kayıpları önlemek veya azaltmak, dayanıklı, güvenli, hazır bulunan, sürdürülebilir, dirençli yaşam yerleri oluşturmak; afet öncesi hazırlık yapılması ve uygulamaya koyulması gereken afet risk azaltma çalışmalarının prensiplerini belirlemektir (TARAP, 2022, s. 12). Afet algısı oluşumundaki amaç da TARAP’ın amaçları ile örtüşmektedir. Tezin amacı da afetlerin sebep olduğu zararların azaltılması ve toplum direncinin artış göstermesi için afet algısının önemini vurgulamaktır. Afet algısında istenilen amaçlara

ulaşıldığında TARAP ve Sendai Çerçevesi gibi belgelerle ulaşılmak istenen amaçlara da ulaşılabilecektir.

TARAP'ın başarısı, stratejik olarak belirlenmiş amaçların gerçekleştirilmesine; hedeflerin, eylemlerin ve önceliklerin hayata geçirilmesine; sorumlu ve ilgili kuruluşlarca sahiplenilmesine; paydaşların koordineli çalışmasına ve kaynakların doğru kullanılması ile yönlendirilmesine bağlıdır (TARAP, 2022, s. 4). Tüm bunların gerçekleşebilmesi için duyarlı ve istekli bir toplumun olması gerekmektedir. Bu noktada insanların algılarını yönetmeye ihtiyaç vardır. Toplumun afet algısının şekillenmesi ile TARAP'ın başarılı olmasına da katkıda bulunulabilecektir.

TARAP ile afet sonrasında ihtiyaç duyulan kaynak kullanımında azalma yaşanması beklenmektedir. Bu sayede ise dirençli toplum ve güvenli yerleşim yerleri oluşturulacak, kayıplar en aza indirilecek, sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlanabilecektir. Temel hedef, meydana gelebilecek doğal ve teknolojik afetlere maruz kalabilme ihtimalini azaltmak veya mümkün olduğunca ortadan kaldırmak amacıyla uzun, orta ve kısa süreli eylemlerin belirlenmesi ve dirençli topluma ve güvenli yerlere ulaşımı sağlamaktır (afad.gov.tr, 2022).

TARAP'ın afet yönetimindeki en önemli rolleri şunlardır (afad.gov.tr, 2022):

- Afet risk azaltmada tekrar eden yatırımları önlemek
- Toplumun afetlere karşı direncini sağlamak
- Yaşanabilecek afet ve acil durumları neticesinde can ve mal kayıplarının önüne geçebilmektir.

Kısacası TARAP, afetlerden kaynaklanan riskleri, kayıpları en aza indirmeyi ve toplum direncini arttırmayı hedeflemektedir. Bunlar aynı zamanda Sendai Çerçevesi'nin de hedefleridir. TARAP ile afetlere karşı dirençli toplum yaratmak ve afetleri ülke genelinde mümkün olduğunca azaltmakta hedeflenmektedir. TARAP'ın bu yönleri ile Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi ile uyumlu olduğu söylenebilir. Aslında illerdeki afet risklerini azaltma amacına sahip olan İRAP'ın kapsamlı bir halidir de diyebiliriz. İRAP da yer alan eylemlerin bir bütün halini alması ile TARAP hazırlanmaya başlanmıştır. 7 Temmuz 2022 tarihinde yürürlüğe giren ve tüm ülkeyi kapsamı beklenen TARAP, ülkemizi temsil edebilme niteliğinden dolayı uluslararası iş birliği konusunda da etkili olabilecektir. Sendai Çerçevesinin öncelikleri

olarak karşımıza çıkan öncelikler TARAP içinde önemli bir yere sahiptir. TARAP da afet risklerini önlemek, afetlere karşı direnci arttırmak, afet risk azaltma çalışmalarına katkıda bulunma amaçlanmaktadır. Sendai Çerçevesi'nde ise afet zararlarını önlemek ve azaltmak; müdahale ve iyileştirme aşamalarının hazırlıklarını arttırarak afet riskini azaltmanın yanında, yeni oluşabilecek afet risklerinin oluşumunu önlemek ve toplum direncinin arttırılması amaçlanmıştır. Bu yönleri ile benzer amaçlara hizmet ettikleri söylenebilir.

TARAP, Sendai Çerçevesi ile uyumlu stratejik öncelikler ortaya koymaktadır. Sendai Çerçevesinde yer alan ve kabul görmüş olan stratejik öncelikler TARAP'ında stratejik önceliklerini oluşturmuştur (TARAP, 2022, s. 3). Her stratejik önceliğin hedefi, amacı ve eylemleri tanımlanmıştır. TARAP'ın dört stratejik önceliği ve önceliklerin amaçları şunlardır (TARAP, 2022, s. 28-45):

Stratejik Öncelik A: “Afet risklerini anlamak” olarak karşımıza çıkan önceliğin üç amacı vardır. Bunlar;

Stratejik Amaç 1: Yerel ve ulusal düzeyde afet tehlikeleri ve risklerinin belirlenmesi ve değerlendirilmesi

Stratejik Amaç 2: Afet risklerinin azaltılması politikaları ile sürdürülebilir kalkınma politikalarının bütünleştirilmesi

Stratejik Amaç 3: Afet risklerine karşı toplumsal direncin arttırılması

Stratejik Öncelik B: “Afet risk yönetimini güçlendirmek” olarak karşımıza çıkan stratejik önceliğin altı amacı vardır. Bunlar;

Stratejik Amaç 1: Afet türleri ile ilgili verilerin toplanması ve güncel olmasının sağlanması

Stratejik Amaç 2: Afet risklerinin azaltılması için erken uyarı sistemlerinin geliştirilerek yaygın hale getirilmesi

Stratejik Amaç 3: Ulusal bütünleşik erken uyarı sistemi kurulması

Stratejik Amaç 4: Sığınak yapımı ile ilgili gerekliliğin benimsenmesi

Stratejik Amaç 5: Afet risklerinin azaltılması için yasaların, yönetsel yapıların ve mekanizmaların güçlendirilmesi

Stratejik Amaç 6: Kurumsal kapasitenin afet risklerini daha etkin yönetebilecek şekilde yapılandırmasıdır.

Stratejik Öncelik C: “Afet risklerini azaltma faaliyetlerine yatırım yapmak” stratejik önceliğinin beş temel amacı vardır:

Stratejik Amaç 1: Afet risklerinin azaltılması amacıyla yapılan yatırımlara öncülük verilmesi ve yatırımların yapılması

Stratejik Amaç 2: Afet risklerinin azaltılmasına yönelik olarak yapılan yatırımların çevresel etkilerinin değerlendirilmesi

Stratejik Amaç 3: Afet risk transfer mekanizmalarının bütün afet türlerini kapsayacak şekilde geliştirilmesi

Stratejik Amaç 4: Güvenli yerleşim alanlarının ve afete dirençli yapılaşmanın sağlanması

Stratejik Amaç 5: Afetlere karşı toplumsal direnci artırıcı sosyo-ekonomik tedbirlerin alınması

Stratejik Öncelik D: “Etkili müdahale için afet hazırlığını geliştirme ve yeniden inşada öncekinden daha iyisini yapmak” stratejik önceliğinin üç temel amacı bulunmaktadır. Bunlar;

Stratejik Amaç 1: Afet risklerinin azaltılması için müdahale altyapısının geliştirilmesi ve etkinliğinin artırılması

Stratejik Amaç 2: Afet risklerinin azaltılmasına afet sonrası iyileştirme ve rehabilitasyon süreçlerinin dahil edilmesi

Stratejik Amaç 3: Afet risklerinin ortaya konulması ve gerekli önlemlerin alınması amacıyla etkili izleme, değerlendirme ve denetim sistemlerinin oluşturulması

TARAP’ın stratejik önceliklerinin stratejik amaçları bulunmaktadır. Tehlike ve risklerin belirlenmesi, sürdürülebilir kalkınma politikalarının bütünleştirilmesi, toplumsal direncin artırılması amaçları “afet risklerini anlama” önceliğinin gerçekleşmesi ile yerine getirilecektir. TARAP’ın önceliklerini yerine getirme sürecinde algı yönetimi tekniklerinin faydası olacaktır. Toplumsal direncin artırılması ya da genel itibari ile afet risklerinin anlamak için başarılı bir afet algısına ihtiyaç vardır.

Toplanan verilerin güncel olması, erken uyarı sistemlerinin geliştirilip yaygınlaştırılması ve ulusal bütünleşik şekilde kurulması, sığınak gerekliliğinin benimsenmesi, yasal ve yönetsel yapıların güçlendirilmesi ve kurumsal kapasitenin yapılandırılması amaçlarının yerine getirilmesi ile afet risk yönetişimi güçlendirilmiş olacaktır. Sığınakların gerekliliklerinin benimsenmesi, erken uyarı sistemlerinin yaygınlaştırılması gibi strateji amaçlarının uygulanabilmesi için algı yönetimi ile zihinlere nüfuz etmek gerekmektedir.

Afet risklerine karşı yapılan yatırımlara öncelik verilmesi, yatırımların çevresel etkilerinin değerlendirilmesi, afet risk transfer mekanizmalarının geliştirilmesi, güvenli yerleşim yerlerinin ve afete dirençli yapılaşmanın sağlanması, toplumsal direnci artırıcı sosyo-ekonomik tedbirlerin alınması amaçlarının gerçekleştirilmesiyle de afet risklerini azaltma faaliyetlerine yatırım yapmak mümkün kılınacaktır. Ayrıca müdahale altyapısının geliştirilmesi, afet risk azaltmanın iyileştirme ve rehabilitasyon süreçlerine dahil edilmesi, etkili izleme, değerlendirme ve denetim sistemlerinin oluşturulması amaçları ise etkili müdahale için afet hazırlığını geliştirme ve iyileştirme, rehabilitasyon ve yeniden inşada “öncekinden daha iyisini kurmak” önceliğinin amaçlarındandır. Tüm bu amaçların ve önceliklerin gerçekleştirilebilmesi içinde algı yönetimi önemli bir yere sahiptir. Düşünceler algı yönetimi sayesinde güçlendirilecek, değiştirilecek ve yönlendirilecek, böylelikle afet algısı oluşumu ile TARAP ve Sendai Çerçevesi gibi belgelerinde başarı oranları artış gösterecektir.

TARAP da önceliklerin amaçları incelenmiştir. Sendai Çerçevesi'nin stratejik önceliklerine uyumlu şekilde oluşturulan TARAP'ın daha ayrıntılı ve ülke bazında olması gözlerden kaçmamaktadır. Sendai Çerçevesi ve TARAP'ın stratejik önceliklerinin tablo üzerinden incelemekte fayda olacağı düşünüldüğünden bilgiler bir tabloda toplanmıştır. TARAP ve Sendai Çerçevesi'nin Stratejik öncelikleri şunlardır:

Tablo 2: TARAP ve Sendai Çerçevesi İncelemesi

Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP) (Stratejik Öncelikler)	Sendai Çerçevesi (Stratejik Öncelikler)
Stratejik Öncelik A: Afet risklerini anlamak	Afet risklerini anlamak
Stratejik Öncelik B: Afet risklerinin yönetilmesi için afet risk yönetimini güçlendirmek	Afet riskinin yönetmek ve afet risk yönetimini güçlendirmek,
Stratejik Öncelik C: Afetlere karşı direnç geliştirmek için risk azaltma faaliyetlerine yatırım yapmak	Dayanıklılık için afetlerin azaltılmasına yatırım yapmak
Stratejik Öncelik D: Etkili müdahale için afet hazırlığı geliştirme ve iyileştirme, rehabilitasyon ve yeniden inşada “Öncekinden daha iyisini kurmak”	Etkili müdahalenin gerçekleşmesi için afete hazırlık ve iyileştirme; yeniden inşa da ise “Daha İyisini İnşa Etme” için afete hazırlık yapmak

Kaynak: Tablo yazar tarafından hazırlanmıştır.

Tabloda belirtildiği gibi TARAP’ın stratejik öncelikleri Sendai Çerçevesi ile uyumlu olarak oluşturulmuştur. Bu da ülkemizin Sendai Çerçevesi ne kadar benimsediğini göstermektedir. Ülkemiz Sendai Çerçevesi’ni önemsemekte ve ülke genelinde afetlerle mücadelede TARAP belgesi şeklinde uygulamayı hedeflemektedir. Sendai Çerçevesi’ni ülkemize entegre ederek amaçları yerine getirmeyi, afetlerle mücadele etmeyi istemektedir. Bu hedefleri yerine getirme sürecinde algı yönetiminden yararlanmak başarı oranını arttıracaktır. Ülke de oluşturulacak olan afet algısı Sendai Çerçevesi ve onun ışığında hayata geçirilmiş TARAP gibi belgeler için önem arz etmektedir.

Ayrıca Sendai Çerçevesi ile TARAP’ın genel olarak afetlere yönelik olarak belirledikleri amaçları da paralellik göstermektedir. Sendai de amaç, afetlerin zararlarını önlemek ya da azaltmak, müdahale ve hazırlık çalışmalarını arttırarak afet risklerinin azaltılmasını, yeni oluşabilecek afetlerin önlenmesi için toplumsal direnci arttırmaktır. TARAP’da da aynı şekilde kayıpları azaltmak, dayanıklı, güvenli, hazır, sürdürülebilir, dirençli bir yaşam tesisi sağlamak ve afet risklerini azaltma çalışmaları yürütmek amaçlanmaktadır. Amaçları, öncelikleri aynı olan bu iki belge paralel işleyiş

göstermektedir. Bu da ülkemizde Sendai Çerçevesi'nin uygulandığı anlamına gelmektedir.

Sendai Çerçevesi öncelikleri, ilkeleri ve hedefleri ile afetlere karşı daha güçlü bir Türkiye amacı gerçekleştirilebilecektir. Buradan hareketle ülkemizde yapılan ve yapılmakta olan afet çalışmaları Sendai Çerçevesi ile çoğu noktada ortak hareket etmekte böylelikle dünya genelinde bir güç olarak afetlerle mücadele etme hedefini Türkiye daha ileriye taşıyabilmektedir. Unutulmamalıdır ki Sendai Çerçevesi gibi afet felaketlerine karşı mücadele etmek adına oluşturulmuş çerçeveler tüm dünyanın refahını gözeterek yapılmıştır. Burada fayda tüm dünyanın iken zarar da yine tüm dünyanın zararı olacaktır.

Algı yönetimi ile toplumlara, ülkeleri, bireyleri istenilen düşünce ekseninde şekillendirebilmek mümkündür. Önemli olan herkesçe farklılaşabilen algıyı olabildiğince ortak bir payda da birleştirebilmektedir. Buradan hareket ile afetler konusunda toplumsal bilinci arttırarak dünya genelinde afetlerle mücadele edebilmek amacıyla oluşturulan Sendai Çerçevesi ile ortak hareket etme bilincini oluşturabilmek için algı yönetiminden faydalanmak gerekmektedir.

3.3.2. İl afet risk azaltma planı (İRAP)

Ülkemizde ve dünyada birçok afet yaşanmaya devam etmekte ve yıpratıcı sonuçlara neden olmaktadır. Her ülke yaşadığı afetlere göre tecrübelerine sahiptir. Tecrübeler toplumun genelinde paylaşıldıkça afetlere karşı daha bilinçli olunması hedeflenmektedir. Ancak afetler konusunda tecrübeli olmak için acı sahnelerle karşı karşıya kalmaya gerek yoktur. Toplumun afetler konusunda bilinçlendirilmesi amacıyla eğitimler verilebilmektedir. Böylece afetlerin oluşumunu bilen kişiler önlemler alabilecek, afet anında doğru müdahaleyi yapabilecek ve afet sonrasında yaşanabilecek gelişmeleri takip edebilecektir. Afetlerle karşı karşıya gelindiğinde afetlerden korunmak, afet anında ve öncesinde hazırlıklı olmak için toplumun afet eğitimlerini önemsemelerini sağlayacak bir afet algısı oluşturulmalı ve toplumlar bu yöntemle afet konusunda bilinçlendirilmelidir.

Aslında neredeyse her gün dünyanın farklı bir yerinde doğa, teknoloji, insan kaynaklı afetlerle güne uyanmaya devam etmekteyiz. Afetlerin meydana geliş sebepleri değişse de sürekli oluşları değişmemektedir. Örneğin, 2020 yılının başlarından bugüne dek devamlılığını sürdüren Covid-19 salgını normal yaşamı

etkileyerek küresel bir afet yaratmıştır. Salgın neticesinde insan sağlığı büyük bir tehdit altında kalmış, yaşadığımız gezegende birçok düzen bozulmuştur.

Afetlerin ne denli büyük bir öneme sahip olduğu Birleşmiş Milletlerce de anlaşılmış, 1990'lardan sonra yaşadığımız dünyanın sıhhati için afetler ciddi bir ortak sorun alanı olarak görülmeye başlanmıştır. Ayrıca küreselleşme, nüfusların kentlerde toplanmaya başlaması, doğa, teknoloji, siyasi ve sosyal kaynaklı afet riskleri diğer dönemlerle kıyaslanamayacak kadar kendini belli etmektedir (Özler, 2021, s. 901-902). Bu nedenle uluslararası nitelikte oluşturulmuş Sendai Çerçevesi faaliyetleri devam etse de ülkeler ulusal bazı önlemler almayı da ihmal etmemişlerdir. Türkiye de bu ülkelerden biridir. Ülke genelinde afet risklerinin azaltılması için de Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP), il genelinde ise afet risklerinin azaltılması için İl Afet Risk Azaltma Planı (İRAP) devreye sokulmuştur.

İRAP, Türkiye'deki illerin afet risklerini azaltılması amacıyla, hedeflerin ve eylemlerin belirlendiği bir yol haritasıdır. İRAP ile afetlerin olası etkileri dikkate alınmaktadır. İRAP, afet etkilerini en aza indirmek için belli bir süreç içerisinde sorumlu olanları ve sorumlulukları tanımlayan bir süreçtir. Belli başlı kurum ve kuruluşların değil bahsi geçen ildeki tüm kurum ve kuruluşların iş birliği ile oluşturulmaktadır (AFAD Resmi Sitesi, 2021, s. 3). Son 20 yılda afet risklerini azaltma ve afete dirençli olma gibi konularda Birleşmiş Milletler tarafından birçok uluslararası toplantı gerçekleştirilmiştir. Bu toplantılarda yıkıcı etkiler bırakan afetler sonrasında edinilen tecrübelerden hareketle tekrar bu denli yıkıcı afetler yaşanmaması adına, ülkeler yapılanmalar başlatmışlardır. Hyogo Çerçeve Eylem Planı (HÇEP) (2005-2015), Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi (SFDRR 2015-2030) gibi çerçeve planları da afet risklerini azaltma ve riskten haberdar olarak sürdürülebilir kalkınma hedefleri içerisindedir. Sendai Çerçevesi'nin 2015-2030 yılları arası için belirlediği "afet risklerini anlamak, afet risk yönetimini güçlendirmek, dirençlilik amacıyla afet risklerini azaltmaya yatırım yapmak, afete müdahalede hazırlık çalışmalarını geliştirip iyileştirmek, önceki durumlardan daha iyilerine inşa etmek" gibi hedefleri İRAP 'nın Hazırlama Yöntemi ile uyumludur. Bunu aşağıdaki İRAP kılavuzunda da yer alan tabloda görmek mümkündür (Gerdan, 2021, s. 1011):

Tablo 3: Sendai Çerçevesi ve İRAP Karşılaştırılması

Risk Azaltma İçin Sendai Çerçevesi Öncelikleri	İRAP Hazırlama Yöntemi ve Aşamaları
Afet riskini anlamak	Modül 1 (il profili) Modül 2(risklerin mekansallaştırılması) Modül 3(il kapasitesi)
Afet riskleri ile baş edebilmek için yönetişimi güçlü kılmak	Yereldeki tüm paydaşların katılımıyla ortak düşünce ile hazırlanması
Risk azaltmaya yatırım yapmak	Modül 4 ve Modül 5 Eylemlerin kurumlar arası iş birliği ile gerçekleştirilmesinin teşviki ile uygulama takibi
Etkin mücadele ve iyileştirme için hazırlıkları arttırmak	İRAP eylemlerinin uygulanması ve yerel hazırlık çalışmalarıyla risklerin azalması ile TAMP'ın da iş yükünün azaltılması

Kaynak: (Gerdan, 2021, s. 1011)

Sendai Çerçevesinde yer alan risk azaltma öncelikleri ile İRAP'ın hazırlık yöntemleri ve aşamalarında karşımıza çıkan uyum, Türkiye'de afet risklerini il bazında azaltmak amacıyla oluşturulan İRAP ile Sendai Çerçevesinin benzer noktalara değindiğini göstermektedir. Ayrıca ülkemizde uygulanan İRAP'ın uluslararası nitelikte ve çizgide oluşturulmuş olduğunu söylemek de mümkündür. Bahsi geçen İRAP hazırlama teknikleri şunlardır:

- Bölgeyi etkileyebilecek doğa veya teknoloji kaynaklı afet tehlikeleri belirlenmeli, toplumda farkındalık oluşması adına zaman zaman farklı kaynaklarla paylaşılmalı
- Afet risklerinin azaltılması adına kurum, kuruluş ve üniversitelerin sürece katılması ve iş birliği sağlanmalı
- Afet yönetimi süreçleri dikkate alınmalı
- İRAP stratejik, ayrıntılı ve kapsamlı hazırlanmalı
- Planlar realist, esnek ve uygulanabilir nitelikte olmalı

- Kurumsal yapılanma, sistematik yaklaşımlar ve kapasitelerin artırılması konuları dikkate alınmalı
- İzleme, değerlendirme ve güncelleme yapılmasına olanak sağlamaya uygun bir yapısı olmalı ve takibi yapılmalıdır.

Sendai Çerçevesi'nde bahsi geçen hedeflerden “ulusal ve yerel afet risk azaltma stratejileri olan ülkelerin sayısını 2020’ye kadar önemli ölçüde çoğaltmak” ile paralel olarak Kahramanmaraş ilinde başlatılan İRAP da 2020 yılında karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda, Birleşmiş Milletlerin “Şehrim Hazırlanıyor Kampanyası (My City Is Getting Ready Campaign)” ile şehirlerin 10 temel konuda ilerleme kaydetmeleri beklenmektedir (AFAD Resmi Sitesi, 2021, s. 5):

1. Afetlere dayanıklı olmak için organizasyon
2. Gelecekteki risklerin belirlenmesi, anlaşılması ve kullanılması
3. Finansal kapasitenin dayanıklılık için güçlendirilmesi
4. Dayanıklı kentsel gelişme ve tasarımın izlenmesi
5. Ekosistemlerin korunması
6. Dayanıklılık için kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi
7. Dayanıklılık için toplumsal kapasiteyi anlamak ve güçlendirmek
8. Altyapının dayanıklılığını arttırmak
9. Etkili afet müdahalesini sağlamak
10. İyileştirme ve yeniden inşa

Birleşmiş Milletler tarafından şehirlerden beklenen ve Sendai Çerçevesi ile desteklenen bu 10 maddeye uyumlu olmak adına İRAP hazırlanmıştır. Türkiye uluslararası afet yönetimini görmezden gelmemiş, afetlerin ne kadar ciddi sonuçlara sebep olabileceğini öngörerek önlem almayı hedeflemiştir. Afetler konusunda ülkemizdeki ve dünyada ki hedefleri, amaçları ve öncelikleri paylaşarak güçlü bir ağ oluşturmak meydana gelebilecek afetler karşı yararlı olacaktır.

İl afet risk azaltma planlarının varlığı o ildeki risklerden sakınmak için oldukça önemlidir. Afetlerin etkilerinin en başında izlenerek en aza indirilmesi yönü ile il afet risk azaltma planları tüm şehri kapsama özelliğine sahiptir. Dünya genelinde Sendai

Çerçevesi afet risklerini önleme özelliği taşıyorken, İRAP ise il bazında bir önleme özelliği taşımaktadır.

İRAP illerdeki riskleri en aza indirmeyi ya da mümkünse ortadan kaldırmayı hedeflemektedir. Sendai Çerçevesi ise uluslararası nitelikte bir çerçeve eylem planı olarak karşımıza çıkmakta ve afet risklerini azaltmayı planlamaktadır. Türkiye, Sendai Çerçevesini hedef alarak yalnızca iller için risk azaltma planı oluşturmamıştır. Türkiye ülke genelinde afet risk azaltma planı olarak Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP) 'ı oluşturmuştur. Böylelikle iller ile başlayan afet risklerini azaltma planı, ülke geneline yayılarak daha güçlü bir afet yönetimi hedeflenmiştir.

İRAP, illerde güvenli yaşamı tesis etmek, afet zararlarını önlemek/azaltmak, afetlere karşı risk bilincini oluşturmak, paydaşlar arasındaki iş birliğini arttırmak, müdahale ve iyileştirme harcamalarını azaltmak, kaynakların etkili kullanımını sağlamak amacıyla 81 il için hazırlanmıştır. Bu hedefleri ülke düzeyinde uygulamak amacıyla da TARAP hazırlanmıştır (TARAP, 2022, s. 12).

SONUÇ

Dünyamız, doğa, insan ve teknoloji gibi sebepler neticesinde yaşamı çeşitli şekillerde etkileyen ve hayatın olağan akışını sekteye uğratan afetlerle karşı karşıya gelmektedir. Afetler, deprem, sel, heyelan, tsunami, çığ, volkanik patlama ve savaşlar gibi birçok şekilde karşımıza çıkabilmektedir. Yaşanan afetler maddi ve manevi kayıplara neden olabilmektedir. Ciddi sonuçlar doğurabilen afetler konusunda yapılabilecekler mevcuttur. Öyle ki önceden afetler konusunda önlemlerin alınması ile çoğu felaket bertaraf edilebilmekte ya da etkileri azaltılabilmektedir.

Ülkemizin coğrafi konumu nedeniyle çok sayıda afet türü görülmektedir. Ancak meydana gelen afetlerle mücadele edebilmek için öncelikle bilinçlenmek gerekmektedir. Bu tez kişilerin afet bilincini algı yönetimi ile arttırmanın mümkün olduğunu öne sürmektedir. Böylelikle afetlere karşı etkili bir mücadelenin gerçekleşmesi beklenmektedir.

Afetler, genel itibari ile, toplumun belli bir kısmını yahut tamamını etkileyen fiziki, sosyal ve ekonomik kayıplara sebep olan hayatın gidişatını etkileyen doğa, insan ve teknoloji kaynaklı olabilen olaylardır. Afetler uzun ve kısa vade de meydana gelebilmektedir. Kısa vade de meydana gelen afetler için önceden tahmin edilebilirlik zor olacağından henüz gerçekleşmeden önlemlerin hızlı şekilde alınması ve hazır olunması önem arz etmektedir. Aynı şekilde uzun vade de oluşabilecek afetler için gerçekleşmeden önce önlemler alınabilmektedir. Afet öncesi, sırası ve sonrasında neler yapılabileceğini bilmek de hasar görülebilme ihtimaline karşı bir güç kazandıracaktır. Tüm bunları bilmek için öncelikle eğitim almak, araştırmak, öğrenmek, bilmek ve en önemlisi tüm bunları istemek gerekmektedir.

Kişilerin bir şeyi istemesi konusunda ikna olmaları algı yönetimi teknikleri ile mümkün hale gelmektedir. Tezin ilk bölümünde yer alan algı yönetimi ile insanlarda afet algısı yaratarak afetlere karşı bilinçli toplum inşası sağlamak istenmektedir. Böylelikle afetlerle mücadele ederken algı yönetimi kullanarak daha etkili bilinçlenme süreci yaşanabilecektir.

Algı yönetimi esas itibari ile bir şeyin bilincine varılmasına yarayan, kişilerin zihinlerine nüfuz ederek yönlendirme yapılmasını ve ikna edilmesini sağlayan bir yöntemdir. Algı yönetiminde dikkatleri istenilen şeyin üzerine çekerek bilinç oluşturma mevcuttur. Buradan hareketle afetlere yönelik dikkat çekici haberlerin

yapılması, afişlerin hazırlanması, toplumun güvenini kazanmış kişilerin bilgilendirmelerde bulunması etkili olacaktır. Toplum genelinde afet algısının yayılımını sağlamak için sivil toplum kuruluşları, vakıflar, eğitim kurumları, topluluklar, dernekler, devletler ve en önemlisi bireyler ortak hareket etmelidir. Burada ülkemizin ve dünyanın afet algısının yayılımına destek olmak için devletlere, yöneticilere, siyasi liderlere ve geleceğini güvenli hale getirmeyi hedefleyen vatandaşlara sorumluluk düşmektedir. Toplumun büyük bir kısmını etki altına alma yetisine sahip olan kişilerin ortak bir amaç ekseninde toplumu bir araya getirme sürecinde etkileri olumlu olacaktır.

Başarılı bir algı yönetimi ortaya koyabilmek için algı yönetimine ait tekniklere, özelliklere, adımlara, türlere, etkili olan faktörlere, unsurlara ve tarihe vakıf olmak gerekmektedir. Aynı zamanda algı yönetiminin önemini ve amacını da doğru öğrenmek başarıyı da beraberinde getirecektir. Algı yönetimine dair alınabilecek önlemlere tezde yer verilmesinin nedeni ise oluşabilecek önyargıların önüne geçebilmektir. Algı yönetimi kişiler menfaatleri ekseninde olabileceği gibi toplumsal fayda sağlama amaçlı sebeplerle de yapılabilmektedir. İnsanlar verilen bilgiler ile faydalı amaçlara hizmet eden algı yönetimini ayırt edebilecektir. Tez bu ayrımın yapılmasına olanak sağlayarak afet algısı konusunda güvenilirliğe vurgu yapmayı hedeflemiştir.

Tezin ikinci bölümünde algı yönetimi ile güçlendirilmesi hedeflenen afet yönetimi çeşitli başlıklar altında incelenmiştir. Afetlerin özelliklerine, türlerine, afete neden olan faktörlere, afet farkındalığı ve bilincine, afet yönetimine, afet öncesi, sonrası ve sonrasında yapılması gerekenlere, afet yönetimi aşamalarına, afet eğitimine, afete dirençli topluma ve afet risk algısına dair bilgilere yer verilmiştir. Verilen bilgiler afet yönetiminin ayrıntılı şekilde ele alınmasını sağlamıştır. Aynı zamanda bölüm içerisinde doğa ya da insan kaynaklı afet türlerinin engellenebilme ve risklerinin azaltılabilme özelliklerinin olduğu üzerinde durulmuştur. Ancak tezde asıl amaçlanan bu risklerin azaltılması ya da ortadan kaldırılması için algı yönetimine ihtiyaç olduğunu gözler önüne sermektedir.

Ayrıca eğitim düzeyi artırılarak, bilinç ve farkındalık yaratarak da afet yönetimini güçlü kılmak mümkün olacaktır. Afet eğitimleri çok yönlü şekilde verilerek toplum genelinde güven ortamı tesisi sağlanacak, afetlere karşı bilinçli ve hazır olan toplum daha iyi mücadele verebilecektir. Bu nedenle tezde afet eğitimlerine,

bilincine ve farkındalığına yer verilmiştir. Teze göre afetlere karşı dirençli bir toplum yaratmak için bilgi donanımına sahip olunması, yeterli motivasyon ve eğitimle hareket edilmesi gerektiği belirtilmektedir. Bu doğrultuda fikirleri yönlendirme, şekillendirme ve ortak payda da bir araya getirme özelliği dolayısıyla algı yönetimi afet yönetimi ile birlikte ele alınmış, afet algısı şeklinde zihinlere tesir etmesi hedeflenmiştir.

Afet yönetimi bölümünde insanların riskleri nasıl algılayarsa o şekilde hareket edeceğinden bahsedilmiştir. Afet risk algısına sahip bireyler önlem alma konusunda daha istekli hareket edeceklerdir. Burada amaç insanları riskler konusunda korkutmak değil, risklerin farkında olan kişilerin afetlere karşı hazırlıklı olmasını sağlamaktır.

Tezin üçüncü bölümünde ise afet yönetimini daha planlı şekilde uygulamak ve afet tehlikelerini en aza indirmeyi hatta çoğu zaman ortadan kaldırmayı hedefleyen ulusal ve uluslararası belgeler incelenmiştir. Uluslararası olarak ise Hyogo Çerçeve Eylem Planı (2005-2015) ve günümüzde geçerliliğini koruyan Sendai Çerçeve Eylem Planı'na (2015-2030) yer verilmiştir. Burada amaç afet yönetiminin ülkemiz için önemini gözler önüne sermektir. Ülkemizde uluslararası nitelikte oluşturulmuş olan Sendai Çerçeve Eylem Planı'na benzer özellikler taşıyan TARAP'nın onaylanması ülke genelinde afet yönetimine verilen önemi gözler önüne sermektedir. Sendai Çerçeve Eylem Planı yalnızca ülkemiz için değil aynı zamanda Dünya genelinde de öneme sahip bir strateji belgesidir. Sendai Çerçevesi ile dünya çapında afetlerle mücadele verilebilmesi için stratejiler belirlenmiştir. Ulusal olarak ise ülke genelinde afet risklerinin azaltılması amacı taşıyan Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP) ve il bazında risklerin azaltılmasını hedefleyen İl Afet Risk Azaltma Planı (İRAP) ele alınmıştır.

Ülkemizde ülke ve il genelinde geçerli olan TARAP ve İRAP ile afet risklerinin azaltılması konusunda önlemler alınmaya devam etmektedir. Bu gelişmeler ile afet algısı da dolaylı yünden gelişim gösterecektir. Dünya genelinde ve ulusal olarak kabul edilmiş belgeleri afet algısını meşrulaştırma noktasında öne çıkarmak ikna edilebilirlik açısından önemlidir. Böylelikle afetler konusunda önleyici ya da önlem alıcı faaliyetlere destek veren kişiler artacaktır. Tek bir güç halinde ve bilinçli atılan her adım bizleri güvenli geleceğe bir adım daha yaklaştıracaktır.

Sonuç olarak bu çalışmada; afetler ve afet risklerinin azaltılması konusunda algı yönetiminin önemi vurgulanmıştır. Bu nedenle hem algı yönetimi hem de afet

yönetimi ayrıntılı şekilde ele alınmıştır. Ayrıca afet risklerinin azaltılması amacıyla oluşturulmuş uluslararası belgeler Hyogo Çerçevesi ve Sendai Çerçevesi ile ulusal belge niteliği taşıyan Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP) ve İl Afet Risk Azaltma Planı (İRAP) incelenmiştir. Sendai Çerçevesi ve TARAP'ın benzer özellikler göstermesi ülkemizin afet yönetimine verdiği önemi bir kez daha gözler önüne sermiştir. Ülke genelinde gerçekleştirilmesi istenilen afet algısının meşruiyeti ulusal ve uluslararası belgeler ışığında yapıldığında artacaktır. Böylelikle afet yönetimi ile algı yönetimi konusunda toplumsal bilinç ortamı yaratılacak ve sonu ölüme kadar uzayabilen afetler konusunda güçlü bir bilinç inşa edilebilecektir.

Afetler konusunda bilinçli toplum tehlikeleri daha iyi anlayacak ve algılayacaktır. Afet tehlikelerinin anlaşılması ve doğru şekilde algılanması ile tehlikelerden korunmak mümkün hale gelecektir. Ayrıca algı yönetimi önceden de belirttiğimiz gibi “anlama” ile başlamaktadır. Toplum tehlikeleri anlama eylemi gerçekleştirdiğinde algı yönetimi uygulaması da başlamış demektir. Bununla beraber etkili ve uygulanabilir önlemler alınması da olası bir afet tehlikesi karşısında hazırlıksız yakalanmamızı engelleyecektir.

Yeniden inşa aşamasında afet öncesi, anı ve sonrasında yapılacaklar konusunda planlamalar yapılmasının tüm afet aşamalarının başarılı bir şekilde gerçekleştirilebilmesini sağlayacağından bahsedilmiştir. Tezin afet yönetimi bölümünde afet yönetiminde afet öncesi, sırası ve sonrasında yapılması gerekenler başlığı altında belirtildiği gibi afet öncesinde, yasal çalışmalar yaparak, eğitimler vererek, afetleri önleyerek ve gerekli kalkınmayı sağlayarak önlem almak mümkündür. Afet anında ise ulaşım ve iletişim sağlayarak, kurtarma çalışmaları yürüterek, geçici yerleşim alanları oluşturarak, afet sırasında meydana gelebilecek patlamalara ve salgınlara engel olarak önlem almak mümkün hale gelmektedir. Afet sonrasında ise ikincil afetlere engel olmak, güvenli alanlar oluşturmak ve normalleşmeyi sağlamakta afet aşamalarının başarılı olabilmesine olanak sağlamaktadır. Aynı şekilde afet yönetimi aşamalarında ele alınan zarar azaltma, hazırlık, acil müdahale, iyileştirme ve yeniden inşa aşamaları konusunda titizlik ile planlamalar yapmak ve uzman kişiler ile birlikte hareket etmek de afet aşamalarının işleyişini başarılı hale getirecek aynı zamanda da bilinç düzeyinin artışına katkı sağlayacaktır.

Ayrıca Sendai Çerçevesi başlığı altında belirtilen afet risklerinin azaltılması adına yatırımların doğru yapılması ile afet süreçlerinde ekonomik yetersizliğin önüne geçilmiş olacaktır. Bu da afet yönetiminin güçlenmesine katkı sağlayacaktır. Bunlara ek olarak tezin afet yönetimi bölümünde; afet farkındalığı, bilinci ve eğitimi konuları altında yer alan afet farkındalık çalışmalarının arttırılması ve afet yönetimi ile ilgili konulara ülkemiz eğitim müfredatında daha çok yer verilmesi ile de bilinçli toplum hedefi doğrultusunda hareket edilmiş olacaktır. Topluma verilmekte olan afet eğitimlerinin yaygınlaştırılması afet bilincinin de yaygınlaştırılmasını sağlayacaktır.

Bununla beraber tezin afet yönetimi bölümünde yer alan hazırlık aşamasında da belirtildiği üzere uluslararası düzeyde iş birliğinin sağlanması ile tecrübelerin paylaşımı sağlanacaktır. Böylelikle ortak afet algısı oluşumu da desteklenecektir. Toplumsal fayda için bir araya gelen kurum ve kuruluşlar ile topyekün bir afet mücadelesi sağlanabilecektir. Birlik içinde hareket edilmesi ile afet bilincinin artması ve yayılması sağlanacak, afetler konusunda daha güvenli yarınlara bir adım daha yaklaşılabilecektir.

Afet yönetimi aşamalarında, Hyogo Çerçevesi'nde ve Sendai Çerçevesi'nde de belirtildiği gibi önceden tahmin edilebilirliğin güçlendirilmesi ile hazırlıksız bir şekilde afetlerle karşılaşma ihtimalimiz ortadan kaldırılabilecek ya da en az zararlı afetlerle mücadele edebilmemize yardımcı olacaktır.

Tezde afet farkındalığı ve bilinci konusu ile ilgili bilgi verilirken üzerinde durulduğu üzere, önceden edinilmiş afet tecrübelerinin paylaşılması da afet bilincinin arttırılmasına katkı sağlayacaktır. Afetler ile karşılaşmış insanların edindikleri tecrübeleri henüz afetlerle karşı karşıya gelmemiş kişilerle paylaşmaları toplum genelinde uyanış sağlanması açısından önemli olacaktır.

Afet riskleri konusunda yapılan çalışmaların ülke genelinde desteklenmesi de son derece önemlidir. Bu konu ile ilgili bilgiler tezde afet yönetimi başlığı altında verilmiştir. Çünkü yaşanan afetler neticesinde ülke ekonomisi, sosyal yaşam ve eğitim sisteminde aksaklıklar meydana gelebilmektedir. Yaşamın olağan akışını sekteye uğratabilecek olan afetlere karşı her daim bilinçli şekilde bir mücadele vermek gerekmektedir.

Böylelikle afetlere karşı güçlü toplum inşası gerçekleştirilebilecektir. Tezde incelenmiş olan Sendai Çerçevesi'nin hedef, öncelik ve ilkeleri doğrultusunda;

Ülkemizde İRAP ve TARAP ekseninde ulusal olarak başlatılan afet algısı uluslararası düzeyde bir uyanış haline gelebilecektir. Afetler konusunda bilinçli Şekilde kazanılan bilgileri doğru zaman ve konumda uygulamak için afetlerle karşı karşıya kalmış olmak gerekmemektedir. Afetler yaşanmadan önce alınabilecek önlemler ile güven ortamı yaratılabilecek; afet anında yapılan bilinçli uygulamalar doğru müdahaleyi sağlayacak; afet sonrası karşılaşılabilecekler konusunda bilgili olmak panik ortamının oluşumunu engelleyecektir.

Atatürk'n "Felaket başa gelmeden evvel, onu önleyecek ve ona karşı savunulacak gerekleri düşünmek lazımdır. Geldikten sonra dövünmenin faydası yoktur." sözü afetler için önlemlerin alınarak yaşanılabilecek zorlukların bertaraf edilebileceğini bizlere hatırlatmaktadır. Afet algısının yayılması ile daha çok hayat güvende kalacak, sağlık, ekonomi, eğitim ve sosyal yaşantıyı tehdit eden tehlikeler ortadan kaldırılabilecektir. Afet felaketlerine karşı savunma yapabilmek için bilinçli toplum inşası yapılması gerekmektedir. Bu yüzden afet algısının yaratılması ve yayılım göstermesi güvenli yarınlar için elzemdir.

KAYNAKÇA

AFAD Resmi Sitesi. “*Türkiye Afet Risk Azaltma Planı Çalıştayı Yapıldı*” 28.12.2021 tarihinde <https://www.afad.gov.tr/turkiye-afet-risk-azaltma-planı-calıstayı-yapıldı#:~:text=T%C3%BCrkiye%20Afet%20Risk%20Azaltma%20Plan%C4%B1nda,nas%C4%B1l%20yap%C4%B1laca%C4%9F%C4%B1n%C4%B1n%20a%C3%A7%C4%B1klamas%C4%B1%20yer%20alacakt%C4%B1r> adresinden erişildi.

AFAD Resmi Sitesi. *2022 Yılı Performans Programı*, 11.04.2022 tarihinde <https://www.afad.gov.tr/kurumsal-raporlar> adresinden erişildi.

AFAD Resmi Sitesi. *AFAD 2021 Performans Programı*, 11.04.2022 tarihinde <https://www.afad.gov.tr/kurumsal-raporlar> adresinden erişildi.

AFAD Resmi Sitesi. *Afet Nedir?* 07.03.2022 tarihinde <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu> adresinden erişildi.

AFAD Resmi Sitesi. *Afet Riski.* 01.04.2022 tarihinde <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu> adresinden erişildi.

AFAD Resmi Sitesi. *Afet Riskini Azaltma 2015-2030 Sendai Çerçevesi.* 16.03.2022 tarihinde <https://www.undrr.org/publication/sendai-framework-disaster-risk-reduction-2015-2030> adresinden erişildi.

AFAD Resmi Sitesi. *Afet Tehlikesi.* 07.03.2022 tarihinde <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu> adresinden erişildi.

AFAD Resmi Sitesi. *Afet Yönetimi.* 09.03.2022 tarihinde <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu> adresinden erişildi.

AFAD Resmi Sitesi. *İRAP Nedir?* 25.03.2022 tarihinde https://irap.afad.gov.tr/upload/Node/42062/files/IRAP_KILAVUZ_tum_v8.pdf adresinden erişildi.

- AFAD Resmi Sitesi. *Risk Algısı*. 01.04.2022 tarihinde <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu> adresinden erişildi.
- AFAD Resmi Sitesi. *Risk Kavramı*. 01.04.2022 tarihinde <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu> adresinden erişildi.
- AFAD Resmi Sitesi. *Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP)*. 11.04.2022 tarihinde <https://www.afad.gov.tr/turkiye-afet-risk-azaltma-plani-tarap> adresinden erişildi.
- Akbaş, S. (2019). *Zeytin Dalı Harekatı'nın medya yansımaları ve algı yönetimi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, İstanbul.
- Akkaş, M. Ş. (2019). *Göçün olumsuz etkilerine karşı algı yönetiminin kullanılması ve Sakarya'daki mülteci/sığınmacı sorunları tespiti*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Akyel, R., (2005). Türkiye kamu yönetiminde afet yönetimi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(1), 15-29.
- Altıntaş, E. ve Çamur, D. (2005). *Sözsüz İletişim Beden Dili* (2. Baskı). İstanbul: Aktüel Yayınları.
- Altun, F. (2018). Afetlerin ekonomik ve sosyal etkileri: Türkiye örneği üzerinden bir değerlendirme. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 1-15.
- Ar, H. (2014). *İklim değişikliği risk algısının toplumsal cinsiyet eşitliği açısından incelenmesi: Ankara ili Beypazarı ilçesi araştırması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Arkonaç, S. A. (2005b). *Sosyal Psikoloji* (3. Baskı). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Atalay, A. (2016). *Okul müdürlerinin algı yönetimine ilişkin öğretmen görüşleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Aven, T. And Renn, O. (2010). *Risk management and governance: concepts, guidelines and applications* (Vol. 16). Springer Science & Business Media.
- Aydın, N. (2009). *Etkili İletişim Stratejileri*. İstanbul: Kum Saati Yayınları.

- Aytaç, S. (2000). *Psikolojiye Giriş İnsanı Anlama Çabası*. Bursa: Ezgi Yayınları.
- Aytekin, C. A. (2008). *Resim- iş eğitimi anabilim dalı öğrencilerinin anasanat atölye tercihleri ile temel tasarım dersine yönelik tutum, algı ve beklentileri arasındaki ilişki*. Yayınlanmış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Bakan, İ. ve Kefe, İ. (2012). Kurumsal açıdan algı ve algı yönetimi, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), 19-34.
- Baysal, A. C. ve Tekarslan, B. (2004). *Davranış Bilimleri* (4. Baskı), İstanbul: Avcıol Yayıncılık.
- Boran, N. (2021). *Acil yardım ve afet yönetimi bölümü öğrencilerinin afet farkındalığı ve afetlere yönelik tutumlarının değerlendirilmesi (Gümüşhane ili örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gümüşhane Üniversitesi, Gümüşhane.
- Büyükkaracıoğlu, N. (2016). Türkiye’ de yerel yönetimlerde kriz ve afet yönetim çalışmalarının mevzuat açısından değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, (12), 195-219.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Erkan Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ceng, E. (2016). *Algı yönetimi ve siyasal iletişim bağlamında 7 Haziran 2015 genel seçimlerinin sosyal medya üzerinden analizi: Twitter örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Çelik, İ. H. (2020). *Afet risk algısının kültür ve kişilikle ilişkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gümüşhane Üniversitesi, Gümüşhane.
- Çelik, T. (2021). *İnsan kaynaklı afet olarak terör: acil yardım ve afet yönetimi bölümü öğrencilerinin terör bilgi düzeyleri ve risk algısı üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Çelikkanat, E. (2007). 11 Eylül sonrası ABD-İran ilişkileri ve siyasi boyutta Türkiye’ye etkileri, *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 3(6), 123-153.
- Deniz, B., Yavaş, Ö.M., Barsbay A.İ. ve Baran, E. (2017), *Türkiye Afet Risk Azaltma Planı Hazırlıkları*, 70. Türkiye Jeoloji Kurultayı, Ankara.

- Doğan, A. (2019). Halkla ilişkiler çalışmalarında algı yönetimi: Lsev rneği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Doğan, B. (2016). *Afet riski nedeniyle kentsel dönüşüm: İzmir rneği*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi. Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Ellul, J. (1965). *Propaganda: the formation of men's attitudes*. Kellen, K. ve Lerner, J. (ev.), New York: Vintage Books.
- Er, G. (2019). *Subliminal mesajlar ve algı yönetimi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Ergünay, O. (2002). *Afete Hazırlık ve Afet Yönetimi*, Türkiye Kızılay Genel
- Ergünay, O. (2009). *Afet yönetimi: genel ilkeler, tanımlar, kavramlar*. Ankara: DSİ.
- Erkal, T. ve Değerliyurt, M. (2009). Türkiye'de afet yönetimi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 22, 149.
- Ersoy, ř. (2017). *2016 yılı doğa kaynaklı afetler yillığı*. Ankara: Jeoloji Mühendisleri Odası Yayınları.
- Genç, F.N. ve Doğan, B. (2017). Afet risklerinin azaltımı amacıyla kentsel dönüşüm: İzmir rneği, *Yüzüncü yıl Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(4).
- Genarslan, . (2020). *Siyasal iletişimde algı yönetimi: 2019 yerel seçimleri ak parti rneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atılım Üniversitesi, Ankara.
- George, J. M. ve Jones, G. R. (2012). *Understanding and managing organizational behavior*. New Jersey: Prentice Hall.
- George, J. M. ve Jones, G.R. (2002). *Organizational behaviour* (3.Baskı). New Jersey: Pearson Education.
- Gerdan, S. (2019). Yerel yönetimlerde afet zararlarının azaltılması çalışmalarına genel bir bakış. *The Journal of Social Science*, 3(5), 267-276.
- Gerdan, S. (2021). Kentsel planlama açısından il afet risk azaltma planlarının değerlendirilmesi, *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(4), 1006-1013.
- Gökçe, O. ve Tetik . (2012). *Teoride ve pratikte afet sonrası iyileştirme alışmaları*. Ankara: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı Yayınları.

- Gönenç, Ö. (2018). *Medyada algı yönetimi*. İstanbul: Der Yayınları.
- Güney, S. (2012). *Sosyal psikoloji*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Hügül, H. (2011). *Algı yönetimi ve medya: inegöl olaylarının basında sunulmasının algı yönetimi kapsamında analiz edilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Kara Harp Okulu, Ankara.
- Insamer. *Dünyanın Afet Tablosu ve Çözüm Önerileri*. 18.03.2022 tarihinde https://insamer.com/tr/dunyanin-afet-tablosu-ve-cozum-onerileri_380.html adresinden erişildi.
- İnceoğlu, M. (2010). *Tutum algı iletişim* (5. Baskı). İstanbul: Beykent Üniversitesi Yayınları.
- İnceoğlu, M. (2011). *Tutum algı iletişim*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Kadioğlu, M. (2008). Modern, bütünleşik afet yönetiminin temel ilkeleri. *Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri*. Ankara: JİCA Yayın Ofisi Yayını.
- Kadioğlu, M., (2011). *Afet Yönetimi Beklenilmeyeni Beklemek, En Kötüsünü Yönetmek*. İstanbul: T.C. Marmara Belediyeler Birliği Yayını, 37-39.
- Kaptangil İ. (2009). *Uluslararası insan kaynakları yönetimi yazınında bilgi yönetiminin içerik analizi ile incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Kara. İ., (2018). *Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin afet farkındalıkları: Niksar, Erbaa, Taşova ilçeleri örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Karaaslan, A., (2015). *Amerika Birleşik Devletleri'ndeki afet yönetimi ile Türkiye'deki afet yönetiminin karşılaştırılması*. Yayımlanmış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Karabulut, B. (2017). *Algı yönetimi* (2. Baskı). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Karakuş, U. ve Önger, S. (2017). 8. sınıf öğrencilerinin doğal afet ve afet eğitimi kavramını anlama düzeyleri. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 6(6), 485.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.

- Kasımoğlu N. (2021). *1920'lerden günümüze Türk Fen Bilgisi kitaplarında eğitim reformlarının yansımaları: sorgulamaya dayalı bir içerik analizi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Kazu, E. (2018). *Algı yönetimi perspektifinden siyasal iletişim ve lider ilişkisi: Turgut Özal dönemi analizi (1983-1989)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Kiraz, B. (2021). *Öğretmen adaylarının afet farkındalıklarının ve afet farkındalığı geliştirme içerikli etkinliklere yönelik görüşlerinin belirlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Koçak A. ve Arun, Ö. (2006). İçerik analizi çalışmalarında örneklem sorunu, *Selçuk İletişim*, 4(3), 21-28.
- Köseoğlu, A. M. (2015). *Afet yönetimi ve insani yardım*, Ankara: Nobel Yayınevi.
- Krippendorff K (1980). *Content analysis: an introduction to is methodology*. Beverly Hills: Sage.
- Kunt Ş. (2012). *Türkiye'de üniversitelerin stratejik planlarındaki misyon, vizyon ve stratejik amaçların içerik analizi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Leblebici, Ö. (2014). Afetlerde kamu yönetiminin rolü ve toplum temelli afet yönetimine doğru. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2.
- Lewis, P.S., Goodman, S.H. ve Fand, M.F. (1995). *Management Challenges in the 21st Century*. London, Routledge: West Publishing Company.
- Macit, İ. (2019). Bütünleşik afet yönetiminde sendai çerçeve eylem planının beklenen etkisi. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 5(1), 175-186.
- Maya, İ. ve Çalışkan C. (2016). Dünyada lisans derecesi düzeyinde afet yönetimi ve öğretimi yapan programların değerlendirilmesi ve Türkiye örneği, *Turkish Studies*, 11(9), 579-604.
- Mızrak, S., (2018). Eğitim, Afet eğitimi ve afete dirençli toplum. *MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1).

- Morgan, C.T. (1981). *Psikolojiye Giriş*. S. Karakaş ve diğerleri (Çev.), Ankara: Meteksan.
- Mozoğlu F.N. (2022). *Demans ile ilgili youtube videolarının içerik analizi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Mutlu, E. (1994). *İletişim sözlüğü*. Ankara: Ark Yayınevi.
- Müdürlüğü Afet Operasyon Merkezi (AFOM)*. Ankara.
- Neuman, L. (2017). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri, Nicel ve Nitel Yaklaşımlar*. 2.Cilt, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Odabaşı, Y. ve Barış, G. (2007). *Tüketici Davranışı* (7. Baskı). İstanbul: Mediacat Kitapları.
- Okumuş, F. (2015). *PKK/KCK terör örgütüünün algı yönetimi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Öğülmüş, S. (1991). İçerik çözümlemesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 24(1), 213-220.
- Özarlan, M.Z. (2014). *Kitleleri harekete geçirme aracı olarak sosyal algı yönetimi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul.
- Özcan, Z. (2020), *Sosyal medya fenomenlerinin yeni nesil algı yönetimi faaliyetleri üzerine inceleme: youtuber örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Özdağ, Ü. (2014). *Algı Yönetimi*. Ankara: Kripto Yayınları.
- Özdağ, Ü. (2016). *Algı Yönetimi*. Ankara: Kripto Yayıncılık.
- Özdemir, A. (2018). *Toplumun afet risk algısı ve afete hazırlıklı olma durumu: Kocaeli ili örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gümüşhane Üniversitesi, Gümüşhane.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: sosyal bilimlerde yöntem bilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Özdemir, N. (2017). *Başkanlık sisteminin algı yönetimi açısından değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

- Özel, M. (2013). Afet yönetiminin iyileştirme aşaması bağlamında 2011 Van Depremi sonrasında “Konteynır Kent” uygulaması, *Türk İdare Dergisi*, 477, 11-34.
- Özer, Y. E. (2017). Afet konusundaki algı ve yerel aktörlerin sorumlulukları, *Sayıştay Dergisi*, 106.
- Özkuş B., Karaman A.E. (2007). Doğal Afetler İçin Risk Yönetimi. *TMMOB Afet Sempozyumu*, Ankara.
- Özler, M. (2021). Kamu yönetimi bağlamında afete dirençli toplum ve bütünleşik afet risk yönetimi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(3), 901-907.
- Özsoy, O. (2002). *Türkiye’de seçmen davranışları ve etkin propaganda*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Öztürk, G. (2017). Bir propaganda aracı olarak radyo. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 2(3), 157-174.
- Payam, M.M. (2018). Güvenlik bağlamında güç kullanımı ve algılama yönetimi, *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 3, 15-25.
- Preventionweb. *Sendai Hedefleri*. 16.03.2022 tarihinde <https://www.preventionweb.net/sendai-framework/sendai-framework-at-a-glance> adresinden erişildi.
- Pustu, Y. (2017). Algı Yönetimi: Kavramsal ve Teorik Bir Bakış Açısı B. Karabulut *Algı Yönetimi içinde* (s. 309-310). İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Saydam, A. (2012). *İletişimin Akıl ve Gönül Penceresi Algılama Yönetimi* (7.Baskı), İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Schramm, D., ve Dries, R. (1986). *Natural hazards: causes and effects-a study guide*. Wisconsin University. Disaster Management Center.
- Siegel, P.C. (2005). *Perception management: IO’s stepchild*. *Low Intensity Conflict & Law Enforcement*, 13(2), 117-134.
- Söğüt. O.D., (2020). *Belediyelerin afet yönetimi sürecinde sorumlulukları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Şahin, I. F. O (2017). Doğal afet risk yönetiminde dünya bankası modeli. *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar*, 54(628).

- Şahin, Ş. ve Üçgöl, İ. (2019). Türkiye’de afet yönetimi ve iş sağlığı güvenliği. *Afet ve Risk Dergisi*, 2(1), 54.
- Şeyhanlıoğlu, H. (2017). *Algı Yönetimi*. Karabulut, B. (Ed.), İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Tarhan, N. (2012). *Psikolojik Savaş* (17.baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Taşkıran, H. B. (2010). *Algı yönetimi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi: İstanbul.
- TDK Resmi Sitesi. *Risk Tanımı*. 31.03.2022 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişildi.
- Terzioğlu, E. (2017). *Algı yönetiminde medyanın rolü: Avrupa Birliği- Türkiye müzakere süreci*. Yayımlanmış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Tunç, A. ve Atılgan, A. (2017). Algı üzerine kurulu yönetsel bir anlayış: algı’nın yönetimi. *International Journal Of Disciplines Economics & Administrative Sciences Studies*, 3(3), 228-238.
- Tutar, H. (2008). *Simetrik ve asimetrik iletişim bağlamında örgütsel algılama yönetimi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Tutar, H. (2013). *Davranış bilimleri kavramlar ve kuramlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Türk, M. S. (2017). Algı Yönetimi ve İletişim: Algının Ötesinde Bir Gerçeklik Var mı? B. Karabulut (Ed.), *Algı Yönetimi* içinde (s. 19). İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Uğurlu, Ö. (2004). *Algı yönetimi olarak halkla ilişkiler*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- UNDP, Our mission, our goals, our mandate, 28.12.2022 tarihinde <https://www.undp.org/about-us> adresinden erişildi.
- UNDP, (2017). UNDP Since Sendai, 28.12.2022 tarihinde <https://www.undp.org/publications/undp-sendai> adresinden erişildi.

- UNISDR, (2015). *Sendai Framework for disaster risk education 2015-2030*. United Nations Office for disaster risk reduction, Geneva, Switzerland, 21.03.2022 tarihinde https://www.unisdr.org/files/43291_sendaiframeworkfordrren.pdf adresinden erişildi.
- UNISDR. *Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi (2015-2030)*. 11.04.2022 tarihinde http://uclg-mewa.org/uploads/file/748e86d91ae4409e9188794ddb6c004d/Sendai_TR.pdf adresinden erişildi.
- Usta, G. (2021). *Türkiye’de meydana gelen deprem afetlerinde sunulan hizmetlerin değerlendirilmesi (1999-2020): nitel bir araştırma*. Yayımlanmış doktora tezi, Gümüşhane Üniversitesi, Gümüşhane.
- Varol, N. (2007). Doğal ve teknolojik afetler konusunda toplumun bilinçlendirilmesi ve AFEM'in rolü. *TMMOB Afet Sempozyumu Bildirileri*, Ankara, 127-131.
- Varol, N. ve Gültekin, P. (2016). Afet antropolojisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(59), 1434.
- Varol, N. ve Kırıkkaya, E.B. (2017). Afetler karşısında toplum dirençliliği. *Dirençlilik Dergisi*, 1(1), 1-9.
- Weber, M. (2005). *Bürokrasi ve Otorite*. Akın, H. B. (Çev.), Ankara: Adres Yayınları.
- Wimmer, D.D. ve Dominick, J.R. (2000). *Mass media research: an introduction*. Belmont: Wadsworth Publishing Company.
- Yaman, S. S. (2020). *Türk basının İsrail- Filistin sorunu ve algı yönetimi (1947-2010)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi: İstanbul.
- Yerlikaya, B.I. (2019). *Algı yönetimi açısından görsel ve sözel göstergelerle siyasal reklam çözümlemesi: CHP'nin 2015 genel seçim kampanyası analizi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yüksel, Ö. (2006). *Davranış Bilimleri* (1. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Zaman, K. (2007). *Perception management a core IO capability*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Naval Postgraduate School, California.

TURNİTİN RAPORU

SELİN ÖZÇAKMAK 19317113013

ORJİNALLİK RAPORU

% 10	% 9	% 1	% 4
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	acikbilim.yok.gov.tr İnternet Kaynağı	% 3
2	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı	% 1
3	www.researchgate.net İnternet Kaynağı	% 1
4	uclg-mewa.org İnternet Kaynağı	% 1
5	www.sp.gov.tr İnternet Kaynağı	<% 1
6	www.timeturk.com İnternet Kaynağı	<% 1
7	Submitted to Selçuk Üniversitesi Öğrenci Ödevi	<% 1
8	www.academia.edu İnternet Kaynağı	<% 1
9	Submitted to Ordu Üniversitesi Öğrenci Ödevi	<% 1

10	idmc.mehmetakif.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
11	hdl.handle.net İnternet Kaynağı	<% 1
12	www.ekonomikyorumlar.com.tr İnternet Kaynağı	<% 1
13	avesis.comu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
14	webdosya.csb.gov.tr İnternet Kaynağı	<% 1
15	www.iyteyapi.com İnternet Kaynağı	<% 1
16	tr.aegeanconference.com İnternet Kaynağı	<% 1
17	www.yumpu.com İnternet Kaynağı	<% 1
18	Submitted to Turkiye ve Orta Dogu Amme İdaresi Enstit Öğrenci Ödevi	<% 1
19	yillik.kizilayakademi.org.tr İnternet Kaynağı	<% 1
20	Submitted to TechKnowledge Turkey Öğrenci Ödevi	<% 1

21	Submitted to The Scientific & Technological Research Council of Turkey (TUBITAK) Öğrenci Ödevi	<% 1
22	Submitted to Atilim University Öğrenci Ödevi	<% 1
23	Submitted to Hacettepe University Öğrenci Ödevi	<% 1
24	openaccess.maltepe.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
25	bilgi90.com İnternet Kaynağı	<% 1
26	aofSORU.com İnternet Kaynağı	<% 1
27	dSPACE.kocaeli.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<% 1
28	aof.sorular.net İnternet Kaynağı	<% 1
29	dSPACE.gazi.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
30	isletme.yalova.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
31	www.bakirkoy.bel.tr İnternet Kaynağı	<% 1
32	afetodd.blogspot.com	

	İnternet Kaynağı	<% 1
33	Submitted to Anadolu University Öğrenci Ödevi	<% 1
34	Submitted to Beykent Universitesi Öğrenci Ödevi	<% 1
35	Submitted to Eskisehir Osmangazi University Öğrenci Ödevi	<% 1
36	Submitted to Yildirim Beyazit Universitesi Öğrenci Ödevi	<% 1
37	Submitted to Girne American University Öğrenci Ödevi	<% 1
38	dacd.artvin.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
39	ia803407.us.archive.org İnternet Kaynağı	<% 1
40	acikerisim.sakarya.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
41	dk.um.si İnternet Kaynağı	<% 1
42	ejercongress.org İnternet Kaynağı	<% 1
43	idmc2018.gumushane.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1

44	acikerisim.uludag.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
45	e1b97e56-bc77-40fe-8530-c1a768133478.filesusr.com İnternet Kaynağı	<% 1
46	issuu.com İnternet Kaynağı	<% 1
47	openaccess.amasya.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
48	www.afad.gov.tr İnternet Kaynağı	<% 1
49	www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<% 1
50	www5.tbmm.gov.tr İnternet Kaynağı	<% 1
51	sosbilder.org İnternet Kaynağı	<% 1
52	usbkonferansi.comu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
53	www.sead.com.tr İnternet Kaynağı	<% 1
54	acikerisim.pau.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<% 1
55	auzefkitap.istanbul.edu.tr	

	İnternet Kaynağı	<% 1
56	docplayer.biz.tr İnternet Kaynağı	<% 1
57	earsiv.kastamonu.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<% 1
58	euagenda.eu İnternet Kaynağı	<% 1
59	iccdss.org İnternet Kaynağı	<% 1
60	openaccess.bezmialem.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
61	www.idrcongress.org İnternet Kaynağı	<% 1
62	www.preventionweb.net İnternet Kaynağı	<% 1
63	www.sos-con.com İnternet Kaynağı	<% 1
64	KOÇAK, Abdullah and ARUN, Özgür. "İçerik Analizi Çalışmalarında Örneklem Sorunu", Selçuk Üniversitesi, 2006. Yayın	<% 1
65	acikarsiv.ankara.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1

66 ÖZMEN, Bülent. "Türkiye deprem bölgeleri haritalarının tarihsel gelişimi", TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası, 2012.
Yayın

<% 1

67 pt.scribd.com
İnternet Kaynağı

<% 1

Alıntıları çıkart üzerinde
Bibliyografyayı Çıkart üzerinde

Eşleşmeleri çıkar Kapat

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı: Selin ÖZÇAKMAK

Öğrenim Durumu:

Derece	Alan	Üniversite	Yıl
Lisans	Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi	Atılım Üniversitesi	2015-2019
Yüksek Lisans	Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi	Atılım Üniversitesi	2022

İş Deneyimi:

Çalıştığı Yer	Görev	Yıl
-Ankara Büyükşehir Belediyesi	-Deprem Risk Yönetimi ve Kentsel İyileştirme Dairesi Başkanlığı, Afet Planlama ve Projelendirme Şube Müdürlüğü Büro Personeli A	-2021-devam ediyor

Yabancı Diller: İngilizce

Yayımlar:

Tarih (Savunma Tarihi): 27.12.2022